

F. X. WEISER S.J.

**Kateri
Tekakwitha**

WEISER: KATERI TEKAKWITHA

FRANCIS X. WEISER, S.J.

**KATERI
TEKAKWITHA**

DOBRÁ KNIHA
1976

Dielo KATERI TEKAKWITHA od Francis X. Weisera, S.J.,
ktoré podľa druhého vydania z roku 1972 preložil do slovenčiny
Štefan Smržík, S.J., vydali Priatelia Dobrej knihy a vytlačila
ho Dobrá kniha v Cambridge, Ontario, Kanada roku 1976.

S cirkevným schválením.

Úvodné slovo od Jána kardinála Wrighta.

Obálku navrhol Dr. Jozef G. Cincik.

Copyright originálu: 1972 by Rev. Henri Bécharde, S.J.

Copyright prekladu: Priatelia Dobrej knihy.

ISBN O-920150-00-4

*Na pamät'
otcovi a matke*

Úvodná poznámka

Otec Weiser opisuje v tejto knižke svätosť indiánskej devy Kateri Tekakwitha. Mnohí dúfajú, že Kateri bude časom zaradená medzi svätých Cirkvi. Niektorí by boli radi, keby bola povýšená na oltár, lebo ako Indiánka z kmeňa Irokézov bola by istotne exotickou, zvláštnou sväticou. Pamätný pomník, postavený blízko miesta jej smrti vskutku vyhlasuje, že bola «najkrajšou kvetinou, aká kedy zakvitla medzi Indiánmi». No v našich časoch, keď Cirkev vyhlásila za svätých aj najčiernejších obyvateľov Afriky, najsvojráznejších Ázijčanov ako aj príslušníkov najrozmanitejších rás a kultúr, ťažko hovoriť o Kateri ako o exotickej svätici. Väčšina ľudí sa však modlí za jej svätorečenie preto, lebo chcú vidieť na oltároch niekoho, kto vyrástol na americkej pôde ešte skorej, ako sa tam pocítil plný vplyv tých Severoameričanov, mučeníkov nevylučujúc, ktorí prišli zo «Starého sveta».

Ináč povedané, Kateri by bola stopercentnou «severoamerickou sväticou». Veď bola pôvodnou Američankou a dokázala, že svätosť bola možná v Amerike ešte prv, ako sa tam uplatnili kultúrne a národnostné vplyvy Starého sveta.

Tieto a podobné dôvody sú však menej dôležité. Poznámka Gertrúdy von le Fort o kňazovi pri oltári vyjadruje hlbokú pravdu. Ako on pri oltári nemá nijakej svojskej tváre, nijakých národnostných črt, farby pleti, ba ani svojráznej osobnosti, takisto ani svätec nemá na tomto svete nijakej štátnej príslušnosti, ktorou by sa líšil od druhých. Svätec je vzorným občanom celosvetového Mesta božieho, opravdivým dieťaťom Ducha, ktorý nepozná hraníc a preniká všade.

Preto aj Otec Weiser prízvukuje nadovšetko Katerinu svätosť, a nie natoľko jej príbuzenstvo s pôvodnými obyvateľmi amerického svetadielu. Ako vo všetkom, čo Otec Weiser povie alebo napíše, nejde mu o národné alebo lokálpatriotické vystatovanie, tak aj v tejto knihe hľadá predovšetkým radosť z viery, ktorá je zdrojom a zárukou harmónie obcovania svätých. Ako by to bolo dobré, keby sa aj naša mohavská svätica mohla úradne pripojiť so svojím spevom k tejto súzvučnej harmónii.

Kard. Ján Wright

Vatikánske Mesto
2. februára 1972

Predhovor

V tejto knižke podávame životopis Kateri Tekakwithy, známej a hrdinskej devy indiánskych Irokézov. Objavilo sa už o nej viacero životopisov v rozličných krajinách a rečiach. V tomto novom dielku chceme ju vyobraziť nanovo, na pozadí jej vlastného ľudu a doby, a to nielen ako sväto žijúcu kresťanku, ale aj ako opravdivú mohawskú Indiánku so všetkými prirodzenými črtami a príznačnými vlastnosťami jej rasy.

Osoby, ktoré spomíname v knihe nie sú vymyslené, ale skutočné, historické. Vymyslené mená sme si dovoľili dať iba tým, ktorých pravé mená sa nám v historických pamiatkach nezachovali. Ale aj v tých prípadoch ide o írečité irokézske mená. Udalosti podávame podrobne tak ako sa stali. Život, zvyky a tradície predstavujeme s najväčšou možnou historickou presnosťou. Záležalo nám nadovšetko na tom, aby sme ukázali Tekakwithu čitateľovi v takej sviežosti a príťažlivej kráse, akú môže dať len živý portrét.

Historické poznámky a vysvetlivky, ktoré by rušili plynnosť rozprávania, uvádzame pod textom. (Irokézske názvy a výrazy, ktoré autor

prepisuje po anglicky, v slovenskom preklade prispôsobujeme slovenskej výslovnosti. Irokézi totiž nemali vlastného písma a teda ani spôsobu, ako označiť výslovnosť.)

Budeme veľmi radi, ak toto dielko vzbudí záujem čitateľa a obohatí ho novými vedomosťami. No hlavným cieľom tejto knižočky je, aby nás príklad Kateri Tekakwithy povzbudil úprimne «lačniť a smädiť» po duchovných pokladoch Božieho kráľovstva na zemi.

František Xavérsky Weiser, S.J.
Boston, Mass., 7. októbra 1971

Ranná zornička

Bolo slnečné aprílové popoludnie roku 1656. Deň bol neobyčajne teplý a jasný. Belasá obloha nežne objímala lesnaté vršky, údolia a rieky malebnej krajiny, ktorá tvorí dnes strednú časť newyorského štátu. V tých dávnych dňoch bola to však domovina Mohawkov, jedného z najbojovnejších indiánskych kmeňov, ktorý patril do tzv. «Zväzu piatich národov», Irokézov.¹ Príroda bola voči Mohawkom nadmieru štedrá. Hojne ich obdarila svojím bohatstvom a zásobami. A Mohawkovia ich dobre využívali. Veľké polia kukurice, fazule a tekvice obklopovali ich dediny a prinášali bohatú úrodu. Aj mäsa bolo nadostač, lebo v okolitých lesoch sa hemžilo hodne rozmanitej zveriny. Žili tam jelene, losy, bobry a medvede. No a rieky, medzi

¹ Preslávení indiánski Irokézi sa skladali vlastne z piatich osobitných kmeňov, ktoré boli rečovo príbuzné. V 16. storočí si utvorili dobre organizovaný kmeňový zväz s federatívnou ústavou. Ich sídla zaujímali severozápadnú časť terajšieho newyorského štátu od mesta Albany po Buffalo. Do kmeňového zväzu Irokézov patrili Mohawkovia, Oneidi, Onondágovia, Kajugovia a Senekovia. v 18. storočí sa k nim pridali ďalší, šiesty indiánsky kmeň Tuskarorancov.

nimi najmä majestátna rieka Mohawk, priam oplývali rybami.

Po tejto rieke plával drevený čln (kanoe) s dvoma Indiánmi, smerujúci k južnému brehu, kde na malej vyvýšenine čupela dedinka Ossernenon (terajšie Auriesville, N.Y.). Kým jeden začieral do vody veslom, spoločník riadil kormidlo, mieriac k malému prístavu pod dedinou. Bolo teplo, ba až sparno, preto i plavci boli len ľahko oblečení. Mali na sebe kus mäkkej jelenej kože, opásaný okolo bedier a na nohách kožené papuče, zvané mokasíny. V člnku ležali dve poľovnícke pušky a pri nich mŕtvy jeleň a tri tučné bobry.

Len čo sa predok člnu zaryl do piesku, obidvaja plavci rezko vyskočili a vytiahli ho na breh. Potom si vzali pušky a dali sa chodníkom do dediny. Prechádzali cez široké kukuričné polia, v ktorých už indiánske ženy usilovne pleli a vodou z rieky polievali mladé plodiny. Naraz na nich jedna zo žien zavolala: «Canítón-gówa!» (Veľký Bobor), a pustila sa pomedzi riadky smerom k nim.

Veľký Bobor hneď zastal. Bol to vysoký muž v mladých rokoch. Hlavu mal obviazanú stužkou s orlím perom, ako odznak hodnosti vojenského náčelníka. Z tvári mu zračilo nepokojné prekvapenie. Veď či mohawské zvyky nezakazovali ženám opúšťať prácu, ak chceli hovoriť s mužmi? Muselo sa prihodiť niečo zvláštneho.

Keď žena dobehla na chodník, rozrušeno kývala rukami a volala radostným hlasom: «Ná-

čelník, manželka ti porodila dnes ráno dcéru! Matka i dieťa sa majú dobre. Kiež by ti šťastie naplnilo wigwam (dom).»

Náčelníkove oči zablykli radosťou. Hneď ju však utlmil a znova zvažnel. Nesvedčí sa na údatného Indiána, aby vyjavoval svoje city, a zvlášť nie pred ženami.

«Nyáwen» (ďakujem ti), povedal úsečne a zdvihol ruku na pozdrav. Potom sa bez náhlenia poberal ďalej hore chodníkom, hoci mu srdce plesalo radosťou. Sotva pred rokom sa bol oženil s mladou Kahontáke (Lúčina) a už sú šťastnými rodičmi prvorodeného dieťaťa. Ako sa blížil čas pôrodu, stúpalo i napätie. Nevedel to už vydržať, preto sa pred tromi dňami vybral na poľovačku. Chcel si rozptýliť myseľ a utíšiť vzrušenie. No nepomohla ani poľovačka. Myšlienka na ženu ho neprestávala prenasledovať a mučiť ani v lese, preto sa nakoniec rozhodol vrátiť domov.

Teraz to všetko zmizlo sťaby odplavené veľkou vlnou šťastia. Zvlášť ho tešilo, že sa mu narodila dcéra. U Mohawkov bola rozšírená povera, ak má matka najprv dievča, porodí ešte silných zdravých chlapcov, o ktorých sa bude staršia sestrička oddane starať.

Caníton-gówa odchýlil ťažkú záclonu z medvedej kože, aby mohol vstúpiť do wigwamu. Záclona nahrádzala dvere tejto veľkej podlhovastej budovy, postavenej z brestových kolov, pokrytých stromovou kôrou. Prostriedkom viedla chodba, ktorú po oboch stranách lemovali

menšie ohradené miestnosti, tzv. kabíny. Každá rodina obývala tri-štyri takéto izbičky a na chodbe pred nimi mala svoje vlastné ohnisko. Pred kabínou Kahontáky stálo niekoľko žien a detí a všetci napínali zrak, aby zazreli v tmavej miestnosti novonarodené dieťa. Keď sa na chodbe zjavil náčelník, priateľsky ho pozdravili a s úsmevom sa stiahli do svojich kabín. V tomto náčelníkovom wigwame bývali až štyri rodiny. Vo väčších kolibách ich mohlo byť i viacej.

Veľký Bobor vstúpil najprv na malý schodík a tichým, pružným krokom vkročil do izby. Zastal pri lôžku svojej manželky, ktorá ležala na rohožke, pod jemnou prikrývkou z jelenej kože. Pod hlavou mala podušku z vydrích kožušín. Divala sa naňho širokými, slávnostnými očami.

«Segon!» (zdravím ťa), povedal. «Veľmi si trpela pri pôrode?»

Ľahko sa usmiala a odvetila: «Nie, naša dcéra je dobré dievčatko. Nespôsobila mi veľké bolesti.» Obrátila sa k pletenému košíčku pri posteli a zdvihla prikrývku. Ukázala sa hnedavá hlavička a vedľa nej dve pästičky.

Caníton-gówa nežne pohladkal hodvábne vlásky a zašeptal: «Yoyánere! (aká je krásna). Ako ju budeme volat?» — Irokézi dávali deťom detské meno hneď po narodení. Riadne mená dostávali až v 7. - 8. roku.

«Narodila sa dnes na svitaní, pomenujme ju Iorágode (Ranná Zornička)».

Otcovi sa meno páčilo. Prikývol, zadíval sa

ešte raz na dieťa a s dojatím pohladil ženu po líci. Potom vyšiel na chodbu medzi kabínami a posadil sa na stolček z bobrej kože. O chvíľu si napchal tabaku do fajky a plný spokojnosti fajčil. Až teraz si uvedomil zvláštne ticho, čo vládlo v celom wigwame. Matky troch rodín poslali deti a psy na lúku pod lesom, nech sa tam hrajú a pokrikujú. Chceli tak uchrániť Kahontáke a jej dieťa od hluku a zhonu, čo naplňal každý spoločný wigwam.

Hovorili iba pošepky, keď sa krútili okolo ohniska a hotovili večeru. Ohnisko Veľkého Bobra bolo však prázdne a bez ohňa. Tak to ukladal dávny zvyk. Susedné domácnosti mali chystať jedlá a starať sa o šestonedielku.

Jedna zo žien sa priblížila k náčelníkovi a ponúkla mu misu horúcej kaše. Len teraz si uvedomil, aký je hladný. Veď od rána nemal nič v ústach. Krátko sa poďakoval, keď preberal misu zo stromovej kôry a drevenú lyžicu. Dali mu sagamité (kukuričnú kašu), známe indiánske jedlo, uvarené spolu s fazuľou a kúskami mäsa a poliate horúcou medveďou masťou.

Kým jedol, susedy obslúžili aj Kahontáke. Pravda, jej jedlo bolo ľahšie. Kukuričná kaša na oleji, poliata brusnicami, čučoriedkami a javorovým syropom. Kahontáke sa posadila na posteľ a s chuťou sa dala do jedla. Potom sa napila vody nabratej z horského prameňa a uložila sa na vankúš. Po bezsennej noci a pôrodných bolestiach bola veľmi vyčerpaná a ustatá. Viečka sa jej zavreli a pokojne usnula.

Veľký Bobor vrátil prázdnu misu priateľskej susede, poďakoval sa ešte raz a zapálil si fajku. Nesedel však dlho. Čoskoro vstal, pozrel sa na spiacu manželku a vyšiel von. Vykročil priamo k wigwamu svojho spoločníka. Chcel mu pomôcť očistiť, odrať z kože a posekať zvieratá, čo zabili na poľovačke.

Kahontáke patrila do národa Irokézov iba v dajom. Jej rodičia boli kresťanskí Algonkíni, ktorí obývali kraje okolo Quebecu. Obaja zomreli, keď bola ešte malá. Ujala sa jej francúzska roľnícka rodina a vychovávala ju s láskavou starostlivosťou. Bola pokrstená — jej krstné meno bolo Mária — svedomito si konala modlitby a zachovávala náboženské obyčaje svojich nevlastných rodičov. Keď podrástla, chodila tiež na vyučovanie náboženstva do farského kostola.

Ako dvanásťročnú zajali ju mohawskí bojovníci, ktorí často napádali dediny ležiace pozdĺž rieky Svätého Vavrinca. Darovali jej život, ale musela byť otrokyňou v domácnosti bojovníka, ktorý ju vzal do zajatia. Osem rokov znášala tvrdý údel otroctva medzi ľuďmi, ktorí sa veľmi líšili od pokojamilovných Algonkínov a kanadských Francúzov.

Mala však šťastie, že sa do nej zaľúbil mladý bojovník Caníton-gówa, ktorému sa zapáčila svojou krásou a zručnosťou. Preto ju požiadal o ruku. Manželstvom sa hneď stala slobodnou ženou a členkou manželovho rodu. Onedlho po svadbe rada starších vyvolila Veľkého Bobra za náčelníka a tým aj jeho manželka bola pový-

šená medzi «šľachtické panie» kmeňa Mohawkov. Nová hodnosť ju však neodlišovala od ostatných vydatých žien. Musela sa starať o domácnosť, variť, šiť, oškrabovať kože a nemohla zanedbať ani práce na poliach a drobné povinnosti okolo domu.

Mnoho Mohawkov padlo za obeť opilstvu, keď začali obchodovať s Holanďanmi v neďalekom prístave Oranje (dnes Albany, N.Y.). V mnohých wigwamoch sa zahniezdili zvady, výtržnosti ba i rozpustilosť. Kedykoľvek sa červenokožci vracali z jarmokov, prinášali si domov celé debny opojných nápojov, najmä whiskey a brandy.

Našťastie, nie všetci Indiáni padli za obeť tejto mravnej skaze. Viacerí zavčasu zbadali neblahé následky opilstva a vyhýbali sa mu. Veď «ohnivá voda» premieňala hrdých bojovníkov na otupené a bezcitné zvery, čo zanedbávali starosti o rodinu, nestarali sa o prácu a boli ako posadlí zlým duchom (gagósa).

Medzi tých, čo odporovali lákadlám alkoholu, patril aj Canítón-gówa. Je síce pravda, že aj on bol divoký a pyšný mládenec, ukrutný vo vojne a často mrzutý i doma, ale sa neopíjal, nebil svoju ženu, ani sa jej nespreneveril cudzoložstvom. Kahontáke mu bola veľmi vďačná za to a robila všetko, aby sa pri nej dobre cítil. Sama však nebola spokojná. Trápila ju myšlienka na jej vieru. Hoci už zabudla hodne z náboženstva, jednako hlavné pravdy katolíckej viery ostali pevne zakotvené v jej mysli. Milovala

Ravanníio, pravého Boha a Jeho Syna Ježiša Krista, ktorý vykúpil svet.² Modlila sa tiež k Panně Márii, anjelom a svätým. Dobre sa pamätala na význam sviatostí a často sa potajomky prežehnávala znakom kríža.

Nemohla však ukazovať svoje náboženstvo navonok. Mohawkovia totiž nenávideli vieru Raserónov (belochov, doslovne «tých, čo vyrábajú sekery»). Táto nenávisť ich aj premieňala na zatých nepriateľov «čiernokabátnikov» (jezuitov), ktorí pôsobili ako misionári medzi okolitými indiánskymi kmeňmi.

Veľký Bobor vedel, že jeho žena je kresťanka. Nenamietal, keď si večer kľakla v kabíne a ticho sa pomodlila. Nebol by jej však nikdy dovolil, aby sa v jeho prítomnosti prežehnala alebo verejne rozprávala o svojej viere. Jedinou jej potechou bola staršia mohawská žena, Anastázia Tegonhadšóngo, ktorá tiež patrila do katolíckej Cirkvi. Anastázia sa vydala za bojovníka z kmeňa Ondágov, a tam prijala i krst v malom misijnom kostolíku. Po manželovej smrti sa vrátila do svojej rodnej dediny Ossernenon. Tu žila ako vdova a každý ju mal v úcte. Bola to pravá Mohawka, odvážna a rázna, rozumná i zručná. Jej stálosť vo viere neoslabla ani v tomto nežičlivom prostredí. Zachovávala ju verne a odhodlane, hoci sa s ňou nevystatovala pred

2 Kresťanskí Irokézi používali slovo Ravanníio (Jeho slovo je zákon) na označenie božstva. Keď sa k nemu obracali v modlitbách, oslovovali ho «Sewanníio» (Ó, Bože).

pohanskou rodinou a susedmi. Kahontáke, od prírody jemná a hanblivá Algonkínka mala v nej vernú priateľku a nachádzala v nej pomoc a oporu, kedykoľvek bola v núdzi.

Ťažká medvedia koža sa náhle odchýlila a celý wigwam zaplavilo silné slnečné svetlo. Kahontáke sa prebudila a sadla si na posteľ. Vo dverách sa zjavila Tegonhadšóngo a nesmelo sa rozhládla po temnej kabíne. «Segon!» (vitajte) volala mladá matka veselým hlasom. «Podťe a pozrite sa na moje dieťaťko.»

Návštevníčka sa opatrne priblížila a skúma vými očami sa zahľadela na malé stvorenie. Potom ho vzala do náručia a prisadla si k posteli. Nežne hladkajúc hnedú hlavičku povedala matke: «Blahoželám ti, Kahontáke» a hneď zvedavo dodala: «Akéže meno ste dali tejto malej otiepke?»

«Volá sa Iorágode», odvetila matka s úsmevom.

«Ty si opravdivá Algonkínka, Kahontáke», poznamenala Anastázia žartovne a pokračovala: «Mohawská matka by bola nazvala svoje dieťa «malou myškou», «divou mačkou» alebo «čmeliakom». My Mohawkovia vidíme vo svojich deťoch divú, nespokojnú prírodu. Vidíme ich skákať, hrať sa, jesť a behať ako zvieratká, preto im dávame také mená. Ja ťa však nechcem odsudzovať. Zornička je vskutku pekné meno.»

Zohla sa nad dieťa, pobožkala malé čielko a urobila na ňom znak kríža. «Nech ťa Boh požehná!» povedala po šepky, keď ho ukladala nazad do prútenej kolísky.

«Anastázia, prosím ťa», vravela mladá matka prosebným hlasom, «porad' mi, ako by sme dali Iorágode pokrstiť? U nás niet čiernokabátnika. Nemohli by sme ju potajomky zaniest' ku kňazovi, ktorý pôsobí medzi Onondágmi?»

Tegonhadšóngo sa najprv zamyslela a po chvíli povedala: «Nateraz sa nedá nič robiť. Treba mať trpezlivosť a vytrvalo sa modliť. Nesmieš vzbudiť podozrenie ani nahnevať svojho manžela. Onondágovia už dovolili čiernokabátnikovi tam prísť a postaviť si kostol. Možno, že jedného dňa to dovoľia i Mohawkovia. Vtedy budeš mať kňaza v dedine, ľahko ti pomôže i poradí.»

Kahontáke smutno pokrútila hlavou: «Nemám veľkej nádeje, že by k nám prišiel čiernokabátnik, snáď iba ako zajatec, aby ho tuná umučili a popravili.»

Anastázia vstala, položila ruku na havranie vlasy svojej priateľky a povedala: «Buď silná, moja malá holubička! Poruč všetko do božích rúk. Treba nám spokojne vyčkať. Pušky, tomahawky a šípy sú zbrane našich bojovníkov. Naša výzbroj je trpezlivosť, modlitba a vytrvalosť. Nech Ravanníio opatruje teba i tvoje dieťa!» Potom sa poklonila a s tichým úsmevom vyšla z domu.

Prešlo pár týždňov a malá Zornička sa začala usmievať. Rástla ako z vody a zvedavo pozerala na všetko, čo sa dialo okolo nej. Plakala zriedka. Keď musela matka do poľa, povila ju do mäkkej jelenej kože a zručne priviazala na krátku dosku. Doska mala dva remenné pásy a mat-

ka ju nosila i s dieťaťom na chrbte ako plecniak. Na poli zavesila túto «kolísku» na konár najbližšieho stromu, aby bola voľná v robote. Kým matka plela a okopávala, jemný vetrík kolísal dieťa a štebotavé vtáčky mu spievali uspávanky. Z času na čas sa vystrela, aby si oddýchla a s nežným úsmevom pozrela na «kolísku», ako sa hojdá v teplom vánku.

Prešlo sotva štrnásť splnov mesiaca a Iorágode začala chodiť i hovoriť. Prvé slová, ktoré sa naučila povedať boli isda (matka) a rakeni (otec). Onedlho však začala džavotať ako všetky malé deti, ale rozumela jej len matka. Chodila po wigwame, ba osmelila sa i von a začala sa hrať s druhými deťmi. Ak ustala, vrátila sa do rodičovskej izby a usadila sa na svojej postieľke. Tam sa zabávala so svojou bábikou, ktorú jej zhotovila matka. Bola to prostá figurka, upletená z kukuričných listov a oviazaná lykovými vláknami. Iorágode ju mala veľmi rada a nedala by si ju vziať ani za svet.

Ranná Zornička i popri svojej veselosti a živosti bola jemnej a pokojnej povahy. Keď sa usmiala, na líčkach sa jej robili jamky a v čiernych očiach sa zablysla šibalská radosť, no nikdy nebola priečna ani hašterivá. Stávalo sa, ako to pri deťoch býva, že kamarátky jej uchmatli hračku, alebo ju odsotili. Iorágode sa však nerozplakala, ani nekričala. Ostala ticho, len veľké slzy sa jej kotúľali po líčkach.

«Podala sa na teba», vysvetľovala Anastázia matke. «Mohawské deti sú ako divé mačky,

mravčia, vreštia a škriabu, len čo sa ich dotkneš. Iorágode je však mierna a tichá ako ty. Ale v hĺbke jej duše drieme nepoddajná odvaha Mohawkov, ktorú zdedila po otcovi. Raz to výjde navrch. Bude pevná ako skala a nik nezlomí jej vôľu. Pamätaj na moje slová: budúcnosť to ukáže!»

Zornička mala práve dva roky, keď sa narodilo druhé dieťa. Bol to chlapec. Keď jej ukázali mladšieho bračka, zastala pri kolíske a uprene sa dívala.

«Nie je to milé dieťaťko?» pýta sa matka.

Iorágode sa len díva a kýva hlávkou. Náhle sa obráti tvárou k matke a zvolá: «Sladký».

Matku to vskutku prekvapilo. Na tvári jej zahihral ľúbezny úsmev, keď povedala: «Iorágode, vieš čo si spravila? Vynašla si pre svojho bračka meno. Budeme ho volať, ako si povedala.»

A tak sa stalo, že chlapček dostal meno Otsikéta (Cukor). Otec spočiatku namietal, lebo chcel dať chlapskejšie meno svojmu synovi. Ale keď mu žena vysvetlila, že to vynášla Iorágode pri kolíske, uspokojil sa a súhlasil aj on.

Koncom jari 1657 zjavil sa pri hlavnej bráne Ossernenonu čiernokabátnik. Zdvihol ruku na pozdrav, lebo tak to prikazovali indiánske zvyky. Obyvatelia dediny vedeli o jeho príchode, lebo to hlásili pohraničné hliadky, preto ho čakali. Privítali ho však veľmi chladno. Nik neodpovedal na jeho pozdrav. Mužovia boli vážni a zachmúrení, ženy zvedavé ale mĺkve a deti prestrašené a vzrušené.

Beloch bol jezuitský misionár Le Moyne. Pracoval najprv medzi Hurónmi, ktorí mu dali prídome Ondessonk (Dravý Vták) a posledné tri roky strávil medzi Onondágmi.³ Tento irokézsky kmeň býval v kraji, kde dnes leží mesto Syracuse, N.Y. Le Moyne bol prvý beloch vôbec, ktorému dovolili vstúpiť do krajiny. Prišiel k nim ako posol pokoja, vyslaný kanadskou vládou a jezuitským predstaveným misijného územia Nového Francúzska (terajšia Kanada). Onondágovia ho prijali s úctou, aká patrí vyslancovi. Časom si ho obľúbili, lebo hovoril ich rečou, bol priateľský ku každému a prispôbil sa ich životu a obyčajám.

Teraz prichádza po prvý raz medzi divokých a pyšných Mohawkov. Má navštíviť hurónskych kresťanov, ktorí padli do zajatia vo veľkej vojne Irokézov proti Hurónom (1648-49). Túto návštevu povolila Veľká rada národa Irokézov, preto jej Mohawkovia nemohli zabrániť. Väčšina z nich stále nenávidela Francúzov a keby mohli, radšej by nevítaného hosťa umučili, ako privítali. Nedovoľoval to však irokézsky zákon, lebo

3 Šimon Le Moyne, S.J. (1604-1665) pôsobil 8 rokov ako misionár medzi Hurónmi, a potom ako učiteľ v Quebecu. V roku 1654 odišiel k Onondágom ako misionár a posol pokoja. Viackrát precestoval celé územie Irokézov a položil základy neskorších jezuitských misií medzi týmito kmeňami. Indiáni ho obdivovali pre jeho znalosť hurónskych a irokézskych nárečí a pokladali ho za svojho najväčšieho rečníka. On bol prvý beloch, ktorý vstúpil na územie terajšieho mesta Syracuse, v newyorskom štáte.

čiernokabátnik prichádzal do krajiny ako vyslanec.

Dvaja náčelníci pristúpili k nemu a mlčky ho vyzvali, aby ich nasledoval. Viedli ho k dlhej budove zajatcov, ktorá vyzerala skôr ako opustená stodola než ľudské bývanie. Misionár niesol na chrbte ťažký plecniak, v ktorom mal veci k svätej omši, modlitebné knižky a pár kusov bielizne. Nik sa neponúkol odnieť mu batožinu. Jeho čierna sukňa bola hodne zaprášená a spod širokého čierneho klobúka vytekal pot, ktorý padal z čela na tmavú hustú bradu. Silné svaly neprežrádzali námahu dlhej cesty, ktorá viedla cez hory a doliny, cez lesy a močiare, pozdĺž rieky Mohawk. Širokými a priateľskými očami pozeral dookola, keď kráčal pomedzi zvedavé rady žien a detí. Náčelníci zastali pri malej opustenej kolibe, pri samom konci dediny, kde mal bývať za dva týždne svojho pobytu v Osernenon. Poďakujúc sa svojim sprievodcom vstúpil do biedneho wigwamu a dal sa do upratovania. Vzalo mu to dobrú hodinu, kým všetko očistil a usporiadal. Jedlo čiernokabátnika mali na starosti hurónski zajatci, ktorí mu prinášali dvakrát denne misu kukuričnej kaše, omastenej medvedím tukom.

Mohawkovia sa mu vyhýbali. Mužovia odpovedali na jeho pozdrav iba mrmľaním. Ženy by sa boli rady porozprávali i počúvali jeho kázne, ale báli sa mužov. Otec Le Moyne mal však dlhú skúsenosť s Indiánmi, preto nezačínal s rozhovormi, aby si nepobúrili mohawských bo-

jovníkov. Venoval sa výlučne hurónskym kresťanom, ktorí nevideli kňaza už skoro osem rokov. Tešili sa ako deti, keď mohli byť na svätej omši, vyspovedať sa zo svojich hriechov a pristúpiť ku svätému prijímaniu. Každé ráno pred robotou počúvali náboženské nauky svojho obľúbeného čiernokabátnika, ktorého mnohí poznali osobne ešte vo svojom kraji.

Kahontáke, ako žena náčelníka nesmela sa ani priblížiť ku kňazovi. Anastázia ho však potajomky stretla v budove zajatcov. Porozprávala mu aj o svojej kresťanskej priateľke a dieťati, ktoré by bolo treba pokrstiť. Misionár poslal Kahontáke pozdrav a požehnanie. Uistil ju o svojich modlitbách a radil jej trpezlivo vyčkať. Mal pevnú nádej, že aj Mohawkovia čoskoro pripustia misionárov do svojich dedín.

Te-ka-kwitha

Na jeseň 1659 vnikol do krajiny Irokézov zákerný nepriateľ. Nemohla ho zastaviť ani udatnosť a sila odvážnych bojovníkov. Boli to kiahne, veľmi nákazlivá choroba, ktorú priniesli do Nového sveta z Európy. Indiáni jej padali za obeť ako muchy, lebo nemali prirodzenej odolnosti a nevedeli, ako ju liečiť.

Strach a hrôza sa zmocňovali každého a s príchodom zimy sa polozenie ešte zhoršilo. Čarodejníci bili na bubny deň a noc a neprestávali tancovať okolo ohňov, aby tak odstrašili zlých duchov, čo roznášali túto pohromu. Mužovia i ženy, ktorých choroba ešte nezachvátila, sedeli mlkvo po svojich wigwamoch a meravo hľadeli do žeravej pahreby. Cez otvory na strechách, čo mali nahrádzať komíny, fúkal mrazivý vietor, zavracajúc dusný dym nazad do chatrče. Vtierať sa všade, štípal oči a pridúšal prsia. Chorí ležali na tvrdých rohožkách popri stenách. Vysoká horúčka páčila ich vyschnuté telá. Mučivé ticho prerýval z času na čas plač chorého dieťaťa alebo stenanie starších. Vtedy matky alebo manželky vstávali od ohňa a kropili ľadovou vodou rozpálené čelá a hrude nemocných. Deti ležali nahé, vystavené napospas dymu a prievanu. Nik

nevedel, čo si s takou chorobou počať.

Deň po deň cez celú zimu pochovávali mŕtvych. Pohreby boli jednoduché a krátke. Nik nemal času, ba ani chuti zachovať zvyky a dlhé obrady indiánskeho pochovávanía. Mŕtvolu zabalili do medvedej kože a uložili do plytkého hrobu na okraji lesa.

Odporná choroba vplazila sa ako zmija i do wigwamu Veľkého Bobra. Najprv ochorel on, potom žena a obidve deti. Všetci štyria bezmocne ležali na rohožkách, zvíjajúc sa v mučivých bolestiach a vysokej horúčke. Canítongówa podľahol prvý. O dva dni pošla i jeho žena. Anastázia kľáčala pri nej, šeptajúc do ucha modlitby umierajúcich. Keď sa priblížila chvíľa smrti, Kahontáke prišla k sebe a pozdvihla hlavu. Oči sa jej rozšírili a suché ústa vyriekli nahlas: «Jesos takwontonr!» (Ježiš, buď mi milosrdný). Vzápätí za tým klesla na podušku a skonala. Ako často sa modlila a trápila v chorobe o svoje deti a teraz ich musela opustiť navždy.

Chlapček Otsikéta umrel ešte ten istý deň. Z celej rodiny ostala iba Iorágode. Ešte šesť dní visela medzi životom a smrťou, pod láskavou opaterou Anastázie sa však uzdravila. Išlo to pomaly a nie bez bolesti. Horúčka ju opustila až po dvoch týždňoch. Hnisavé vyrážky na tvári zaschli a odpadli, zanechajúc na lícach rapavé jamky. Ostal jej ešte iný následok kiahní, oslabený zrak. Dráždilo ju každé ostrejšie svetlo, a keď pozerala do diaľky, nemohla nič rozoznať. Všetko vyzeralo ako zabalené do hustej hmly.

Mala sotva štyri roky, keď sa to stalo a nevedela nijako pochopiť, prečo ju opustili rodičia i malý braček a tak náhle uleteli do neba. Nechali ju samotnú a opustenú. Ešte dobre, že «teta» Anastázia nepošla s nimi. Ostala pri nej v prázdnej kabíne a ošetrovala ju ako vlastné dieťa. Snažila sa jej vysvetliť, že to bola vôľa Ravanínia, ktorý vzal rodičov do svojho «večného wigwamu» v nebi. Po smrti pôjde tam aj ona a znova sa s nimi stretne. Vôľu nebeského Otca treba poslušne prijať. Povolá si aj ju, ale zatiaľ chce, aby pobudla ešte na zemi. Po týchto slovách dievča prestalo plakať za oteckom, mamičkou a bračekom, ostalo však vážne a zamyslené. Mäkká hodvábná krása zmizla navždy z jej detskej tváričky.

Sotva sa Iorágode zotavila zo svojej choroby, čakalo ju nové prekvapenie. Do rodičovského wigwamu sa nasťahovala jej teta, otcova sestra Karítha (Kuchárka). Prišli spolu štyri osoby, tetkin manžel Ioweráno (Studený Vietor), jeho sestra Arósen (Veverica) a malé, sotva 13 ročné dievča Eníta (Mesiac). Eníta bola sirotou. Ioweránovci ju adoptovali, lebo nemali vlastných detí. Aj zaobchádzali s ňou ako so sirotou. Na poliach musela pracovať od rána do večera, preto ju Iorágode vídavala len zriedka. Spriatelili sa však dosť chytro a oslovovali sa navzájom ako sestry. Nehrávali sa však spolu, lebo Eníta bola hodne staršia.

Ioweráno bol zvolený za náčelníka, aby zaujal miesto svojho nebohého švagra. Podľa starého

zvyku Iorágode sa stala ich dcérou. Radi ju prijali do svojej rodiny, lebo i tak boli bezdetní. Odteraz ich bude volať otcom a matkou. Anastázia sa medzitým odsťahovala do svojej koliby. Iorágode bolo ťažko privykať sa na cudzích rodičov, ktorí neboli ani zďaleka ako jej vlastní. Všetko sa menilo okolo nej, a to ju naplňalo smútkom i žiaľom. Jedinou potechou ostával rodičovský wigwam, ktorý jej pripomínal toľko šťastných chvíľ, prežitých s rodičmi a s malým bračekom.

Náčelník Ioweráno bol hrdý, silný a mlčanlivý Indián. Všetky jeho záujmy sa točili okolo poľovačiek a vojnových výprav. Nenávidel kanadských Raserónov a ich čiernokabátnikov, ktorí prenikli i do irokézskej krajiny a založili misijnú stanicu v najväčšej dedine kmeňa Onondágov. S Holanďanmi v neďalekom Fort Oranje (Albany, N.Y.) nažíval v zhode, ako všetci Mohawkovia. Katolícku vieru, hlásanú čiernokabátnikmi, nenávidel z celej duše. Bol verný starým obyčajám a poverám predkov, účastnil sa na tancoch, slávnostiach a obradoch, ktoré usporadovali kmeňoví čarodejníci. Zachovával tiež zvyk mučiť vojnových zajatcov.

Voči Iorágode, svojej adoptovanej dcére nebol ani prísny ale ani priateľský. Veď ani najzúrivejší indiánsky otec netrestal svoje deti. Ich výchova bola povinnosťou matky a tá ich vychovávala slovom i príkladom, nikdy však nie telesným trestom. Pravda, deti, a najmä dievčatá museli pomáhať v domácnosti už od malička.

Nosili drevo, čistili kotly a misy a opatrovali mladších bratov a sestry. Neskôršie, keď mali 7-8 rokov, učili sa prišívvať pásky na blúzy, sukne a gamaše. No najväžnejšia povinnosť bola chodiť po vodu ku horskému prameňu. Trinásťročné dievčatá pomáhali matke pri varení, šití a pri poľných prácach. Okopávali, pleli a polievali kukuričné polia dolu pri rieke.

Iorágode si pomaly zvykla na nový život. Ioweráno bol už jej «rakeni». Nefakala sa jeho neprívetivých a panovačných spôsobov. V detskej jednoduchosti totiž vytušila, že pod drsným otcovým vonkajškom sa skrýva teplé srdce. Pri vykla si aj na svoju novú matku a tetu. Keď si ju tieto posadili pred seba a vyparádili krásnymi náhrdelníkmi, stužkami a pierkami, aby ich na nej «vyskúšali», dala sa do radostného smiechu a celá šťastná ich objímala. Bývalá veselosť i žartovlivosť sa síce vrátili, ale huncútske žmurkanie a jamky na lícach zmizli navždy. Okradli ju o ne zákerné kiahne.

Zrak ostal slabý a nespoľahlivý. Nemohla sa hrať a naháňať s inými deťmi, lebo nezbadala zavčasu kamene alebo korene stromov, aby sa im vyhla. Často sa potkla a spadla na zem. Ak zasvietilo silnejšie slnko, oči ju začali štípať a slziť, že si ich musela zacláňať. Namiesto hry po vonku ostávala vo wigwame a zabávala sa sama. Keď jej kamarátky zbadali, prečo sa nemôže hrať vonku, prichádzali k nej do wigwamu, aby ju pobavili. Mali ju veľmi rady.

Bolo starodávnou obyčajou Irokézov zmieňať

svoje sídliská po záplavách, chorobách, neúrode a podobných živelných pohromách. Tak chceli utiecť pred zlými duchmi (okis), ktorí sa vraj usadili okolo starej dediny. Preto sa aj ossernenonskí Mohawkovia rozhodli presídlieť na západ, dobrú miľu od terajšej osady. To sa stalo v lete 1660. Vyžiadalo si to pár týždňov tvrdej práce, kým vybudovali nové wigwamy, poprehrádzali ich na kabíny a vybavili novým nábytkom. Novú dedinu obohnali vysokým dreveným plotom. Keď bolo všetko hotové, začalo vlastné sťahovanie. Mužovia, ženy i deti balili svoje «hnutelnosti», šatstvo, nástroje i zásoby potravín a prenášali ich na chrbte do novej dediny.

Prvé tri dni pobytu na novom mieste boli venované obradným tancom a zaklínaniam čarodejníkov, ktoré mali získať ochranu a priazeň bohov a duchov pre ľudí, príbytky a polia. Na štvrtý deň vrátilo sa niekoľko mužov do starej dediny, aby ju spálili a zrovnali so zemou. Plamene šľahali vysoko a nemilosrdne nivočili všetko, čo im prichádzalo do cesty. Starý Ossernenon zmizol pod mračnami dymu a pod vrstvami popola. Ľudia hľadeli mŕkvo na toto smutné divadlo, premietajúc si v mysli spomienky radosti i žiaľu, práce i odpočinku, pôrodov i pohrebov, ktoré tam prežili.⁴

4 Na mieste dediny Ossernenon (dnešné Auriesville, N.Y.) stojí dnes veľký pútnický chrám, zasvätený trom svätým jezuitským misionárom, ktorí boli umčení indiánskymi tomahavkami: René Goupil (1642), Izák Jogues (1646)

Nová dedina ležala na vršku nad riekou, odkiaľ bol pekný pohľad na skalné útesy, pod ktorými sa voda zlostivo krútila a penila, sľaby bojovala so skalou. Preto Mohawkovia dali svojej novej dedine meno Ganawáge (Pri divokej vode).

V novom bývaní cítila sa Iorágode akosi nesvoja a bezradná. Všetko sa jej zdalo ako poprevracané a poprekladané na iné miesto. Wigwam bol oveľa menší ako ten starý v Osser-nenon, nebývali v ňom štyri rodiny, ale len jedna. I lávky na chodbe boli kratšie a pri nich iba jedno ohnisko. Aj komínový otvor na streche bol omnoho menší, preto bola všade tma.

To všetko iba zhoršovalo jej krátkozrakosť. Musela sa pohybovať veľmi pomaly a opatrne, aby sa na dačom nepotkla a nespadla na zem. Preto vystierala ruky a robila len krátke, váhavé krôčky. Obidve jej tetky to zbadali, no nepovedali ani slova. Veď i tak by to nič nepomohlo. Kto by mal čas vodiť ju stále za ruku po wigwame? Lepšie ju nechať tak, nech sa sama potrápi a naučí sa chodiť i potme. Postupne spozná všetky prekážky a bude sa im vyhýbať.

Ioweráno bol pošiel na poľovačku a práve sa vrátil s bohatým úlovkom. Štyri bobry, dva losy a jeden veľký jeleň. Bol dobrej a spokojnej nálady. Žena mu hneď podala suché mokasíny a švagrina priniesla fajku. Usalašil sa pohodlne

a Ján de La Lande (1646). Svätýňa tiež pripomína narodenie Kateri Tekakwithy v tejto dedine (1656).

pri ohnisku, zapálil si fajku a pokojne si bafkal. Počula ho aj Iorágode, preto vyšla zo svojej kabíny, aby ho pozdravila. Kráčala neisto s vystretými rukami, aby o niečo nezavadila. Oči upierala na nejasnú postavu pri ohnisku. Bude to otec alebo nejaká tóna? Musí podísť bližšie, aby sa presvedčila.

Náčelník ju medzitým pozoroval a sledoval jej kroky. Lútosť i prekvapenie mu naplnili srdce. «Ťbožiatko,» myslel si, «zlý duch strašnej choroby chce ťa celkom oslepiť. Našťastie, to sa mu nepodarilo. Onedlho ťa vypustí zo svojich pazúrov a budeš mať lepší zrak.» Táto myšlienka mu uľahčila na srdci a vrátila veselú myseľ. Z úst vytiahol fajku, pipasárom ukázal na poloslepé dievča a žartovne poznamenal: «Te ka kwitha!» (ona vystiera ruky).

Obidve ženy pozreli naňho s otvorenými ústami. Ochvífu pochopili žart a vybuchli v hlasitý smiech. Aká vtipná poznámka! Mohawský výraz «ona vystiera ruky» označoval totiž vzornú, ideálnu ženu: čistotnú, pracovitú, rozvážnu, milujúcu matku i manželku.

«Tekakwitha — aké znamenité meno pre ňu!», zvolala Karítha. Arósen i Eníta ochotne prisvedčili. Pravda, bolo treba ešte počkať, kým dievča podrastie. Riadne, «dospelé» mená dávali sa deťom až v siedmom - ôsmom roku. Náčelník s úsmevom prikývol a poťahoval si zo svojej fajočky ďalej.

Táto žartovná prezývka ostala dievčaťu i potom, keď sa jej zlepšil zrak a nemusela viac

chodiť s vystretými rukami. O štyri roky ju dostala za riadne meno, ktoré jej ostane do konca života. Na jej prvé meno «Zornička» sa chytro zabudlo.

S novým menom začal sa pre Tekakwithu i nový, vážnejší život. Musela pomáhať matke v domácnosti pri rozličných prácach a povinnostiach. Irokézki chlapci a dievčatá to prijímali ako samozrejmu vec. Neprišlo im ani na um neposlúchať, hundrať alebo sa sťažovať. Rozkazy rodičov boli krátke a jasné. Matka riadila a rozkazovala vo wigwame a na poli, kým otec učil chlapcov poľovať, cestovať a bojovať vo vojne. Deti vykonávali rozkazy rodičov ochotne a veselou. Neposlušnosť jednoducho nejestvovala.

Tekakwitha tiež dostala celý rad domácich povinností, ktoré si plnila veľmi svedomito a usilovne. Po lese zbierala raždie a suché drevo, pekne ho ukladajúc pri vchode kabíny. To mala byť zásoba na daždivé dni, keď ťažko nájsť čo i jeden suchý konár. Viac ráz denne chodila k horskému prameňu, aby priniesla čerstvej vody na pitie a na varenie. Každý deň tĺkla kukuričné zrno v drevenom mažiari. Z kukuričnej múky sa varila kaša sagamité, hlavná strava Indiánov. Naučila sa variť jednoduché jedlá, pripraviť javorový sirup a zbierať jedlé huby a lesné plodiny. V okolitých lesoch ich bolo na-dostač.

Chorľavé oči ju i naďalej nútili zdržovať sa najviac okolo domu. Vo voľnom čase sa usadila vo svojej kabíne pri posteli a dala sa do obľú-

bených ručných prác. Z kukuričných listov plietla rohožky, zásterky alebo mäkké papučky. Naučila sa uplietť šnúry z lykových vlákien a zošívať kožu jemnými šfachami z jeleňa alebo losa. Zanedlho si nadobudla v týchto prácach veľkú zručnosť, a to jej robilo radosť.

Jej hybké prsty vedeli zhotoviť rozmanité ozdobné predmety a okrasy. Zo suchej úhorej kožky robila čelné stužky, farbiac ich na červeno, zeleno alebo na modro, stľapčenými ježovcovými pichliačmi obrubovala sukienky, blúzy a kožené gamaše, mokašiny, náramky alebo náhrdelníky vyzdobovala krásnymi vzorcami z pestrofarebných mušlí a bronzových krúžkov.⁵

Jej tetky, hoci pokročilé vekom, neprestávali venovať veľkú pozornosť svojmu obleku a ozdobám. Taká bola obyčaj u všetkých indiánskych žien. Kedykoľvek išli na návštevu alebo na verejnú slávnosť, vedeli sa pekne vyparádiť a obliecť. Veď boli z náčelníkovej rodiny. A nezabúdali vyobliekať i Tekakwithu. Dievča ich v tom ochotne poslúchalo, hoci nenachádzalo v tom osobitnú záľubu. Žilo si tak spokojne a

⁵ Tieto ozdoby nazývali Indiáni «wampum». Boli to malé riečne mušle bielej alebo purpurovej farby. Robili si z nich náhrdelníky (predierkovali ich a navliekli na lykovú šnúru) alebo ich prišívajú na opasky a mokašiny (remenné papučky). Používali ich aj ako platidlá (peniaze) a dorozumievacie prostriedky (farba a usporiadanie mali dohovorený význam). S príchodom belochov objavili sa i umelé wampumy: sklenené alebo bronzové guľôčky, ktoré chytro nahradili riečne mušle. Pravda, ich cena bola oveľa menšia.

utiahnuto, že ho málo zaujímal, čo si druhé dievčatá o ňom myslia. Prekážkou bol i slabý zrak. Ženská márnivosť potrebuje bystré oči a dobré svetlo, aby mohla nenápadne postrehnúť obdiv divákov a tešiť sa dojmu, ktorý na nich robí. Tekakwithine oči boli však slabé, jej pohľad hmlistý a neurčitý. Okrem toho mala kiahňami poznačenú tvár, čo ju robilo hanblivou a často privádzalo do rozpakov.

Ak sa unavila pri šítí a tkaní, vyšla si na krátku prechádzku do lesa, ktorý lemoval dedinu z troch strán. Tu i tam si postála a obdivovala krásu kvetov alebo rozmanitosť listov. Prstami skúmala drsný povrch stromov, štetôčky ihlič alebo hladké pletivá lišají a papradí. Srdce jej poskočilo od radosti, keď zočila malú korytnačku, ako sa pomaly ťahá po machnatom koberci. A ihravé veвериčky ju celkom hypnotizovali. Takéto osamelé potulky vo voľnej prírode ju osviežili a desaťnásobne vynahradili zábavy a hry so svojimi rovesníkmi.

V letných mesiacoch Ioveráno brával svoju rodinu na výlet do susednej holandskej kolónie. Holandskí prisťahovalci nazívali totiž v pokoji s Irokézmi, preto im nebránili plaviť sa na člnoch po rieke Mohawk a po rieke Hudson a loviť tam ryby. Neprekážali im ani prechádzať popri ich meste Fort Oranje (dnes Albany, N.Y.). Tekakwitha sa neobyčajne tešila na tieto výlety. Keď plávali po rieke, obyčajne sa prehla cez okraj člna, máčala si rúčky v čerstvej vode a ihrala sa s vlnkami. Pre slabý zrak nevidela dob-

re veľké domy belochov, postavené na pravom brehu veľkej rieky Hudson. Ale už aj to, čo dovidela, ju naplňalo údivom. Aké odlišné boli tieto obrovské wigwamy bielych tvárí od malíčkových chatrčí Indiánov.

Čln pristál poniže Albany pri mieste, kde sa väčšia bystrina valila s hukotom do majestátneho Hudsonu. Indiáni to nazývali Tawasonta (vodopády). Vody sa až hemžili rybami a úhormi. Člnok priviazali ku brehu a Ioweráno sa začal ohliadať, kde postaviť dočasné koliby. Veď tam ostanú tri, štyri dni. Vybral si malú čistinku a dal sa hned' stínať smrekové haluzy. Zasadil ich do zeme, prikryl jeleňou kožou proti dažďu a o krátky čas stáli tam dve koliby pre výletníkov. Podlahy vystlali mäkkými bobrovými kožušinami, aby sa im lepšie odpočívalo po práci. Potom začala rybačka. Ryby chytali do siete alebo na udice, pravda iba dospelí. Eníta a Tekakwitha sa mohli pozerat' len z brehu, i to len zachvíľu. Ich úlohou bolo nazbierať hodne raždia a suchého dreva na oheň, na ktorom sa budú ryby sušiť a údiť.

Každý mal plné ruky práce cez celý deň. Lov sa dobre daril. Do sietí sa chytali lososy a okúne a na udice zase pstruhy a úhry. Všetko bolo treba najprv rozpárať, očistiť a potom údiť nad ohňom. Suché vyúdené ryby sa vkladali do košov, čo si priniesli z domu. Robota sa zastavila len pri západe slnka. Ženy pripravili večeru a celá rodina si pochutnávala na varených čerstvých pstruchoch a úhroch. Ryby chutnali znamenite

s kukuričným chlebom a fazuľou. Po večeri nasledoval oddych. Ioweráno sa rozložil pri ohni, zapálil si fajku a načúval šumotu blízkych vodopádov. Karítha sa rozprávala so svojou sestrou Arósen. Dievčatá podišli dolu ku rieke a hojdali nohami v letnej vode. Mlčky obdivovali krásu noci, vdychovali vôňu smrekových lesov a s údivom hľadeli na mesiačik a hviezdy, ako sa zrkadlia vo vlnách Hudsonu.

Po troch, štyroch dňoch sa obyčajne vracali domov. Hore riekou to išlo pomalšie. Ťažšie bolo veslovať a k tomu i čln bol obťažovaný košami suchých rýb, ktoré im mali vydržať aspoň do novej úrody, niekedy do konca septembra.

Čiernokabátnici, Mohavkovia a Mohykáni

Medzi Hurónmi pôsobili jezuitskí misionári od roku 1625. Podarilo sa im obrátiť na katolícku vieru celé domorodé dediny a kraje. Netreba ani pripomínať, že tieto úspechy boli draho vykúpené. Obetavosť, veľká trpezlivosť a ešte väčšie útrapy boli ich cenou. A práve vtedy, keď sa zjavili prvé požehnané plody misionárskej práce, prichádzajú Irokézi a začínajú útočiť a pustošiť hurónsku krajinu. Prvé ich vpády začali roku 1642 a o šesť rokov už nebolo hurónskeho národa. Zúrivá vojna ho temer vyhladila z povrchu zeme. Ostali po ňom len vypálené wigwamy a spustošené polia. Huróni, ak neutiekli do hlbokých lesov, boli pozabíjaní alebo vzatí do zajatia. Irokézi vďačili svoju vojenskú prevahu nad Hurónmi strelným zbraniam, ktoré si kupovali od holandských kolonistov v Albany, N.Y.

Čiastka premožených Hurónov utiekla do Quebecu a hľadala ochranu u Francúzov. Iní našli útočisko na ostrovoch Michiganského jazera. Ak misionári padli do rúk bojovních Irokézov, boli bez výnimky umučení na smrť. Dnes si ich uctieваме na oltároch, ako svätých severoamerických mučeníkov, lebo

obetovali svoj život a krv za Krista.

Čoskoro po vojne štyri irokézske kmene (Onondágovia, Oneidi, Kajugovia a Senekovia) snažili sa pomeriť s Francúzmi a uzavrieť mier. Preto dovoľovali čiernokabátnikom vstup do svojich osád a starosť o duše zajatých kresťanských Hurónov. Ba dovolili im otvoriť aj menšie misijné stanice na svojich územiach. Piaty irokézsky kmeň, Mohawkovia, ostali však neústupní i ďalej a nepopúšťali zo svojej nenávisti proti kanadským belochoch a ich náboženstvu. Neprestávali huckať a vyvolávať nepokoje medzi ostatnými irokézskymi kmeňmi. Ustavičné rozbroje a medzikmeňové vojnové zrážky napokon prinútili misionárov opustiť krajinu a utiecť do Nového Francúzska, ako sa vtedy menovala terajšia Kanada.

Quebecký guvernér nedovolil jezuitom vrátiť sa do opustených misií dotedy, kým Mohawkovia neprestanú svoju rozvratnú nepriateľskú činnosť. Onondágovia chceli mier, ale Mohawkovia nepopustili. Útočili na kanadské osady, kde vraždili belochoch i kresťanských Indiánov, pálili domy, rabovali a brali do zajatia každého, koho dostali do rúk živého.

Takáto bolestná situácia trvala celých deväť rokov. Kanadská vláda si nemohla pomôcť. Musela trpezlivo čakať na vojenskú posilu z Francúzska, ktorá konečne prišla na jeseň roku 1666. Armáda, počítajúca vyše 1.200 mužov vpadla do krajiny Mohawkov a začala trestnú výpravu. Plienila dediny a úrodu. Mohawkovia sa báli

Čiernokabátnici, Mohawkovia a Mohykáni 43

postaviť na odpor belochoom, preto poutekali do lesov i so ženami a deťmi. Francúzi nezabili a nezajali ani jedného červenokožca. Keď skončili výpravu, stiahli sa nazad do Kanady. Aj Mohawkovia vyšli z lesov a vybudovali si nové dediny. Obyvatelia Ganawáge sa tiež preniesli. Novú dedinu si postavili na protívnej strane Rieky Mohawkov (dnešná Fonda, N.Y.).

Po toľkých vojnách a pustošeniach aj Mohawkovia sa konečne rozhodli uzavrieť s Francúzmi mier. Preto vyslali do Quebecu osobitné posolstvo so žiadosťou o pokoj. Na znak úprimnosti poslali s vyslancami aj niekoľko detí, ako dar guvernérovi. Bola to veľká obeta z ich strany, lebo Indiáni mali radi svoje deti a len ťažko sa ich zriekali. V tomto prípade však vedeli, že títo chlapci a dievčatá budú vychovávané v misionárskych školách jezuitov a uršulínok.

V mene celého kmeňa mohawskí vyslanci žiadali guvernéra o čiernokabátnikov, aby prišli a pôsobili medzi nimi ako misionári. Guvernér súhlasil so žiadosťou a dovolil jezuitom, aby sa vrátili na svoje opustené pôsobiská a obnovili misionársku činnosť, prerušenú pred deviatimi rokmi.

Traja misionári odišli do krajiny Mohawkov ešte s vyslancami. V septembri 1667 vkročili do dediny Ganawáge, kde ich privítal náčelník Ioweráno. Navonok sa síce tváril priateľsky, ale v srdci ich nenávidel ako predtým. V jeho dedine misionári mali pobudnúť len tri, štyri dni a potom pokračovať v ceste do Tionnon-

tóge, hlavného mesta Mohawkov.

Starosťou a obsluhou hostí poveril náčelník svoju dcéru Tekakwithu. Mala im variť, nosiť vodu z prameňa a udržiavať oheň na ich ohnisku. Bolo to po prvý raz, čo videla týchto zvláštnych ľudí, «vyslancov Veľkého Ducha.» Niečo už o nich počula od Anastázie. Od nej sa doznamenala, že jej nebohá matka Kahontáke mala rada týchto svätých mužov, že od nich prijala kresťanskú vieru, a že sa modlievala, ako ju naučili.

Indiánska pohostinnosť bola prostá. Kňazi dostali svoju kabínu v náčelníkovom wigwame, kde mali spať. Tam si uložili svoju batožinu a potom sa usadili na lavičke v strednej chodbe koliby. Bolo tam dusno od dymu, výparov a nevyschnutých kožušín. Čakali na obed, ktorý pripravovala Tekakwitha. Zvláštnych hostí, ako boli čiernokabátnici chcel náčelník počastovať osobitnou pochúťkou: psím mäsom, uvareným v čistej vode. Mladá kuchárka ho ešte poliala teplým psím tukom, aby bolo šťavnatejšie a chutnejšie. Keď bola hotová, položila misu pred hostí, hanblivo sa usmievajúc.

Odmietnuť jedlo bola by najväčšia urážka hostiteľa. Preto sa všetci traja pustili do jedenia, akoby im najlepšie chutilo. Najmladšiemu z nich, Otcovi Pieronovi sa jedlo tak protivilo, že skoro omdlel. Opanoval sa však a skončil svoju porciu. Otec Bruyas bol už skúsenejší v indiánskej kuchyni. Veselo pozrel na Tekakwithu a povedal: «Ďakujem ti, moje dieťa. Nech ťa Boh požehná!»

Kým hostia zápasili s obedom, Tekakwitha odbehla ku prameňu po čerstvú vodu. V hlave sa jej rojili myšlienky ako včely. O kresťanstve vedela veľmi málo. V dedine počula iba urážlivé poznámky o viere bledých tvárí, ako Indiáni prezývali belocho. Anastázia jej tiež mnoho nepovedala, lebo nesmela.

Pri prameni si chvíľu oddýchla a rozmýšľala o slovách, ktoré povedal Otec Bruyas pri privítaní. «Pravý Boh», hovoril misionár doslovne, «je otcom všetkých ľudí, červených i bielych. Miluje každého človeka, muža, ženu i dieťa, a každý môže s ním hovoriť, lebo počuje aj šepot a vidí do každého srdca.» Príjemné chvenie preletelo jej telom pri tejto myšlienke. Pozrela na oblohu a po prvý raz v živote oslovila Veľkého Ducha: «Bože», povedala nahlas, «pomôž mi, aby som Ťa poznala a milovala.»

Srdce jej búchalo radosťou, keď sa ponáhľala naspäť do dediny.

O štyri dni jezuitskí misionári opustili Ganawáge a v sprievode čestnej stráže bojovníkov odišli do hlavného mesta Mohawkov, do Tionnontóge. Tam ich prijali so všetkými poctami, aké patria vyslancom cudzieho kmeňa. Vyše dvesto mužov vyšlo im v ústrety a privítalo ich ďaleko pred mestom. Potom sa utvoril slávnostný sprievod a kráčali spolu až k mestskej bráne. Tam čakali na nich náčelníci a starší kmeňa. Privítali ich veľmi slávnostne a ponúkli ich fajkou pokoja. Od brány sa sprievod pohol do wigwamu Veľkej rady národa Mohawkov.

Najprv odzneli privítacie reči a potom nasledovala veľká hostina. Všetci prítomní sa pohodlne rozložili na byvolie kože a začali jesť. Najprv sa podávala divočina a ryby, potom sagamité, kukuričná kaša a napokon tekvica, varená v javorovom syrupe.

Zakiaľ si hostia a náčelníci pochutnávali na dobrých jedlách, bojovníci strieľali z pušiek salvy do vzduchu. Celé okolie až hrmelo a otriasalo sa od týchto výbuchov. Najväčšmi sa však tešili deti a ženy, lebo také divadlo sa naskytalo ozaj zriedka. Po hostine náčelníci odovzdali misionárom tradičné dary, perleťové mušle a bobbrie kožušiny, aby spečatili priateľstvo s belochmi. Prisľúbili im tiež pomoc pri stavbe misijného domu a kostola.

Misionári boli milo prekvapení týmto priateľstvom a dobrou vôľou. O pár dní už mali svoj priestranný wigwam a začali obvyklý misionársky život. Ten pozostával hlavne z modlitieb, pobožností a náuky viery. Medové dni však netrvali dlho. Kňazi čoskoro vybadali, že väčšina mužov-bojovníkov bola naladená protikresťanský. Navonok to síce zatajovali, ale v srdci boli proti. Nebolo u nich ani za mak vôle opustiť pohanské zvyky a prijať novú vieru. Niektorí výslovne zakázali svojim ženám a deťom počúvať náuky misionárov alebo nadväzovať s nimi rozhovor. Veľký počet mužov pod vedením čarodejníkov sa schádzal v lese, aby si uctili svojich bohov a duchov. Na týchto schôdkach prevádzali všel ijaké čary a povery, mučili vojnových

Čiernokabátnici, Mohawkovia a Mohykáni 47

zajatcov a vypili veľké množstvo «ohnivej vody.» Alkohol ich vskutku premieňal na nerozumnú zver. Zvady, bitky, požiare, ba i vraždy nasledovali po takýchto «oslavách». Neraz sa opilci priblížili i k misijnému domu a chceli ho podpáliť. Inokedy orabovali kňazov o zásoby potravín, hroziac im puškami a tomahavkami. Po vytriezvení obyčajne zvaľovali vinu na «ohnivú vodu» a na bledé tváre, ktoré im ju dávali: «Kým nebolo Holanďanov pri rieke Hudson, nikdy sme sa neopili. Vaši bieli bratia nás kazia!»

Po niekoľkých týždňoch spoločného pobytu v hlavnom meste jezuiti sa rozdelili. Otec Fremin ostal v Tionnontóge, Otec Bruyas pošiel k Oneidom a Otec Pierron sa vrátil do Ganawáge. Jeho činnosť pozostávala sprvoti v tom, že pravidelne navštevoval okolité dediny a osady, slúžil svätú omšu pre hurónskych zajatcov, krstil umierajúce deti a snažil sa nakloniť srdcia ľudí k novej viere. Nezanedbával ani chorých a pomáhal, kde a ako len mohol. Svojou dobrotou a trpezlivosťou si postupne získaval vždy viac mohawských srdc, zvlášť žien a detí. Ale i muži sa stávali priateľskými. Mnohí prichádzali na jeho kázne a nauky, i keď skôr zo zvedavosti ako z úprimného záujmu o novú vieru. Pravda, boli i takí, čo úprimne otvárali svoje srdcia kresťanstvu a rozhodli sa ho prijať. Nebáli sa ťažkostí a nepríjemností, ktoré berú na seba s novým náboženstvom.

Náčelník Ioweráno bol človek vyrovnaného

charakteru, preto nechodil na čarodejnícke oslavy duchov ani sa neopíjal. Svoj nepriateľský postoj ku kresťanstvu však nezmenil. Voči misionárovi bol slušný ale chladný a nikdy ho nepovolal do svojho wigwamu. Taktiež nedovolil členom svojej domácnosti, aby sa stýkali s kňazom, alebo počúvali jeho kázne.

Tekakwitha často vídavala kňaza prechádzajúť popri ich wigwame. Ak ju zbadal, pozdravil ju s úsmevom na tvári. Aká by bola rada, keby ju poučil o pravom Bohu Ravanníio. Nateraz je to však nemožné, lebo to zakazuje prísny strýko.

Dlhodobé nepriateľstvo Mohykánov, východných to susedov Mohawkov, premenilo sa v lete roku 1669 na otvorenú vojnu. Massachussetský náčelník Čickatábut (Dom v ohni) zorganizoval vojnovú výpravu proti nenávideným Irokézom. Pri Bostone zhromaždil vyše 500 bojovníkov a dal sa na pochod k rieke Hudson. Prekročili ju neďaleko dnešného mesta Troy, N.Y. a postupovali hustými lesami smerom na najbližšiu mohawskú dedinu Ganawáge. Zaútočili nad ránom, podľa indiánskeho zvyku, aby prekvapili spiacceho nepriateľa. Podarilo sa im to len čiastočne. Nočná stráž ich zbadala ešte pred dedinou a vystrelila na poplach. O pár minút stáli už mohawskí bojovníci v plnej pohotovosti. Obsadili brány a opevnenia okolo osady. Zákerý boj a obliehanie trvali celé tri dni.

Mohykáni ustúpili však do lesov, keď zazreli kolóny bojovníkov zo susedných mohavských dedín, čo išli na pomoc napadnu-

tým bratom. Ganawáge sa zachránilo.

Mohawkovia však nenechali nepriateľa bez-
trestne ustúpiť. Utekajúcich Mohykánov prena-
sledovali až po Kinakariónes (dnešné mesto
Hoffman, N.Y.), kde ich zaskočili a vyzvali do
boja. Bitka zúrila celý deň a rady Mohykánov po-
stupne redli. Podvečer padol i Čickatábutt
(zabil ho v boji náčelník Ganeagówa - Veľký
Mohawk) a v noci sa jeho vojsko rozutekalo.
Mohawkom sa podarilo zajať zo dvadsať mužov
a na bojisku napočítali asi osemdesiat mŕt-
vych.

Len teraz sa víťazi dali do tradičných osláv.
Po tri dni hučali dedinou bubny, ktoré sa miešali
s výkrikmi radosti a s výstrelmi z pušiek. Každé
popoludnie bolo venované trýzneniu zajatých
Mohykánov, trinástich mužov a štyroch žien. Po
západe slnka nasledovala hostina a potom ta-
nec, ktorý trval do neskorej noci. Smrť zajatcov
bola určená na tretí deň osláv víťazstva.

Otca Pierrona celá táto vec veľmi znechutila.
Protestoval, prosil, aby prestali s ukrutným
mučením, ale nadarmo. Dovolili mu iba ošetriť
chorých a potešiť mučených Mohykánov. Strá-
vil s nimi celú noc pred popravou, poučujúc
ich o hlavných pravdách kresťanstva. Skoro
všetci sa dali pokrstiť a umreli ako kresťania.

Tekakwitha prežila celú túto vojnu v Ganawá-
ge. Bola už 13 ročná, preto pomáhala, ako moh-
la. Nosila vodu bojovníkom, s druhými diev-
čatami pomáhala Otcovi Pierronovi ošetrovať
ranených a pochovávať mŕtvych. Búrlivé osla-

vy víťazstva, ktoré nasledovali po vojne, napĺňali jej srdce odporom. Ukrutné týranie zajatcov sa jej priam hnusilo. Jej tetky ju nadarmo nahovárali, aby sa išla pozrieť a zabaviť, ako druhé deti. Ostávala vo wigwame a venovala sa svojim obľúbeným ručným prácam. Z druhého konca dediny, kde stáli «koly smrti», prichádzali najprv tlmené náreky a potom srdce-
rvúce výkriky mohykánskych žien. Tekakwithe sa tísli slzy do očí. «To je zlé», šeptala si pre seba, «Ravanníio miluje všetkých ľudí. On nechce, aby sme pre vlastnú zábavu mučili a usmrcovali vojnových zajatcov.»

Zrážka dvoch vôlí

Po víťazstve nad Mohykánmi sa kmeň Mohawkov tešil dlhej dobe nerušeného pokoja. Keďže oni a druhé irokézske kmene dodržovali priateľskú dohodu s Francúzmi, Algonkínmi a Hurónmi, hrozné divadlá mučenia a zabíjania prestali, lebo jednoducho už nebolo viac zajatých nepriateľov. Aréskoi, boh vojny, ktorého mali uctievať týmto nefudským vraždením, prestal vplývať na ich mysle a náruživosť. Bolo to viditeľné zvlášť odvtedy, čo sa jezuiti všemožne usilovali potlačiť úctu voči tejto strašnej oblude, ktorú Indiáni volali «žráčom tela a pijanom krvi.» Okrem toho časté boje a vojnové výpady tak oslabili päť irokézskych kmeňov, že sa zdalo lepšie — aspoň na čas — zrieknuť sa vojnových dobrodružstiev. Takto boli teraz hotoví poslúchnuť naliehavú výzvu čiernokabátnikov, pochovať sekery a zastaviť aspoň tie najväčšie ukrutnosti.

V Ganawáge pekný počet mladíkov a dievčat začal chodiť na kázne Otca Pierrona. Tekakwitha sa od nich zavše dopočuľa niečo o tom, čo povedal kňaz. Nerozumela však zmysel týchto vecí, lebo jej chýbali základy kresťanského učenia. Jej srdce túžilo poznať Boha

a katolícke náboženstvo, ale poslušnosť Ioweránovi a obava pred jeho hnevom jej znemožňovali každý styk s «božím mužom». Okrem toho jej tetky sledili za ňou ako jastraby, kedykoľvek odišla navštíviť priateľov. Jednoducho sa neodvážila nadviazať dlhší rozhovor s Anastáziou alebo s inými dedinskými kresťanmi. Postupne sa začala cítiť ako malý vtáčik, zatvorený v klietke. A tak s časom stávala sa mlčanlivejšou, vážnejšou a samotárkou, hoci v spoločnosti iných sa snažila byť veselá a priateľská.

«Tekakwitha je priveľmi samotárska», povedala istého dňa Karítha svojmu manželovi a švagrinej. Dievča práve odbehlo po vodu a náčelník sedel pri krbe. «Je najvyšší čas», pokračovala, «aby chodila na tance a zoznámila sa s mládeňcami. Veď už má 14 rokov! Človek ju nemôže začať pripravovať na budúcnosť dosť zavčasu. Ako dcéra náčelníka má dobré výhľady na vydaj, ale aj ona musí čosi urobiť v tejto veci, musí sa troška ukázať a upútať na seba oči našich mladých lovcov a bojovníkov.»

Ioweráno vážne prikyvoval. «Nie je to zlá myšlienka», povedal. «Nepadlo mi len nedávno, aká šikovná žena bude z nej. Je rozvážna, pracovitá a vždy ochotná pomáhať. Muž, ktorý si ju vezme za ženu, iste neoľutuje svoju voľbu. Hoci je ešte primladá, rýchlo dorastá a čas svadby príde, ani sa nenazdáš.»

«Škoda, že nie je veľmi príťažlivá», vzdychla si Arósen. «Kiahne pošpatili jej tvár a zni-

čili jemnú krásu jej líc. Musíme sa ponáhľať, aby sme jej našli nejakého mládenca. Ináč sa môže stať, že v dvadsiatich rokoch ostane slobodná, a to by nám bolo veľmi nepríjemné.»

«Nezmysel», zahundral náčelník. «Má šikovnejšie ruky a bystrejšiu hlavu ako všetky ostatné dievčatá. Takéto vlastnosti si cení každý mládenec. Jej ozdobné výšivky a pletenky sú také krásne, že bojovníci a náčelníci ma často prosia o ne. Každý deň vidíme, aká je usilovná. Varí nám, robí všetky práce v našej domácnosti a vôbec nie je táradlo, ako daktoré staršie ženy tунá.» Posledné slová povedal so šibalským žmurknutím oka. Karítha a Arósen sa začervenali.

Teraz sa začalo obdobie zábav a spoločenského rozptýlenia a Tekakwithine tetky to využili s prefíkaným chytráctvom. Dva ba i tri razy na týždeň brávali ju na tance a hostiny. Skvele ju vyparádili náhrdelníkmi a pestrofarebnými stuhami, ktoré si sama urobila. Tak sa patrilo na dcéru náčelníka.

Irokézi mali obyčaj, že dievčatá pozývali chlapcov do tanca. Hoci sa tetky veľmi namáhali ukázať na toho alebo tamtoho mládenca, ktorý bol vždy z lepšej rodiny, Tekakwitha ostávala chladná, hanblivá a nepoddajná. Jediný tanec, do ktorého sa pridávala, bol «ganošote», kľusák, pri ktorom chlapci a dievčatá tancovali v oddelených skupinách.⁶ Neústupne odmietala

⁶ Kľusák (ganošote) sa tancoval vo väčšej sieni alebo vonku, a to obyčajne pred schôdzami alebo hostinami.

pozvať niektorého mládenca na tanec. «Som primladá tancovať s mužmi», odpovedala tetkám, keď naliehali.

Po niekoľkých takýchto neúspešných nociach ženy ju začali surovo karhať a nadávať, len čo sa vrátili z tanca. «Aké tvrdohlavé a sprosté dievča!», vykrikovala nahnevano Karítha. «Toť, hľa, dcéra náčelníka a neopováži sa osloviť mládenca.»

«Vidno», dodala posmešne Arósen, «že nie je pravá Mohawka, ale mäkká Algonkínka ako jej matka. Chýba jej odvaha. My Mohawkovia nie sme dosť dobrí pre ňu.»

Tieto uštipačné slová ranili Tekakwithu až do srdca. Či nebola ona pravou Mohawkou, dieťaťom mohawského náčelníka? Prečo ju tetky urážajú, vyhadzujú jej na oči, že jej matka bola len opovrhnutia hodná Algonkínka? Prepukla v plač a povedala: «Prosím vás, nehrešte ma, chcela som vás poslúchať, ale som ešte primladá zamilovať sa do muža.»

Ioweráno si vytiahol fajku z úst a uprel na dievča svoj skúmový pohľad. Potom sa obrátil k ženám a odsekol: «Dieťa má pravdu! Vy ženy ste príliš netrpezlivé. Nechajte ju na pokoji. Keď príde pravý čas, bude tancovať a zamilu-

Tanečníci a tanečnice tvorili dva kruhy, v ktorých sa potom pohybovali rytmickým krokom, spievajúc staré tanečné piesne. Diváci ich sprevádzali údermi na bubny alebo na misky zo stromovej kôry, zvané «úragan», ktoré si donášali na spoločné hostiny.

je sa. Škoda ju nútiť, ak nie je ešte hotová.»

A tak tetky museli prestať s nemilými naliehaniami. Tekakwitha chodila i naďalej na zábavy, aby uspokojila vôľu rodiny. Veselo sa zapájala do spoločenských hier i do tanca — klusáka —, ale nikdy nevyzvala mládenca do tanca. Tetky ukazovali svoju nevôľu kyslými tvármi, ale nepreriekli ani slova, lebo náčelníkov rozkaz bol zákonom v jeho wigwame.

Začiatkom jesene 1670. roku prišiel z Quebecu na pomoc Otcovi Pierronovi nový čiernokabátnik, Otec Bonifác. Mohawské misijné územie bolo totiž veľmi rozsiahle. Rozprestieralo sa asi 30 míľ pozdĺž rieky Mohawk a zahrnovalo všetky väčšie a menšie osady, rozosiate po celom údolí. Pierron prevzal starosť o Tionnontóge a Otec Bonifác zostal v Ganawáge. Tu vybudoval kostolík v podobe pozdĺžneho indiánskeho wigwamu. Na konci budovy postavil malý oltár z drevených dosák a na stenu nad oltárom pribil obraz ukrižovaného Spasiteľa. Po oboch stranách oltára zavesil obrazy Panny Márie a svätého Jozefa. Všetky tri obrazy namaľoval Otec Pierron v živých farbách. Podlahu pokryl trstinovými rohožkami a namiesto obvyklých komínových otvorov na streche vložil do obidvoch bočných stien okná. Kostolík zasvätil svätému Petrovi apoštolovi.

Hoci tento «wigwam modlitby» bol chudobný a jednoduchý, jednako budil obdiv a zvedavosť tak u kresťanov ako aj u nekresťanov. Prichádzali si ho pozeráť, skúmali zariadenie a s údi-

vom hľadeli na obrazy, ktoré sa im zdali ako divy, spôsobené čarodejníckou mocou čiernokabátnikovho štetca.

Tu sa zhromažďovali katechumeni na vyučovanie náboženstva a na pobožnosti. Misionár slúžil svätú omšu každý deň pred východom slnka. Iba hurónski zajatci mohli byť na nej prítomní, lebo boli už pred rokmi pokrstení vo svojej krajine. Mohawskí čakatelia na krst neboli pripustení, túto výsadu dostanú po krste. Jediná členka kmeňa, ktorá sa zúčastňovala na svätej omši, bola Anastázia, lebo už niekoľko rokov bola kresťankou.

Jezuiti sa nenáhlili s prijímaním ľudí do Cirkvi. Naopak, niektorí katechumeni chodili na vyučovanie celý rok a ešte čakali na veľký deň krstu. Kto chcel vstúpiť do Cirkvi, musel si najprv nadobudnúť dôkladné znalosti o viere, musel sa naučiť modlitby a osvojiť si zásady kresťanskej mravouky, ale nadovšetko musel premôcť neresti a hriešne návyky minulého života prv, ako mu dovolili pristúpiť ku krstiteľnici. Vďaka tejto dlhej a starostlivej príprave podarilo sa čiernokabátnikom vychovať spoločenstvá kresťanov, ktorí ostali verní a horliví vo svojom náboženstve aj napriek ťažkostiam a pokušeniam.

Konečne nadišiel čas pre Otca Bonifáca pozbierať úrodu, ktorú zasial a starostlivo pestoval Otec Pierron. Začínal krstiť tých dospelých, ktorí v dlhej čakateľskej dobe dokázali, že sú hodní byť prijatí do Cirkvi. Medzi nimi

bola aj Eníta, nevlastná sestra Tekakwithy a jej mladý manžel Onas. Pred troma rokmi opustila Loweránovu domácnosť a vydala sa do inej dediny kmeňa. Krátko po jej odchode sa náčelník dozvedel, že dievča chodí na vyučovanie Otca Pierrona, keď tento navštívi jej dedinu. Táto správa ho tak rozhnevala, že ju navždy vypovedal zo svojej rodiny a wigwamu. Ba rozkázal všetkým svojim domácim, aby sa jej meno nikdy nespomenulo v jeho prítomnosti.

Malý zástup katolíckych Mohawkov rástol veľmi pomaly. Niektorí rodičia posielali síce na katechizmus deti, ale sami nikdy neprišli, pretože požiadavky kresťanského náboženstva sa im zdali prináročné a nepohodlné. Aj mnohí obrátenci si museli veľa vytrpieť. Žili vo veľkých wigwamoch so svojimi príbuznými, videli a počúvali všelijaké zlé veci, museli čeliť mnohým pozvaniam ba i nátlakom, aby sa zúčastnili na pijatikách «ohnivej vody» a boli ustavičným terčom posmechu a pohrdania. Každú nehodu, každé nešťastie ba i každú chorobu v dedine pripisovali im. Oni vraj svojou zradou vyvolávajú hnev a pomstu bohov a duchov. Mnohí kresťania sa neodvážili otvorene modliť, aby sa vyhli zlomyseľnému posmechu a nepríjemným výjavom. Kňaz im radil, aby sa modlili v tichosti svojho srdca bez akýchkoľvek vonkajších znakov a úkonov.

V lete roku 1671 prebehla cez dediny Mohawkov vlna vzrušenia. Veľký náčelník Ganeagówa, ktorý ich viedol vo výprave proti Mohyká-

nom, sa vrátil z dlhej poľovačky v severných oblastiach a oznámil, že sa stal kresťanom. Na svojich potulkách cez lesy pri rieke Svätého Vavrinca náhodou našiel na «dedinu modlitby», osadu katolíckych Irokézov. Založili ju jezuiti pred niekoľkými rokmi, juhovýchodne od Montréalu, lebo chceli zabezpečiť svojim obrátencom spokojnejší spoločný život, bez prenasledovaní a zlých príkladov, ktorým boli vystavení vo svojich pôvodných osadách. Obyvatelia, pravdaže, spoznali Veľkého Mohawka a s radosťou ho privítali. Pozvali ho, aby ostal u nich, keďže sa mu zapáči. Šľachetná vlastnosť indiánskej pohostinnosti nechýbala ani novokresťanom.

Duchovným tejto osady modlitby (neďaleko dnešného mesta La Prairie) bol Otec Fremin, bývalý misionár Mohawkov a dobrý priateľ veľkého náčelníka. Ganeagówa sa zrejme potešil, keď zazrel starú známu tvár kňaza. Oblúbil si ho ešte v krajine Mohawkov, hlavne pre jeho obetavosť a starosť o chorých, starcov i deti. Preto vďačne prijal ponúknutú pohostinnosť a ostal v dedine svojich kresťanských súkmeňovcov.

Pokojné a priateľské ovzdušie tak zapôsobilo na pohanského náčelníka, že sa začal vážne zaujímať o kresťanstvo. Často hovoril s Otcem Freninom, dlho a vážne rozmýšľal a uvažoval, až napokon požiadal o krst. Je možné, že ho k tomuto kroku povzbudili i modlitba a príklad jeho manželky Satékon (Rovnováha), ktorá bola

dlhé roky horlivou kresťankou. Tak sa stalo, že po viacmesačnom vyučovaní Otec Fremin ho prijal do Cirkvi. Pri krste dostal meno Jozef. Nová viera ho úplne premenila. Celý šťastný vracal sa teraz do svojho sídla, do hlavného mesta krajiny Mohawkov. Išiel si po ženu, aby sa s ňou vrátil do dediny modlitby. Zamýšľal sa stať katechistom, učiteľom náboženstva a pomáhať misionárom pri vyučovaní detí a dospelých katechumenov. Chcel sa stať duchovným náčelníkom a vodcom svojho milovaného ľudu.

Sotva vkročil do Ganawáge, hneď verejne vyhlásil, že sa stal kresťanom a má v úmysle vrátiť sa do dediny modlitby. Ponúkol sa tiež vziať so sebou všetkých, čo sa chcú pridať. Jeho manželka Satékon bola taká natešená, že hneď začala s prípravami na dlhú cestu. Medzitým Veľký Mohawk rozprával svojim krajanom o šťastí byť katolíkom. Hovoril s takou presvedčivosťou, že o pár dní mal už skoro tridsať spoločníkov na cestu. Medzi nimi bola Anastázia, Eníta a jej manžel Onas.

Jozef Ganeagówa bol človek nebojácny a smelý. Predvídal veľmi dobre, že iní náčelníci mu budú zazlievať jeho obrátenie ku kresťanstvu a vyčítať mu aj to, že opúšťa svoj kmeň a odvádza i druhých so sebou. Na schôdzi Veľkej Rady Mohawkov zaútočili na neho veľmi ostro a rozhorčene. «Zrádzaš náš ľud», kričal Ioweráno, «rozbišaš náš kmeň, prijímaš cudzie náboženstvo bledých tvárí, a tak oslabuješ náš národ. Či sme nestratili dosť životov v minulej vojne?»

Odpoveď Ganeagówova bola krátka, ale pádna: «Bratia, to nie je moja vina, ale vaša! Prečo nenávidíte nás kresťanov, prečo nám strpčujete život? My sme takí istí Mohawkovia ako vy a milujeme svoj národ. Ak prestanete s opilstvom, ak zanecháte čarodejníkov a nemravnosť a budete s nami nažívať v pokoji, nebude príčiny, prečo by sme mali opúšťať svoj krásny mohawský kraj. Ale aj tak sa radi vrátíme k vám, len čo sa presvedčíme, že ste opustili svoje zlé cesty. Pravda, iba vtedy, ani deň predtým!» V celej miestnosti nastalo hrobové ticho. Ani náčelníci ani starší ľudu nevedeli, čo odpovedať na také vážne slová svojho veľkého vojvodu.⁷

O tri dni katolícki Mohawkovia opustili svoju domovinu. Skoro celá dedina sa zišla na brehu rieky Mohawk, aby im dala zbohom. Iba Ioweráno ostal vo svojom wigwame a zatínal päste. «Ganeagówa sa zbláznil,» kričal od hnevu a rozčúlenia. Karítthe a Arósen prísne pohrozil, keď chceli ísť k rieke a dať zbohom odchádzajúcim. Museli ostať doma celé dopoludnie. Ioweráno tiež sedel pri ohni a preklínal kresťanov. Od hnevu ani nejedol. Keď člny odišli a stratili sa

7 Veľký Mohawk (Ganeagówa) bolo jeho čestné meno. Vlastným menom sa nazýval Jozef Togwirui. Po krste sa stal členom náčelnickej rady v Caughnawage a katechistom. Umrel roku 1690 pri Salmon River, N.Y., kde bol na poľovačke. Zaskočili ho Algonkínci z Nového Anglicka a usmrtili spolu s jeho spoločníkmi.

z dohľadu, vzal svoju dvojhľavňovú pušku a pošiel do lesa na poľovačku.

Tekakwitha sedela za celý čas vo svojej izbičke a šila. Bola akási nesvoja. Prsty sa jej triasli od strachu a srdce bilo veľmi nepokojne. Mysľou jej blúdilo podozrenie, že rozhnevaný otec šípi o jej túžbe poznať a milovať toho Boha, ktorého on tak nenávidí.

Ganeagówa a jeho tridsať spoločníkov sa plavili po riekach, ktoré viedli cez husté lesy do jazera Champlain. Po samom jazere sa im dobre veslovalo, lebo vody boli spokojné. Ťažšie to bolo na rieke Richelieu, kde bolo plno vodopádov a skalnatých úžin. Tam bolo treba vystúpiť na breh, obchádzať a prenášať člny. Po trojtýždňových námahách sa im predsa podarilo doplávať do rieky Svätého Vavrinca a pristáť pri dedine modlitby, neďaleko La Prairie. Celá dedina prišla ku rieke a srdečne ich privítala v novom domove.

Tekakwitha už bola 17 ročná, ale ešte nemala mládenca, ktorému by vyznala svoju lásku, ako to robili jej indiánske rovesníčky. Bolo to naozaj výnimočné, lebo indiánske dievčatá začínali so známostami dosť zavčasu a v 18.-19. roku boli už pod čepcom. Tetky síce nástojili, aby chodila na tance a zoznámila sa s mládencami, ale všetko akosi nadarmo. Bola na príčine jej vrodenej hanblivosti, jej slabý zrak alebo kiahňami poznačená tvár? Nech to už bolo čokoľvek, Tekakwitha necítila v sebe nijakú náklonnosť k láske. Zdržiavala ju akási nevysvetliteľná vnú-

torná sila. Inak bola zdravá a šťastná deva a dobre vedela, že každé dievča sa má vydať. Rodina, dedina a kmeň považovali včasné manželstvá za prirodzenú vec. O dobrovoľnom panenstve nemali ani poňatia. Ved' odkiaľ sa mali o takej veci dozvedieť? Mohawkovia síce vedeli, že čiernokabátnici žijú v bezženstve, aby sa lepšie venovali kňazským prácam a povinnostiam a za to ich aj obdivovali. Ale nikdy nepočuli, že takýto život vedú aj niektoré kresťanské ženy. Misionári sa úmyselne vyhýbali hovoriť o takom ideále, lebo dobre vedeli, že pre deti prírody je ťažký už obyčajný manželský život podľa kresťanských zásad.

Nuž Tekakwitha nasledovala ideál panenstva bez toho, že by bola o tom vedela. Uvedomovala si iba to, že má v srdci akúsi tajomnú silu, ktorá ju odrádza od lásky a manželstva. Rodičov poslúchala vo všetkom, ale v tejto veci nevedela popustiť. Aká by bola bývala šťastná, keby bola už vtedy vedela, že je to milosť pravého Boha Ravanníio, ktorý ju vedie po ceste panenstva.

Loweráno a dve tetky nevedeli, čo si počať. Keď nepomáhali pekné slová a povzbudzovania, siahli k prísnejším prostriedkom. Začali ju hrešiť a karhať, že je sprostá, tvrdohlavá a nevďačná. Tekakwitha znášala všetky tieto urážky a príkoria trpezlivo a ticho, neustúpila však ani na krok.

Vo svojej bezradnosti siahli nakoniec obidve ženy k podvodu. Osnovali spolu s Loweránom zákerčný plán, ako ju vydať. Indiánska obyčaj

ukladala dcére povinnosť vyjaviť rodičom, že sa chce vydať a koho si vybrala za snúbenca. Rodičia to potom oznámili mláďencovi a jeho rodine. Ak všetci súhlasili, určil sa dátum svadby. Od tej chvíle snúbenci sa však viac nestretali. Keď nadišiel dohovorený deň svadby, mladoženích prišiel v sprievode rodičov do wigwamu mladuchy a sadol si k ohnisku. Dievča mu potom podalo misu sagamité, ako znak svojho súhlasu. Tak bolo manželstvo uzavreté.

Tekakwithine tetky si samy našli mláďenca, mladého náčelníka Okwire (Strom) a oznámili mu, že ich dcéra sa chce za neho vydať. Mladý náčelník bol touto novinou prekvapený, veď Tekakwitha sotva kedy s ním hovorila, a nikdy neprejavila ani najmenším znakom, že ho miluje. Predsa však ponuku prijal, veď išlo o náčelníkovu dcéru, pracovité a zručné dievča. Tekakwitha nemala ani tušenia o tomto podvode svojich tetiek. Okwire bol zasa pevne presvedčený, že ide o pravdivé pozvanie. Starostlivo si prichystal niekoľko bobrích kožušín, ako dar pre svojich budúcich svokrov. Bol šťastný a v duchu si blahoželal, že sa stane členom náčelníckej rodiny.

O týždeň neskoršie Karítha a Arósen rozkázali dcére, aby prichystala dobrú večeru, lebo čakajú vzácného hosta, ktorý ich príde navštíviť i so svojimi rodičmi. Pripomenuli tiež, aby si obliekla najlepšie šaty a aby sa vyzdobila. Dievča sa troška začudovalo, lebo jej neprezradili meno hostí, ale bola taká navyknutá poslú-

chať, že sa nepýtala. Pripravila najlepšie jedlo a vystrojila sa ako najlepšie vedela. Jej stužky, perleťové náhrdelníky, vyšívané šaty a moka-síny sa len tak ligotali vo svetle. Tetky i náčelník sa nevedeli prenadávať na takú krásu a blažene sa usmievali. Tekakwitha sa až zapýrila od toľkej chvály a obdivu.

Krátko pred západom slnka prišiel Okwire i so svojimi rodičmi. Vyobliekal sa ako bojovník, na hlave mal korunu orlích pier a na šiji náhrdelník z losích zubov. Tvár bola pomaľovaná na červeno so žltými pásmi. Všetci ho prijali s veľkou úctou a slávnosťou. Tekakwitha ho pozdravila s hanblivým ale priateľským úsmevom. Prekvapilo ju však, keď ho Ioweráno posadil na čestné miesto pri krbe. To sa stávalo veľmi zriedka a len pri slávnostných príležitostiach.

Potom jej Karítha podala drevenú misu. «Vezmi, moje dieťa», hovorila s neobyčajnou nežnosťou, «naplň ju kašou sagamité a podaj tomuto statnému mladíkovi!»

Tekakwitha sa trochu preľakla. Trasúcou rukou vzala varechu a začala plniť misku chutným jedlom. Zrazu sa jej však rozšírili oči a tvár obledla. Ak podá Okwirovi túto plnú misku, stane sa jeho manželkou. Toto chcú od nej jej tetky a strýko.

Obrátila sa k nim a vyčítavo im pozrela do očí. Pritom sa miska vyšmykla z rúk a padla na zem. Dievča sa rázne zvrtilo a prudkým krokom vyšlo z koliby. Utieklo dolu k rieke a scho-

valo sa v kukuričnom poli až do rána.

Okwire správne vybadal, že boli obidvaja podvodne oklamaní. Rozhorčene vstal a opustil wigwam bez pozdravu. Urazení rodičia ho mlčky nasledovali, zanechajúc Iowerána a jeho domácnosť v hanbe a rozpakoch. Potrvalo dosť dlho, kým sa búrka utíšila. Celá vec však ostala v tajnosti. Okwire i jeho rodičia dali prednosť mlčaniu, aby si neznepriatelili mocného náčelníka. Tak sa stalo, že nik o tom v dedine nevedel. Ioweráno tiež zachoval mlčanie, a začas mlčali i obidve ženy.

O pár dní sa však pustili do Tekakwithy odznova. Najprv výčitky, uštipačné poznámky a potom ju začali trápiť. Zamestnávali ju od rána do noci, dávajúc jej najťažšie roboty a povinnosti. Nemala času na zábavu, ba ani na svoje obľúbené ručné práce a výšivky. Pomstili sa na nej tak, že jej vyčítali každú chybu, dohovárajúc jej, že je lenivá a neposlušná.

Dievča znášalo toto prenasledovanie s hrdinskou trpezlivosťou, netratiac rovnováhu duše, ba ani vrodenu milotu. Plakala iba v noci, keď bola osamote. Keby bola vtedy vedela, ako sa zhovárať s Ravanníio, ako ho poprosiť o pomoc a potechu!

Ioweráno, hoci navonok drsný a hrubý, predsa mal dobré srdce. Postupom času prišiel na to, že obidve ženy zaobchádzajú s dcérou nespravodlivo a kruto. Jej nechť k vydaju pripisoval akémusi prirodzenému odporu, za ktorý ani sama nemôže. Preto rozkázal ženám, aby prestali

dievča trápiť a nechali ho napokoji. Tak sa skončila bolestná skúška a Tekakwitha vyšla z nej víťazne. Stálo ju to veľmi mnoho, ale panenstvo si zachovala neporušené.

Medzitým počet kresťanov v Ganawáge vzrastal. Bolo tam vyše dvadsať katolíckych rodín, nepočítajúc tých, čo sa odsťahovali s Ganeagómom. Všetci žili horlivým náboženským životom. Na nešťastie ich horlivosť poburovala a rozhorčovala nekresťanov. A tých bola väčšina. Čarodejníci neprestávali štvat' proti čiernokabátnikom a vzbudzovať nenávisť proti ich viere. Účinky ich podvodnej činnosti sa ukazovali hlavne vtedy, keď prišla z Albany, N.Y. nová zásoba «ohnivej vody.» Vtedy sa chlapi utiahli do lesa, tam sa poopíjali a vrátili sa ako besní do dediny. Mávajúc tomahavkami a sekerami, vykrikovali svoje hrozby a nádavky na misionárov, kresťanských Mohawkov a Francúzov. Neskoršie, keď už vytriezveli, začali sa obyčajne ospravedlňovať a vyhovárať na pijatiku. Jezuiti však dobre vedeli, odkiaľ vietor fúka, a kto rozsieva túto nenávisť...

Veľké rozhodnutie

Otec Bonifác opustil mohawskú misiu v lete 1673. Nedostatok, útrapy a vyčerpávajúca práca mu podlomili zdravie. Bol iba 38 ročný a všetci ľutovali jeho odchod. Z choroby sa už viac nevyliečil a umrel o dva roky neskoršie v Quebecu.

Na jeho miesto na misijnej stanici nastúpil Otec Jakub de Lamberville. Prišiel tam na jar 1675. Bol to nábožný kňaz a horlivý misionár. Hneď po príchode do Ganawáge pustil sa do práce na novom pôsobisku. Chodil od wigwamu do wigwamu, navštevoval všetkých, no zvlášť sa venoval starcom, chorým a deťom. Nezanedbával ani pravidelné vyučovanie katechumenov. V Ganawáge bolo len pár domov, kde ho nepripustili, lebo nechceli mať nič do činenia s čiernokabátnikmi. Medzi tie patrila i Ioweránova domácnosť.

Tekakwitha mala už 18 rokov. Raz pri zbieraní dreva sa potkla o koreň stromu a tak nešťastne spadla, že si poranila ľavú nohu. Celé týždne nemohla chodiť a bola pripútaná ku svojej kabíne. Pravda, ani teraz nezaháľala. Jej šikovné ruky raz vyšívali mokasíny, inokedy vyrezávali drevené misky a lyžice alebo tkali zástery z kukuričných vláken.

Bol teplý letný deň. Jej strýko práve vyšiel na poľovačku a nechal ťažkú koženú záclonu na dverách odchýlenú. Slniečné lúče sa preto rozlievali i v tmavom wigwame. Obidve tetky odišli do kukurice. Nepršalo už vyše dvoch týždňov, preto bolo treba polievať útle rastliny. Celá dedina bola preč, okrem starých a chorých, ktorí sa pohodlne porozkladali pred kolibami, ohrievajúc sa na teplom slniečku. Vhodná príležitosť pre Otca Lamberville, aby ich navštívil a porozprával sa s nimi. Chodil od domu do domu, rozdával lieky, tešil dobrým slovom a nalieval im čerstvú vodu do vydlabaných tekvič, ktoré slúžili za čaše.

Okolo poludnia došiel až k Ioweránovmu wigwamu. Vedel, že tam nesmie, preto len nazrel cez otvorený vchod a poberal sa ďalej. Vtedy sa z domu ozval hlas: «Rakeni, otče!» Bola to Tekakwitha a volala zo svojej kabíny. Už vedela, že tak oslovujú kresťania svojich kňazov. Veľké rozhodnutie vzbĺklo v jej duši a horelo ako oheň. Koľkokrát už chcela nadviazať rozhovor s čiernokabátnikom, ale v poslednej chvíli sa obyčajne zháčila a upustila od toho. Chcela mu vyzradiť, ako vrúcne túži poznať pravého Boha a slúžiť mu. Teraz sa naskytá dobrá príležitosť. Strach a hanblivosť ju naraz opustili a zabudla aj na svoju chorú nohu. Vstala z rohožky a skackajúc k otvorenému vchodu zavolať ešte raz: «Otče!» Triasla sa na celom tele, keď ju kňaz zazrel pri otvorených dverách.

«Čo ti je, moje dieťa?» pýtal sa misionár

prekvapeným hlasom. Hľadiac na ňu hneď zbadal oviazanú nohu. «Bolí ťa niečo? Mám zavolať niektorú ženu, aby ti pomohla?»

«Noha, to nič», vravela usmievavo, pozerajúc priamo do kňazových očí. «Rakeni, ja chcem poznať a milovať Ravanníio, pravého Boha. Chcem sa stať kresťankou!» Kňaz bol veľmi prekvapený i dojatý. Nebolo pochybností, že dievča to myslí vážne. Nachvíľu sa zamyslel a potom povedal: «Viem, moje dieťa, že tvoj úmysel je úprimný. Si si však istá, že budeš mať dosť sily a odvahy, aby si ho uskutočnila? Ako si prišla na takú myšlienku?»

Tekakwitha mu potom porozprávala o svojej mŕtvej matke, ktorá bola horlivou kresťankou, o tetke Anastázii a o svojej dávnej túžbe poznať pravého Boha a byť kresťankou. Misionár počúval pozorne, potom si pohladkal bradu a opýtal sa dievčaťa: «Ak ti tvoj otec zabráni stať sa kresťankou, postavíš sa mu proti a vytrváš pri svojom predsavzatí?»

Malý úsmev prebehol jej tvárou. Spomenula si na bolestné boje, ktoré musela viesť proti vôli svojich príbuzných. «Rakeni», odpovedala po chvíli, «môj otec vie, že som nikdy nebola neposlušná. Ale keď ide o vieru, musím ísť svojou cestou. Veď mám už 18 rokov a musím sa sama rozhodovať. Istotne mi bude robiť prekážky, možno ma i potresce, ale Ravanníio mi dá sily vytrvať.»

V mysli jezuitu neostalo ani za mak pochybnosti. Vedel, že je tu prst boží a milosť božia

ju bude posilňovať, aby vydržala v tvrdom boji, čo na ňu čaká. «Tekakwitha», hovoril pevným hlasom, «den čo sa ti noha zahojí, príď na vyučovanie katechumenov. Budem sa modliť, aby ti Boh dal sily poznať a milovať ho navždy.» Priateľsky sa rozlúčil a poberal sa ďalej. Dievča bolo také dojaté, že ledva povedalo: «Nyawen!», ďakujem. Podskakujúc na zdravej nohe, vrátila sa do svojej izbičky, zakryla si tvár a od radosti sa rozplakala.

Zaumienila si nevyjaviť svoje rozhodnutie nikomu, kým sa noha nevyylieči. Ioweráno a tetky však pobadali zmenu v jej správaní. Bola veselšia i živšia a z očí jej žiarila čudná spokojnosť. Istý večer náčelník bol dobrej nálady a začal ju naťahovať: «Čo sa stalo s tebou, Tekakwitha? Vyzeráš veľmi šťastná, azda si sa konečne zamilovala?»

Dievča sa začervenalo a potom nútene usmialo, aby zakrylo rozpaky. Srdcom jej prešľahla bolesť, ako bude znášať jeho zúrenie, keď mu raz vyjavi pravú príčinu svojho šťastia. Každý večer prosila Ravanniia, aby jej pomáhal v nastávajúcom boji. Necítila však nijaký strach ani úzkosť pri myšlienke na otcov hnev, ako tomu bolo predtým. Bola plná dôvery a pokojnej odvahy.

Po troch týždňoch konečne vyzdravela. Z chorej nohy zhodila obklady liečivých bylín a začala chodiť. Sprvoti to išlo pomaly, ale o pár dní mohla bežať ako srnka. Chvíľa oznámiť rodine svoje tajomstvo teda nadišla. Boli práve

po večeri a sedeli okolo kruhu ako obvykle. Tekakwitha pozrela do očí Ioweránovi a spokojne mu ohlásila, že sa rozhodla požiadať o krst a stať sa kresťankou. Nachvífu zavládlo v celom wigwame hrobové ticho. No obidve ženy sa chytré spamätali a začali kričať, zúriť a vyhrážať sa dievčaťu. Ioweráno sa však nehýbal. Sedel pri ohni ako mĺkva skala, sťa by ranený mŕtvicou. Vo skutočnosti však celá vec ho veľmi neprekvapila. Už dlhší čas mal podozrenie, že Tekakwitha pôjde za čiernokabátnikmi a prijme náboženstvo Francúzov. Veď či jej matka nebola po francúzštená Algonkínka? Či ju nevychovali práve Francúzi, a to od útleho veku? Čo iného môžeš očakávať od dcéry takej matky!

Skúmavo pozrel na dievča a ich dva nepoddajné pohľady sa stretli. Tekakwitha pozerala priamo do tváre a v jej očiach sa zračila pokojná neústupnosť. Očakávala, že už-už vybuchne z neho hnev a zachváti ho ako zúrivá búrka a hromobitie. Nestalo sa tak. Čo Ioweráno zazrel v jej očiach, zmenilo jeho myseľ. Bol rozhnvaný, ale v hĺbke srdca sa budil pocit radosti. Náhle vytušil, že jeho adoptovaná dcéra nie je len dieťaťom slabej Algonkínky, ale má tiež vlastnosti svojho otca, silnú nepoddajnú vôľu a odvážnosť, ktorú neohneš ani nezlomíš. Je to opravdivá Mohawka! Hnevať sa a zúriť bolo by zbytočné. Preto sa rozhodol zmeniť taktiku. Pravda, nikomu neprezradil svoj postup, ako ju privedie k zdravému rozumu. Ženám povedal len toľko, aby si zavreli ústa a viac sa do veci

nemiešali. Prirodzene, že im to nebolo po chuti, ale hlavu rodiny treba poslúchať. Náčelník si potom vytiahol fajku z úst a odpľul si do ohňa, akoby ho celá vec zbytočne otravovala. Ešte pohodlnejšie sa rozložil pri ohnisku a začal hovoriť o zajtrajšej poľovačke.

Nasledujúceho dňa Tekakwitha odišla do wigwamu modlitby a zúčastnila sa na prvom vyučovaní katechumenov. Nik v dome sa jej nesprotivil, ani nik nespomínal jej rozhodnutie stať sa kresťankou. Tetky jej dali len jedno napomenutie. Nech pre učenie nezanedbá ani jednu povinnosť v domácnosti. Zaraz porozumela, že bude musieť skoršie vstávať, aby nahradila čas, čo stratí na misii.

Otec de Lamberville i ostatní katechumeni ju privítali s veľkou radosťou. Náuky boli každý deň ráno a večer. Viera, božie prikázania, život Krista, jeho učenie, život i vykupiteľská smrť sa otvárali pred jej očami, ako dovtedy neznáme, skryté poklady. Ich veľkosť a krása ju naplňali údivom i vnútorným šťastím. Počúvala veľmi pozorne a doma potom rozmýšľala o týchto pravdách viery vo svojom srdci. Pomaly, ale iste rástla v nej viera a láska k Veľkému Duchu. Modlitby sa naučila ľahko a chytro. Ak niečo neporozumela, ihneď poprosila kňaza, aby jej to vysvetlil. Otec de Lamberville bol neraz udivený jasnosťou a hĺbkou jej otázok. Kresťanské povinnosti, ako napr. čistota, príkazy a čnostný život, ktoré často odstrašujú katechumenov od krstu, nerobili jej nijakých zvláštnych ťažkostí.

Prijímala ich ako prirodzenú vec bez toho, žeby si bola uvedomila, že ide vlastne o prirodzený zákon, vpísaný do srdca každého človeka už od narodenia. Takisto nevedela, že tento zákon je tiež základom kresťanského náboženstva. Ganawágski kresťania dosvedčili kňazovi, že Tekakwitha nikdy nechodila na rozpustilé zábavy a tance nekresťanských spoluobyvateľov dediny.

Otec de Lamberville po niekoľkých náukách oznámil, že Tekakwitha môže byť pokrstená o osem mesiacov, práve na veľkonočnú nedeľu. Netreba ani pripomínať, s akým pocitom šťastia prijalo dievča túto zvesť. Rozhodla sa zdvojnásobiť svoje každodenné modlitby, aby sa čím lepšie prichystala na ten veľký deň. Napodiv, rodina jej vôbec neprekážala v modlitbách, ani v iných náboženských úkonoch. Tvárili sa chladno a akoby bez záujmu.

Na Veľkú noc 1676 malá procesia sa uberala cez Ganawáge smerom ku misijnému kostolíku, ktorý stál na pokraji lesa. Malá hŕstka kresťanov sprevádzala Tekakwithu a jej dve spoločníčky na krst. Všetky tri dievčatá sa obliekli do blúzok a sukni zo srnčej kože, cez plecia si prehodili biely vlnený šál, ale nemali nijakých zvláštnych ozdôb, aké nosievali indiánske dievčatá pri slávnostných príležitostiach. Tekakwithina rodina bojkotovala slávnosť. Ioweráno i dve tetky ostali vo wigwame za celý čas. Z druhých domov však prišlo mnoho ľudí, lebo chceli vidieť toto nové, zvláštne divadlo. Dievky sa vy-

parádili a vyobliekali, nie síce kvôli kresťanskému sviatku, lež aby pritiahli pozornosť mladých bojovníkov.

Kresťanskí Indiáni sa vskutku pretekali, aby ich kostolík bol čím krajší. Drsné drevené steny pokryli mäkkými ligotavými kožušinami, na podlahe rozprestrelí pofarbené kože z medveďov a byvolov. Priestor okolo oltára až žiaril vencami z perleťových mušlí a farebných guľôčok. Na samom oltári stáli jarné kvety a zelené ratolesti. Dva rady líp, ktoré lemovali cestu ku kostolu, dýchali sviežou jarnou vôňou, do ktorej sa miešal štebot vtáčkov. Wigwam modlitby bol ešte prázdny, okrem zboru malých speváčkov, ktorých misionári starostlivo vycvičili v cirkevnom speve. Otec de Lamberville stál pred vchodom, spolu so štyrmi miništrantami. Očakával príchod katechumeniek, aby začal krstné obrady. Tekakwitha si vybrala krstné meno Katarína, po irokézsky Kateri. Tak ju budú kresťania odteraz oslovovať. Po úvodných otázkach a modlitbách procesia vstúpila do kostola a zamierila ku krstiteľnici. Za katechumenkami vošli i všetci pokrstení. Pohanom misionári ešte nedovoľovali účasť na bohoslužbách. Ostali vonku pred vchodom, odkiaľ mohli všetko dobre pozorovať.

Konečne prišla dlho čakaná chvíľa. Tekakwitha sklonila hlavu nad krstiteľnicou a kňaz lial krstnú vodu na jej čelo so slovami: «Kateri, krstím ťa v mene Otca i Syna i Svätého Ducha.» Potom prijala biely závoj a horiacu sviecu a išla si kľaknúť do prvej lavice.

Po skončení obradu kňaz odišiel do sakristie, obliekol sa do omšového rúcha a pristúpil k oltáru. Malí speváckovia zaintonovali vtedy Pieseň vstupu veľkonočnej svätej omše: «Vstal som zmŕtvych, a teraz som s tebou, aleluja. Kladiš na mňa svoju ruku, aleluja. Bože, aké predivné je ťa poznať, aleluja!» To bola prvá omša i pre Tekakwithu, lebo misionári nepripúšťali k bohoslužbám ani katechumenov. Sledovala ju s vrúcnu nábožnosťou, so zloženými rukami a očami upretými na oltár. Po lícach sa jej kotúľali slzy radosti, keď si uvedomila, že už je božím dieťaťom a členkou jeho Cirkvi. To všetko sa stalo skrze sviatosť krstu, ktorú práve prijala.

Prvé týždne po krste boli pre Tekakwithu akousi duchovnou svadobnou cestou. Srdce jej prekypovalo radosťou a šťastím. Vynakladala dvojnásobnú usilovnosť, aby vyhovel rozkazom a žiadostiam svojho strýka a tetiek. Pri práci na poli i po dome si často zanôtila nejakú nábožnú pieseň, ktorú sa naučila na misii. Kresťanskí Mohawkovia totiž radi spievali, a to nielen chrámové piesne ale aj ranné a večerné modlitby a svätý ruženec.

Tekakwithina rodina ju nikdy neoslovila krstným menom. Tvrdohlavo trvali na starom mene, aby jej ukázali svoju nevôľu. Dráždila ich tiež jej radosť a pokoj. Vybuchlo to istú nedeľu po omši. Len čo sa Kateri vrátila z kostola, Karítha hneď spustila: «Už si neskoro do roboty. Arósen je už v poli. Chytró sa najedz a

príd' za nami. Treba polievať kukuricu!»

Tekakwithu to zarazilo. «Ale, matka, vravela prosbne, «dnes je nedeľa. Vy viete, že nesmiem pracovať na poli. To sa protiví božiemu príkazu!»

«Pekná výhovorka pre lenivých kresťanov», kričala Karítha. «Ak nepôjdeš robiť, nebudeš ani jesť. Uvidíme, či ťa hlad nenaučí rozumu!»

Mladá novokresťanka sa však nedala zastrašiť. Mnohé nedele ostala bez jedla a tíšila si hlad iba hrstou suchej kukurice. Neustúpila však ani na krok. Keď sa tetky presvedčili, že tresty nepomáhajú, začali s novou taktikou. «Treba skrotiť to tvrdohlavé dievča a priviesť ho k rozumu». Tak sa navzájom povzbudzovali a začali dievča otvorene prenasledovať a šikanovať. Všade vyhľadávali chyby a neprestali jej to vyhadzovať na oči. Nedopriali jej ani minútu oddychu. Len čo skončila jednu robotu, už jej dávali druhú, nešetiac pritom kritikami a nadávkami.

Niet divu, že dievča klesalo od únavy. Strácalo na váhe a zjavili sa i príznaky úplného vyčerpania. Kateri sa však nikomu neponosovala, ani misionárom. A táto trpezlivosť ešte väčšmi dráždila tetky. Možno by ju boli priviedli i do hrobu, keby nebol zakročil strýko. Zbadal jej slabosť a telesnú vyčerpanosť a rozkázal obidvom ženám, aby prestali nivočiť jej zdravie. «Začneme to ináč», vysvetľoval im pokojne, «musíme ju zahanbiť a odstrašiť od kresťanskej viery. Pomôžu nám pri tom naši susedia.» Ioweráno

vedel, že Mohawkovia nemohli vystáť, keď ich vlastní ľudia vysmievali alebo hanili. Misionári to tiež vybadali veľmi skoro, a preto radili novokresťanom, aby sa vysťahovali do dediny modlitby, ktorá ležala vyše 200 míľ na sever, pri brehoch rieky Svätého Vavrinca. Stávalo sa, že najmä starší a ženatí kresťania nemohli zniesť takéto posmechy, preto opúšťali vieru a vracali sa späť k pohanským obyčajám. Iowerráno dúfal, že takáto taktika donúti i Tekakwithu, aby odhodila svoje náboženstvo, ako sa odhadzujú obnosené šaty.

Kateri sa nevedela prenačudovať, keď sa naraz všetko zmenilo. Tetky boli opäť priateľské, usmievavé a plné láskavosti. O niekoľko dní sa však začali diať čudné veci. Pristavovali ju známi v dedine a hnevľivo jej dohovárali, ako ona, dcéra náčelníka, mohla urobiť blázna zo seba a pridať sa k viere cudzincov. Či sa nehanbí chodiť na schôdzky a pobožnosti bledotvárich čiernokabátnikov? Ak bude i naďalej v tom pokračovať, stratí všetkú úctu a lásku svojho ľudu!

Onedlho potom ju začali vysmievať i deti. Pohrdavo si pred ňou odplúvali a syčali: «Špinavá kresťanka!» Mládenci striehli na ňu pri ceste do kostola. Keď tadiaľ prechádzala, oplzlo ju vyzývali, aby nechala modlitby a išla s nimi do lesa na zábavu. Treba vraj užiť sveta. Niekedy aj vyskočili a ťahali ju nasilu. Tekakwitha sa však nedala. Vytrhla sa im a utiekla do kostola. Takéto útoky ju veľmi rozčuľovali,

ba niekedy ju vskutku prestrašili. Čoskoro však prehliadla i tento zákerný plán, a preto sa uspokojila. Misionárom a rodičom nič o tom nepovedala.

Útek do Kanady

V čase, keď Kateri znášala prenasledovanie za svoju vieru, kanadskí jezuiti preniesli «dedinu modlitby» na nové, vhodnejšie miesto, ktoré ležalo niekoľko míľ hore riekou Svätého Vavrinca. Novej dedine dali meno Kanawaka (dnešná Gaughnawaga), po slovensky Krútňavy.⁸ Nazvali ju tak podľa blízkych vodopádov a vodných vírov na rieke.

Na južnom brehu veľrieky, práve naproti ostrovu Herons, kresťania najprv vyklčovali kus lesa, vystavali pozdĺžne wigwamy a upravili pôdu pre kukuričné polia a záhrady. Uprostred dediny postavili kostol, zasvätený svätému Františkovi Xavérskemu. Duchovnú starosť o vyše 150 kresťanských rodín mali traja kňazi. Farnosť pozostávala väčšinou z Irokézov s menšími skupinami Hurónov a Algonkínov. Kmeňovú vládu tvorilo šesť náčelníkov, dvaja z každého kmeňa. Im bola zverená starosť o občiansku správu dediny. Medzi náčelníkmi bol i Jozef Ganeagówa, známy Veľký Mohawk a

⁸ Ešte aj dnes je táto časť rieky nesplavná pre väčšie lode. Obchádzajú ju po umelom prieplave, pomenovanom Saint Lawrence Seaway.

Alojz Garonyage (Počasie), náčelník kmeňa Oneidov. Tento posledný viedol vojenskú výpravu proti Hurónom (1648-1650) a údajne mal podiel i na umučení slávneho misionára svätého Jána de Brebeuf.⁹ Garonyage bol smelý a veselý človek, ale ľahko sa rozčúlil a rozhneval. Pre túto premenlivú povahu dali mu jeho súkmeňovci prímenie «Počasie». Belosi ho zasa nazývali «žeravým uhlím». Odkedy sa stal kresťanom, dal sa s celou horlivosťou do práce za duše svojich rodákov. Každý rok odchádzal na juh a ponavštevoval osady Mohawkov, Onondágov a svojich Oneidov. Všade hovoril o pravde a šťastí katolíckej viery a otvorene pozýval kresťanov do Caughnawagy, ak im príbuzní a priatelia strpčujú život pre vieru. Po každej takejto návšteve viacerí sa zapísali na vyučovanie náboženstva a pár rodín sa vysťahovalo do dediny modlitby. Niet divu, že miestni náčelníci nemali v obľube jeho návštevy. Nemohli si však pomôcť, lebo Garonyage bol veľkým náčelníkom irokézskoho národa.¹⁰

9 Svätý Ján de Brebeuf, S.J. (1593-1649) bol veľkým priekopníkom kanadských misií. Pôsobil medzi Hurónmi, väčšiu časť z nich obrátil ku kresťanstvu a napísal aj prvý slovník hurónskej reči. 16. marca 1649 ho chytili Irokézi a ukrutne umučili. Jeho udatnosť a trepezlivosť boli také veľké, že ich obdivovali ešte aj jeho mučitelia. Na mieste jeho umučenia a smrti stojí dnes pútnická svätyňa (Midland, Ontario, Kanada).

10 Alojz Garonyage žil v Caughnawage ako člen náčelníckej rady a katechista. Umrel r. 1687 pri vojenskej výprave guvernéra Denonville proti irokézskym Senekom.

V auguste 1677 vybral sa znova na svoju výročnú návštevu. Obyčajne brával so sebou dvoch spoločníkov, aby mu pomáhali pri veslovaní a na poľovačkách. Teraz si vybral Onasa, manžela Tekakwithinej nevlastnej sestry Eníty a istého Huróna, menom Jakuba. Onas a jeho žena Eníta sa už boli dopočuli o tom, ako rodina trápí a šikanuje Tekakwithu pre kresťanskú vieru. Onas ju mienil navštíviť a pomôcť jej v ťažkostiach.

Cesta do Ganawáge bola veľmi únavná a trvala skoro tri týždne. Onas nechcel, aby sa Ioweráno dozvedel o jeho návšteve. Preto plánoval ukryť sa u niektorého kresťana a tam sa potajomky stretnúť s Tekakwithou. Chcel hovoriť s ňou osamote, aby mu úprimne povedala, ako sa veci majú. Kvôli tomu priblížili sa plavci k dedine neskoro v noci, keď už všetko spalo. Náčelník vystúpil na breh, ale dvaja spoločníci ostali v člne. Ukradomky prešiel cez kukuričné polia a zabočil k bočnej bráne, o ktorej vedel, že ju nestrážia. Tu i tam zaštekal naňho pes, ale to nebudilo pozornosť, lebo psy štekali v noci na každú líšku alebo tchora. Zamieril priamo k misijnému domu a ticho zaklopal na drevené okenice. O pár minút sa zasvietilo v dome svetlo a prenikalo cez škáry. Čoskoro potom okenice sa pootvorili a ukázala sa tvár kňaza. «Skenon» (pokoj vám) pozdravil šeptom Garonyage a predstavil sa. Tvár Otca de Lamberville sa rozjasnila. «Vitajte, náčelníku», hovoril priateľsky, «počuli sme o vašej návšte-

ve, ale prečo tak neskoro a ukradomky?»

Garonyage mu vysvetlil, že je s ním aj Onas. «Nesmú ho vidieť v dedine. Ioweráno sa nesmie dozvedieť o jeho príchode! Onas chce hovoriť s Tekakwithou potajomky a chce sa dozvedieť, ako s ňou zachádzajú. Počuli sme už o tom, ako ju tetky trápia a prenasledujú pre vieru. Onas sa schová vo wigwame svojho priateľa. Preto sme prišli v noci. Ja sa vrátim k rieke a ráno vstúpim do dediny otvorene aj s Hurónom Jakubom. Ale nik sa nesmie dozvedieť, že Onas je tiež tuná!»

«Sám Boh vás posielal a v pravom čase», odpovedal pošepky čiernokabátnik. Len pred dvoma dňami som rozprával s Kateri a radil som jej, aby sa odsťahovala do Caughnawagy. Musí opustiť toto miesto pre pokoj mysle a dobro svojej duše. Jej tetky nikdy neprestanú s mučením. Pomôžete jej? Ioweráno je preč, pošiel na pár dní k Holanďanom do Skenedada (dnešné Schenectady, N.Y.). Môžete to vyplánovať tak, aby zmizla bez stopy?»

Garonyage sa na chvíľu zamyslel. Potom prikývol hlavou a povedal: «Áno, Otče, môžeme zariadiť útek. Onas a Jakub ju odprevadia do Caughnawagy, zakiaľ ja ponavštevujem dediny Oneidov. Zajtra prídem sem s Jakubom a dohodíme sa o podrobnostiach. Nikto však nesmie vedieť, že Onas sa skrýva v dedine!» Hneď potom sa obidvaja muži rozlúčili. Kňaz zavrel okenice a náčelník sa vytratil z dediny. Nik nezbadal túto nočnú návštevu u čiernokabátnika.

Na druhý deň ráno po omši Garonyage poučil Kateri o podrobnostiach úteku. Mala opustiť wigwam ešte pred svitaním a vziať si iba prikrývadlo, čo nosia ženy pri cestovaní. Všetko ostatné mala nechať doma, aby ju tetky neobviňovali z krádeže. Onas a Jakub ju budú sprevádzať na ceste a postarajú sa o prístrešie a stravu.

Skôr, ako by sa vrátila do svojho wigwamu, Kateri navštívila ešte misijný dom. Chcela dať zbohom Otcovi de Lamberville a poprosiť ho o požehnanie na ďalekú cestu. Misionár sa s ňou srdečne rozlúčil a dal jej zapečatený list pre Otca Cholencu, misionára v Caughnawage. V liste bolo popri inom toto: «Kateri Tekakwitha prichádza teraz do vašej farnosti. Poskytnite jej všetku duchovnú pomoc a podporu. Čoskoro sa presvedčíte sami, aký drahokam vám v nej posielame. Jej duša je veľmi úzko spojená s Bohom. Nech i naďalej pokračuje v čnosti a svätosti života, na česť a slávu božiu.»

Celý deň sa Kateri snažila plniť si povinnosti s dvojnásobnou usilovnosťou. Pripravovala jedlá, nosila vodu, po lese zbierala suché drevo a tĺkla kukuricu. Ioweráno bol preč a jeho neprítomnosť využili obidve ženy, aby si na dievčati vyliali svoju žľ a hnev. Kateri však ostávala tichá a trpezlivá ako vždycky. Nebolo jej však ľahko utajiť vzrušenie, ktoré ju ovládalo celý deň.

Konečne prišla noc. Kateri bola síce veľmi ustatá, ale nemohla nijako zaspať. Srdce jej bilo od radosti i od žiaľu. Tešila sa, lebo dychtivo

čakala na nový život, ktorý jej sľuboval pokoj pre dušu a slobodu slúžiť Bohu bez prekážok a hrozieb. Žiaľila, že musí opustiť svoj rodný domov, toto malebné údolie rieky Mohawk, kde prežila svoje detstvo i mladosť.

Bolo to niekedy po polnoci, keď sa ozvalo z blízkeho lesa húkanie sovy. Kateri hneď vstala z postele a napnuto počúvala. Húkanie zaznelo druhý raz, a potom tretí, v rovnakých prestávkach. To bolo dohovorené znamenie. Obula sa do mäkkých mokasínov a prehodila vlniak cez plecia. Potom sa pomaly a pobožne prežehnala a vyšla z izbičky. Potichúčky prešla po chodbe, odchýlila medvediu kožu na vchode a vykĺzla sa von. Na priedomí sedel ospanlivý pes. Len čo ju zbadal, podskočil ku nej a hľadel jej priateľsky do očí. Obidvaja sa dobre poznali, veď chodievali spolu do lesa. Kateri ho pohľadkala po hlave a šeptom mu nariadila, aby si ľahol. Pes poslušol neveľmi ochotne a smutnými očami ju sledoval, kým nezmizla vo tme.

Na okraji ihličnatého lesa čakali na ňu dvaja spoločníci. Kývli jej bez slova a pobrali sa spolu chodníkom ku rieke. Išli ako tiene a zmizli v kukuričných poliach. Na brehu rieky čakal na nich čln, skrytý pod konármi smutnej vrby. Onas a Jakub pomohli dievčaťu do člnka a o pár minút už plávali dolu prúdom. Najprv veslovali popri brehu, aby ich nikto nezazrel v mesačnom svetle. Keď sa stratili z dohľadu dediny, zamierili na stred rieky, kde bol mocnejší prúd a ľahšie sa veslovalo. Okrem pár šeptaných poznámok ne-

preriekli ani slova. Hovoriť bolo nebezpečné. Voda odrážala každý zvuk a roznášala ho ďaleko do okolia. Každý Irokéz, táborigaci v blízkom lese, by ich bol ľahko počul. Indiáni mali dobré uši i v polospánku.

O dve hodiny, keď sa na východe začalo brieždiť, zatočili ku brehu, kde vtekal malý potôčik do rieky. Loďku ukryli vo vysokej trstine a podišli niekoľko krokov do húštiny. Tam sa usadili pod konáre nevysokej sosny, trochu si odpočinúť. Jakub otvoril svoj batôžtek a vyložil kusy usušenej kukuričnej kaše a bochník stvrdnutého javorového syropu. To bol indiánsky proviant na cestách, keď nemohli variť. Veď o kladení ohňa nebolo ani reči, ľahko by ich prezradil skúsenému oku indiánskeho poľovníka. Chutne si zajedli, z potoka sa napili čerstvej vody a dali sa na odpočinok. Bol im veľmi potrebný, veď celú noc ani oka nezažmúrili.

Ioweráno sedel rozložený v holandskej tržnici v Skenedada. Celé dva dni predával svoj tovar a škriepil sa o ceny. Doniesol si pekný počet kožušín z bobrov, divých mačiek i čiernych veveričiek. Jeho medvedie a jelenie kože boli tiež dobre vyrobené a priam lákali bielych kupcov. Všetko popredal a teraz si vyberal v obchode veci, ktoré si vezme domov. Holandskí kupci ho štedro častovali «ohnivou vodou». Pijatika ho príjemne mámila a napĺňala pocitom šťastia. Naraz sa zjaví vo dverách mladý mohawský bojovník a blíži sa k nemu. Bol celý mokrý od potu a ledva chytal dych. Ioweráno odrazu vstal

a prekvapene hľadel naňho. Bol to najrýchlejší bežec z Ganawáge a istotne prichádza s vážnou zvesťou. Mladý Mohawk zastal pred Ioweránom a hlásil: «Tekakwitha utiekla. Včera ráno jej posteľ bola prázdna. Nikto ju odvtedy nevidel, nikto nevie, kde odišla. Karítha ma posielala s týmto odkazom.»

«Odišla? Utekla? S kým a kde?», pýtal sa Ioweráno v podnapitom stave. «Neviem nič bližšieho», vysvetľoval bežec úsečne. «Garonyage bol včera i s jedným Hurónom v dedine. Odplával však do kraja Oneidov. Naša hliadka ho sledovala po celej rieke, ale nevideli, že by viezol Tekakwithu alebo toho Huróna. Bol celkom sám. Hurón však tiež zmizol.»

Ioweráno potriasol hlavou. Neprijemná správa akoby mu pomohla chytro vytriezvieť. «Tekakwitha utiekla», kričal na plné ústa, «ten hurónsky pes ju odvliekol. Sú na ceste do Caughnawagy!» V hneve udrel päťou tak mocno, že sa pálenka rozliala po hrubom drevenom stole. Hlava sa mu vyjasnila a začal tuho rozmýšľať, čo urobiť. Dievča a jej spoločník sa museli najprv plaviť dolu riekou až po ústie potoka Sacandaga. Odtiaľ viedol dobre vychodený chodník až po Jazero Irokézov (dnešné Lake George, N.Y.), po ktorom pôjdu peši. Nemôžu byť ďaleko, lebo na noc sa museli zastaviť a spať. Ak sa hneď pustí za nimi, dochytí ich ešte pred nocou.

Prudko sa otočil, pripevnil si k opasku tašku s guľkami a pušným prachom, schytil dvojhlavňovú pušku a zamieril k dverám. «Pod' za

mnou!», rozkazoval bežcovi. «Beda tomu človekovi, čo sa opovážil uniesť moju dcéru!» Holandský hostiteľ a niekoľko druhých Indiánov, čo tam boli, hľadeli na neho s prekvapením. Nevedeli pochopiť, čo sa vlastne deje. Ako chytro mu vyšumela pálenka z hlavy a vrátila sa jeho bojovnícka rozhodnosť. Ioweráno sa ani nepozrel na nich. Vyšiel bez pozdravu.

Skoro tri hodiny veslovali hore vodou, nešetriac sily a nedbajúc na únavu. Pri ústí potoka Sacandaga náčelník prudko vyskočil z člna a rozkázal poslovi, aby tam čakal, kým sa sám nevráti. Rezkým krokom sa pustil po dobre vyšliapanom chodníku. Cesta bola dlhá, ale chodník čistý, preto sa dobre kráčalo.

Keď Ioweráno začínal svoju honbu, Tekakwitha a jej dvaja sprievodcovia boli sotva šesť míl pred ním. Nemohli kráčať tak chytro ako on, lebo dievča bolo vyčerpané a ťažili ich aj batohy prikryviiek a proviantu, ktoré niesli na chrbtoch. Prekážali im aj pušky, sekery a veľký hrniec na varenie. Náčelník, poháňaný hnevom a pomstivosťou, ich mohol dobehnúť za dve-tri hodiny.

Onas však predvídal, čo sa môže stať. Správne predpokladal, že Iowerano sa pustí za nimi hneď zo Skenedady, len čo sa dozvie o úteku. Nebolo možno ani snívať o tom, že mu uniknú. Môže ich dohoniť už dnes popoludní. Preto sa Onas prichystal i na takúto možnosť. Bol to nebezpečný plán, ale nebolo iného riešenia. Všetci traja sa uchýlili do lesa a Onas im vysvetlil,

ako budú postupovať. Jakub a Kateri budú pokračovať v ceste po chodníku. On sám poostane (za nimi) a bude slediť, či náčelník náhodou nejde za nimi. Tak pôjdu až do západu slnka.

«Ak ho zbadám prichádzať, vystrelím z pušky jednu ranu. To bude znamenie pre vás, aby ste sa okamžite ukryli v lese a čakali tam, kým ma nezazriete na ceste. Vtedy Jakub trikrát zamravčí ako mačací vták a ja prídem k vašej skrýši.»

«Ale ak vystrelíš z pušky», namietal Hurón, «náčelník ťa tiež počuje. Tvoj plán nie je dobrý!»

«Veď práve to chcem», vysvetľoval Onas. «Chcem, aby ma videl i počul. On ma nepozná, a preto ma bude pokladať za obyčajného mohawského poľovníka. Nikto nevie, že Kateri cestuje s dvoma mužmi. Všetci sú presvedčení, že utiekla len s Hurónom. Urobte tak, ako vám kážem. Nemusíte sa náhlieť, veď i tak poniesete všetku batožinu. Ravanníio vás bude ochraňovať!»

Všetci traja si pokľakli a vrúcne sa pomodlili. Potom sa rozdelili. Jakub a Kateri pokračovali v ceste a Onas ostal za nimi. Bol to nielen dobrý lovec ale aj šikovný herec. Kráčal si pomaly, obzerajúc sa na všetky strany, akoby hľadal niečo zastreliť. Neprešli ešte ani dve hodiny, keď zazrel postavu, ako sa náhli hore chodníkom. Chvíľu počkal, aby sa presvedčil, či je to loweráno. Potom podišiel pár krokov do lesa a skúmavo prezeral koruny vysokých jedlí. Keď začul náčelníkové kroky, zacielen pušku a vystrelil.

Náhla strela tak prestrašila náčelníka, že skoro vyskočil zo svojich mokasínov. Okamžite priložil pažbu k lícu, ale hneď ju aj zložil. Medzi stromami zazrel totiž postavu poľovníka s čmudiacou hlavňou, ako pozerá na stromy a rozpačite krúti hlavou. Bol to Mohawk. «Aký slabý poľovník», hundral si Ioweráno. «Cielil na vevericu a netrafil! Ho, ho», zavolal na pozdrav. Poľovník sa obrátil a vidiac na chodníku svojho súkmeňovca, podišiel k nemu. Ioweráno sa pýtal: «Nevideli ste dievča a Huróna na tomto chodníku? Jej meno je Tekakwitha.»

«Dievča?» tváril sa udivený poľovník, rozhládajúc sa dookola, akoby ju hľadal. «Má byť tu v lese?» Potom akoby sa chcel ospravedlňovať, vravel: «Ja som dobrý strelec, ale zlý duch sa premenil na vevericu, aby ma vodil za nos. Istotne som ho trafil, ale kto môže zabiť ducha?»

Náčelník nemal času a ani chuti na také reči. «Somár», zahundral si popod nos a pobral sa rýchlo ďalej.

Kateri a Jakub počuli výstrel. Chytró vbehli do húštiny a ukryli sa za vyvrátenú sosnu. Odtiaľ mohli dovidieť na cestu a ľahko zbadat', či niekto po nej ide. Prestreli si na zem prikrývky a ticho si sadli. O štvrt' hodiny už videli Iowerána, ako sa náhli hore chodníkom, sotva 100 krokov od nich. Pružným krokom skúseného bojovníka kráčal napred, nespúšťajúc z očí chodník a les. Tekakwitha sa triasla od strachu, kým sa im nestratil z dohľadu. Niekoľko minút po

ňom zjavil sa na ceste Onas. Išiel si pomaly ako poľovník, zvedavo sliediac na všetky strany, akoby hľadal jeleňa alebo veveričku. Jakub vstal a tri razy zamravčal, ako sa dohovorili. Onas neodpovedal, len zdvihol pušku a opatrne zamieril do lesa ku vyvalenej sosne. Keď zazrel svojich spoločníkov, prestal sa hrať na poľovníka. «Vďaka Bohu a jeho Matke», povedal polohlasne, «všetko ide nateraz dobre.» Prisadol si k nim a rozpovedal všetko, ako sa stretol s náčelníkom. Obidvaja mužovia naliehali na Kateri, aby si ľahla a pospala. Medzitým Jakub i Onas ostanú na stráži, očakávajúc Ioweránov návrat.

A náčelník sa skutočne vrátil. Zazreli ho práve pri západe slnka. Vzdal sa ďalšej bezvýslednej honby a celý znechutený unaveným krokom kráčal nazad.

Onas prebudil dievča, lebo ich bola prosila, že chce ešte raz vidieť svojho strýka. Keď hľadela na jeho ustatú chôdzu a zronenú tvár, nemohla sa zdržať sĺz. Pomyslela si, ako ju bude v opustenosti spomínať a túžiť po nej, lebo vedela, že ju mal rád i popri svojom drsnom vonkajšku. Keby mu len mohla pomôcť a povedať, prečo ho opúšťa! Vtedy ešte nevedela, že ho už nikdy viac neuvidí.

O dva dni neskoršie naši cestovatelia šťastlivo dorazili ku brehom rieky Hudson a našli člnok tak, ako ho ukryl Onas na ceste dolu. Najprv veslovali proti prúdu zo dvadsať míľ. Potom si museli loďku i batožinu poprenášať po suchej zemi až ku jazeru Irokézov (Lake George, N.Y.).

Odtiaľ potom plávali po známej vodnej ceste do Kanady. Cesta viedla najprv cez jazerá George a Champlain, potom po rieke Richelieu a krížom cez lesy ku rieke Svätého Vavrinca v blízkosti Montreálu. Bola to dlhá a únavná cesta, dlhá vyše 150 míl. Časom sa zastavili i na celý deň, aby si Tekakwitha oddýchla, zakiaľ Jakub a Onas poľovali alebo chytali ryby. Ak nebolo treba mocno veslovať, mali dobrú náladu. Veselo sa rozprávali alebo spievali nejakú obľúbenú nábožnú pieseň vo svojej mohawskej reči. Každý deň sa pomodlili svätý ruženec. Pravda, modlitby neodriekali, ale spievali, ako to bolo vo zvyku u kresťanských Irokézov.

Kateri sa cítila skoro taká šťastná, ako vo svojom detstve. V spoločnosti týchto dvoch dobrých ľudí bola ako doma. Aká radosť len si pomyslieť, že odteraz sa bude môcť modliť a žiť podľa viery bez toho, aby ju vysmievali, trápili alebo sa vyhrážali!

Bolo teplé a slnečné októbrové popoludnie, keď konečne zazreli Caughnawagu. Jej wigwamy boli pekne poukladané na návrší, pri južnom brehu veľrieky. Uprostred dediny sa vynímal kostol. Všetko vyzeralo také vábivé a spokojné. Osada modlitby bola obkolesená zeleninovými záhradami a kukuričnými poliami. V úzadí za nimi začínali rozsiahle kanadské lesy, ktoré siahali až za obzor. Široké plochy tmavých ihličnatých sosien boli popretkávané škvrnami mohutných javorov, ktorých čierozlté listie priam žiarilo v hrejivých lúčoch jesenného slnka.

V dedine modlitby

Traja cestujúci našli dedinu takmer bez živej duše. Bolo ešte skoro popoludní, takže chlapi poľovali alebo lovili ryby, zakiaľ ženy a deti pracovali na poliach. Veď bola jeseň, čas zberu kukurice a fazule. Len tu i tam bolo vidno staré matky, sediace na slnečnom priedomí a opatrujúce malé deti.

Cestujúci zamierili rovno do Onasovho wigwamu. Len čo vstúpili dovnútra, zazreli staršiu ženu, schýlenú nad kolískou. «Anastázia!», zvolala od radosti Kateri a priskočila k starej priateľke. Anastázia ju objala s materinskou nežnosťou. «Bud' Bohu vďaka», vyriekla s dojatím, «moja malá hrdlička konečne prišla. Nebudú ťa viac karhať ani trápiť. Nikto ti nebude brániť so mnou sa rozprávať. Práve naopak, budeš bývať so mnou v tomto dome, lebo patíš do našej rodiny.» Potom sa obrátila k Onasovi a srdečne ho privítala: «Vitaj, môj syn a pozri sa, čo nám Pán Boh poslal!» Zdvihla z kolísky prikrývku, v ktorej spalo malé dieťaťko, čo sa narodilo za otcovej neprítomnosti. «Pozri, aké je milučké, je to dievčaťko a pri krste sme jej dali meno Kateri, na počesť jej tetky!»

«Moje meno?» šeptala Tekakwitha s radost-

ným prekvapením. Hneď vzala pátričky a dotkla sa krížikom detských ústočiek. Taký bol zvyk u kresťanských Indiánov. Onasova tvár žiarila šťastím, keď hľadel na dieťa. Boh im už požeňnal dvoch synčekov a teraz vyslyšal ich modlitbu a dal im dcérušku. Priblížil sa ku kolíske, urobil znak kríža na útle čielko a povedal: «Vitaj, malá Kateri! Nech ťa Boh vždy požeňáva.»

Mužovia si potom odložili batožinu, sadli si ku ohnisku a zapálili fajky. Dobre im padlo vystrieť si nohy po takej dlhej ceste. Medzitým Anastázia začala chystať niečo pod zuby. Vo veľkom hrnci varila kukuričnú kašu s bobrím tukom a veľký kus jelenieho mäsa. Kateri sa pošla pozrieť na svoje nové bývanie. Jej kabína susedila s dvoma izbami Onasovej rodiny a oproti, na druhej strane chodby, bývala Anastázia a jej synovia. Mlčky si prezerala celé zariadenie. Posteľ bola vyplnená mäkkým machom a prikrytá jeleňou kožou. Pekne poukladané bobrie kožušiny mali slúžiť za podušku. Na polici stáli dva páry nových mokasínov a pri nich ľanový ženský oblek šedivej farby. Pod policou bola drevená truhla, plná všelijakých vecí. Zbadala tam zväzočky lýk a stužiek, košíčky pestrofarebných mušlí a guliek, niti z jeleních šliach a rôzne nástroje na šitie, rezbárstvo a vyrábanie kožušín. Všetko to prichystala starostlivá Anastázia, lebo sa dozvedela o jej príchode už pred týždňom. Istý miestny poľovník ich totiž stretol ešte na jazere Cham-

plain a priniesol zvesť do dediny modlitby.

Kateri to dojalo až k slzám. Svoju rodnú obec opustila skoro bez ničoho, iba čo mala na sebe. A teraz nachádza hojnosť všetkého, čo bude potrebovať na svoje ručné práce. «Ako vďačne tu budem pracovať, aby som si vyrobila na seba a pomohla i Onasovej rodine», vravela si sama sebe.

Ešte neskončili jesť, keď pribehla z poľa Eníta. Doznala sa o ich príchode od susedovho chlapca. Celá naradostená objala Tekakwithu: «Vitaj, moja sestra! Aká si už veľká a silná.» Tekakwitha sa usmiala a odpovedala: «Nie taká veľká a mocná ako ty!» Eníta potom pozdravila svojho manžela slávnostným mohawským pozdravom: «Segon, skennon gowa!» (Vitaj, pokoj buď s tebou). Na znak lásky a nežnosti položila mu na plece svoju pravú ruku. Indiánske zvyky nedovoľovali manželom, aby sa objali a pobožkali v prítomnosti druhých ľudí. V Onasovom wigwame sa zachovávali všetky kmeňové obyčaje, pokiaľ sa neprotivili kresťanským mravom. Anastázia bola hlavou domácnosti. Vo všetkých rodinných a domácich veciach počúvali na jej rady. Ona zas bola ako dobrá stará matka, ktorá vie byť láskavá i prísna voči svojim deťom.

Caughnawaga bola vskutku vzorná dedina. Nijaké zvady, preklánania alebo rozpustilé zábavy nenarušovali pokojné spolunažívanie kresťanských obyvateľov. Každého návštevníka, kresťana i nekresťana, prijímali veľmi pria-

teľsky. Každý tam mohol bývať a tešiť sa ich pohostinnosti. Ale pohoršlivé správanie, kliatby, opilstvo a pohanské zvyky sa trestali vypovedaním z dediny. Rozsudky vynášala rada šiestich náčelníkov.

Po jedení Tekakwitha si prehodila cez plecيا vlniak a poprosila Anastáziu, aby ju zaviedla do «koliby modlitby». Teta veľmi ochotne súhlasila a obidve ženy vykročili ku kostolu. Táto budova sa hodne líšila od jednoduchých misijných kaplniek po dedinách. Celá bola z dreva a nad strechou mala vežu, zakončenú dreveným pozláteným krížom. Pre belocha to bol biedny kostolík, ale pre Kateri to bola veľkolepá stavba, ktorá jej vnukala údiv a úctu. Nesmelo vstúpila dnu, trocha sa pri dverách rozhliadla a zamierila k oltáru, na ktorom stáli sviece, kvety a bohostánok. Na stene nad oltárom visel veľký obraz svätého Františka Xavérskeho, patróna farnosti. Pri oltárnom zábradlí si kľakla a pohrúžila sa do tichej modlitby. Jej sprievodkyňa sa medzitým vytratila z kostola a zabehla do koliby kňazov, aby im oznámila príchod svojej mladej priateľky a krajanky.

Keď Kateri vyšla z božieho domu, pri dverách ju pozdravil známy hlas: «Vitaj Tekakwitha!» Bol to Otec Fremin, misionár, ktorého postretla pred jedenástimi rokami vo svojej rodnej Ganawáge. On i jeho dvaja spoločníci bývali vtedy vo wigwame jej strýka za tri dni. Ona ich obsluhovala, nosila im vodu a pripravovala jedlá. Uvarila im i mäso z tučného psa. S radost-

ným úsmevom podala misionárovi ruku a pozrela mu priateľsky do očí. Z mladého dievčaťa vyrástla deva a jej tvár bola poznačená utrpením a strádáním, ktoré znášala pre svoju vieru.

«Hľa, prichádza Otec Cholenec», povedal misionár. «On má na starosti prípravu novokresťanov ku prvému svätému prijímaniu. Ondaľho budeš i ty jeho žiačkou!»

«Počuli sme už o tebe, Kateri», vítal ju Otec Cholenec, «sme veľmi radi, že prichádzaš medzi nás. Dúfam, že sa budeš cítiť v našej Gaughnawage ako doma.» Tekakwithina hanblivosť pomaly mizla. «Som rada, že som tu», vravela smelším hlasom. «Moja duša sa cíti ako vtáčik, čo našiel svoje hniezdo.» Potom mu odovzdala obálku s listom od Otca de Lamberwille.

Medzitým sa priblížil ku skupine i tretí kňaz, Otec Chauchetière. «Otče!», volal Fremin, «privítajte našu starú známú Kateri! Pamätáte sa, keď sme boli v jej kraji po uzavretí mieru s Mohawkami? To bola ona, čo nás tak starostlivo obsluhovala a živila. Vtedy bola ešte malé decko, ale teraz je už dospelá deva. Zavďačíme sa jej tak, že ju budeme živiť duchovným pokrmom božieho slova.»

«Boh ťa žehnaj, Kateri!», vítal Otec Chauchetière mladú priateľku zvučným hlasom. On bol najmladší z troch jezuitov, plný mladistvého misionárskeho zápalu. Nezažil ešte mnoho ťažkostí, nezdarov i sklamaní, ktoré sprevádzajú misijnú prácu v ďalekých krajoch.

Na ceste z kostola ponavštevovali ešte wigwa-

my starých známých z Ganawáge. Všade ich prijali s radosťou a zasypali Kateri množstvom otázok. Každý chcel vedieť, čo je nového v ich rodnej dedinke a v mohawskej doline. Ganeagówa, Veľký Mohawk ju nazval «svojou vnučkou». Bolo to veľké vyznačenie, ktoré dávali náčelníci mladším ženám ako výraz úcty a vážnosti. Jeho manželka Satékon objala Tekakwithu so slzami radosti. «Vitaj, malá sestrička», vyriekla s pohnutím, «ďakujem Ravanníiovi, že ťa šťastlivo priviedol k nám.»

Večer pred spánkom Kateri bola síce ustatá ale i šťastná. Dnes vstúpila do nového sveta a začala nový život. V Caughnawage nestretla ani jednu nepriateľskú tvár, nepočula ani jedno neprístojné slovo, hrešenie alebo zradu. Nezažila ani jeden výbuch hnevu. Po prvý raz od detstva mala pocit istoty, pokoja a bezpečnosti. Vrúčne sa poďakovala Bohu za toto veľké dobrodenie a ľahla si spať.

Traja jezuiti v Caughnawage tvorili horlivú a obetavú komunitu. Hoci boli vekom i povahou rozdielni, spoločný cieľ i dôkladná rehoľná výchova ich stmelili v dokonalú pracovnú skupinu, ktorej ležalo na srdci dobro milovaných Indiánov. Nežiadali si mať lepšie životné podmienky ako ich veriaci v dedine. Práve naopak, svojím príkladom jednoduchého života chceli potvrdiť, čo hlásali v kázňach a náukách. Vstávali ráno o štvrtej a začínali deň modlitbou. Potom nasledovali bohoslužby v kostole, návšteva chorých, vyučovanie a práce okolo domu. Žili vo

wigwame ako druhí, nemali sluhov, prali a varili si sami a jedli tie isté jedlá ako ich Mohawkovia.

Každé ráno zvonil kostolný zvon o pol piatej. Zobúdzať tých, čo chceli prísť na prvú svätú omšu o piatej ráno. O siedmej bola druhá omša pre starších. Deti mali omšu o ôsmej a hneď po nej vyučovanie náboženstva. Wigwam čiernokabátnikov ostával otvorený po celý deň a každý mohol prísť a porozprávať sa s kňazom. Misionári si boli vedomí, že majú pred sebou veľmi ťažkú úlohu. Mali vychovať z týchto detí divej prírody dobrých kresťanov. Dedina modlitby musela byť chránená pred zlým vplyvom nekresťanských Indiánov ako aj mnohých Francúzov. Ich chyby a neresti by iste pohoršili horlivých obrátencov. Pre túto príčinu belochom sa nedovoľovalo usadiť sa v Caughnawage. Smeli tam prichádzať len na návštevu.

Denný poriadok dediny sa riadil podľa slnka, ako u všetkých Indiánov. Veď nemali lámp ani sviečok a jediným zdrojom svetla boli práskajúce plamene čmúdiaceho ohniska. Účasť na ranných bohoslužbách vo všedné dni bola dobrovoľná. Jednako však prichádzalo hodne dospelých i detí. Nevedeli čítať ani písať, preto nemali modlitebných knižiek. Misionári si však poradili. Zložili mnoho irokézskych piesní, ktoré prispôbili jednotlivým častiam svätej omše. Zhudobnili im tiež ranné a večerné modlitby, desatoro božích prikázaní, Verím, ruženec a Krížovú cestu. Mohawkovia boli od prírody

spevavým národom. Slová sa ľahko naučili na-
spamäť a spievali ich nielen v kostole ale aj na
poliach a na cestách.

Po raňajších bohoslužbách každý odchádzal
za svojimi bežnými povinnosťami. Mužovia po-
lovali, lovili ryby, stínali stromy na koliby
a ploty, alebo vytesávali člny. Medzi ich povin-
nosti patrilo i odrať kožu zo zabitého zvera a
vyrobiť ju na mäkkú kožušinu alebo remeň.
Ženy spolu s deťmi zbierali drevo na oheň,
nosili vodu, tĺkli kukuricu a varili. Vo voľnom
čase šili, robili mokasíny, ozdobovali odev vý-
šivkami, mušľami alebo sklenenými farebnými
guľkami. No ich hlavná práca bola na poliach
a v záhradách. Od včasnej jari do konca jesene
prekopávali pôdu, sadili kukuricu, fazuľu a tek-
vicu. Ak nebolo dažďa za dva tri dni, celá dedi-
na nosila vodu z rieky a polievala mladé plodiny.

Caughnawaga mala ročnú úrodu väčšiu ako
potrebovali jej občania, a predsa im často ne-
vystačovalo do nového zberu. Na príčine bola
štedrá pohostinnosť, ktorú preukazovali všetkým
návštevníkom, kresťanom i nekresťanom. Bol
to starodávny indiánsky zvyk, potvrdený u kres-
ťanov príkazom lásky k blížnemu. Chýr o ich
pohostinnosti sa chytró rozniesol po irokézskom
kraji a mnohí využívali vhodnú príležitosť.
Cez celý rok prichádzali poľovníci a rybári
i zďaleka a pobudli v dedine modlitby celý týž-
deň. Daktorý rok mala Caughnawaga i osemsto
návštevníkov. Niet divu, že sa zásoby potravín
skončili už v máji alebo v júni. Domácim obyva-

teľom neostávalo iné, ako ísť do lesa, zbierať maliny a iné lesné plodiny a korene, kým sa ne-dočkali novej úrody. Pravda, mäsa i rýb bolo obyčajne nadostač.

Vyučovanie v kostole bývalo skoro každý deň. Dospelí prichádzali, keď pršalo alebo nebolo poľných prác. Deti chodili skoro každý deň. Namiesto kníh misionári používali veľké obrazy, ktoré si sami kreslili a maľovali. Ľudia mali tieto kresby veľmi radi a neprestávali ich obdivovať. Zvon zvonil trikrát denne. Vtedy ľudia prerušili robotu a odriekali alebo spievali modlitbu Anjel Pána. Mnohí kresťania nosili okolo hrdla ruženec namiesto obvyklých indiánskych náhrdelníkov.

Irokézski Indiáni zachovávali od nepamäti dva veľké výročné sviatky, slávnosť sadby na jar a dožinky na jeseň. Obyvatelia Caughnawagy v tom pokračovali, pravda, v kresťanskom duchu. Sviatok jari sa začal ráno v kostole. Najprv bolo posvätenie semien. Nasledovala slávnostná svätá omša a po nej procesia na polia. Všetci farníci kráčali s kňazmi, spievajúc nábožné piesne a modlitby. Dožinková slávnosť sa konala v októbri. Veriaci priniesli do kostola košíky kukurice, fazule alebo tekvice a položili ich pred oltár. Nasledovala pobožnosť vďakyvzdania. Dary sa potom rozдали starcom a chorým, o ktorých sa nemal kto starať. Na obidva sviatky sa usporadúvali zábavy, preteky a hry. Deň sa zakončil požehnaním s Prevelebnou Sviatosťou v kostole.

Celá osada žila teda v ovzduší viery a nábožnosti, čo napomáhalo vzájomnú pomoc a pokojné spolunažívanie obyvateľov. Jezuitskí misionári dbali o to, aby si domorodí Indiáni zachovali svojský spôsob života, svoje obyčaje i kultúru. Nechceli ich pofrancúzštit' ani im nanútiť tzv. európsku civilizáciu. Nenadišiel ešte ani vhodný čas, aby ich učili čítať a písať. Ale aj bez toho vychovali z nich príkladných kresťanov. Hlboká viera, mravná dobrota a osobná nábožnosť ich vyvyšovali nad úroveň mnohých európskych katolíkov. Takýmto spôsobom caughnawagskí misionári dokázali, čo ich francúzski súčasníci pokladali za nemožné, že jednoduchí Indiáni môžu sa stať pokojamilovnými občanmi a vzornými kresťanmi bez toho, aby museli prejsť cez školy a výchovné ústavy bledých tváří.

Tekakwitha využívala svoju novú slobodu, aby sa celkom venovala službe a láske Ravaníia. Činila to triezvo a nevyzývavo. Každé ráno chodila na svätú omšu. Napoludnie sa zúčastnila na vyučovaní veriacich, prehlbujúc tak svoju vieru a vedomosti o duchovných veciach. Večer sa vracala do kostola na spoločný ruženec a ostala tam nejaký čas i sama v tichej modlitbe pred bohostánkom.

Ak musela ísť po slnku, pritiahla si vlniak na oči, ako to robievala od čias svojej choroby. Ľudia vedeli, že si chráni zrak a pomáhalo jej to vyhnúť roztržitosťam a myslieť o Bohu.

Ako bola od mladosti navyknutá na robotu,

nezaháľala ani teraz. Onasovej rodine pomáhala v domácnosti i na poliach. Keď bolo treba, opatřila deti a dozrela na ne. Voľný čas vypĺňala ručnými prácami a šitím ako predtým. Už touto prácou by si bola zarobila na živobytie, keby bola predávala svoje výšivky, ženské obleky a ozdobné pásy v Montreale, ako to robili druhé indiánske ženy. Ona to však porozdávala rodine, známym a chudobným. Nikdy nechcela prijať nijakú odmenu, lebo vedela, že to treba robiť z lásky k Bohu a blížnemu.

Anastázia bola kresťankou vyše tridsať rokov a dobre poznala svoju vieru. Preto rada poučovala Kateri o veciach, ktoré táto ešte nepoznala, alebo im dobre nerozumela. Často ich bolo vídať na priedomí, ako sa rozprávajú o náboženstve, zakiaľ ich ruky boli zamestnané šitím alebo pletením trstinových rohožíek. Pred nimi sa vlnila mohutná rieka Svätého Vavrinca, obíjajúc sa o skalnaté výbežky ostrova Herons.

Tekakwitha mala mnoho otázok, na ktoré Anastázia odpovedala veľmi podrobne. Indiánska obyčaj ukladala, aby ju oslovovali matkou, hoci nepatrila do rodiny. Jej manžel padol na vojne proti Hurónom a odvtedy ostala vdovou. Bola silnej a prísnej povahy, predsa však vedela byť Kateri i Onasovej rodine milujúcou matkou. Domácnosť riadila starostlivo a úspešne. I keď vedela byť neústupná vo svojich názoroch, jednako nerušila domáci pokoj a zhodu. Kateri často nazývala menami, ktoré dávajú matky svojim deťom, ako hrdlička, medový kvietok, včelička

a pod. Bola to rozumná žena, ale v náboženskej výchove svojej adoptovanej dcéry trochu prehánala. Zaviňovala to jej vrodená prísnosť a do istej miery i nevedomosť. Jednoducho predpokladala, že Kateri, ako každý iný novoobrátenec, má plno chýb, zlých náklonností a návykov, ktoré jej ostali z rozpustilého života pred krstom. Ani na um jej neprišlo, že Kateri sa uchránila od pohanských zlozvykov mladosti a už hodne pokročila v kresťanskom živote. A tak s veľkou rozhodnosťou nástojila, aby dievča robilo pokánie za hriechy a zlé náklonnosti minulého života. Pravda, Tekakwitha nemala ani tušenia, o čo vlastne ide.

Istého dňa sa Anastázia tak naširoko rozpravila o zlobe hriechu, o nevďačnosti hriešnikov voči Bohu, o mukách očistca a o večnom ohni pekla, že Kateri sa triasla od strachu a začala usedavo plakať. Veď, čo iného mohla urobiť?! Jej mladá duša síce nebola obťažaná takými odpornými hriechami, aké spomínala Anastázia, ale jej prísne napomenutia si vzala k srdcu, ako by patrili jej. Zaraz sa rozhodla, že sa bude prísne kajať za svoju detskú márnivosť, ktorej sa dopustila, keď sa parádila výšivkami, náhrdelníkmi a náramkami.

Vzdor tejto prísnej kajúcnosti Tekakwitha nestratila pokoj srdca. Popri úzkostiach svedomia nezabúdala, že Ravanníio jej odpustil všetky tieto «hriechy» vo sviatosti krstu. Tvrdé pokuty, čo si ukladala, nerobila zo strachu pred peklom, lež z milujúcej túžby zmieriť urazenú Božiu

Dobrotu. To mala na mysli, keď si predsavzala, že prestane nosiť akékoľvek ozdoby, nevynímajúc ani stužky a náhrdelníky, aké nosievali i najchudobnejšie dievčatá v Caughnawage.

Kresťanskí Irokézi museli po krste dlhšie čakať, kým ich pripustili ku svätému prijímaniu. Bol to čas skúšky a misionári ho ukladali, aby sa presvedčili o vytrvalosti novokresťanov.

Tekakwitha bola už vyše roka kresťankou. Pokrstili ju lanského roku na Veľkú noc a teraz už bol koniec jesene. Jej srdce úprimne túžilo prijať Krista v Prevelebnej sviatosti oltárnej. Istého dňa, práve začiatkom adventu to vyjavila Otcovi Cholencovi. A misionár ju naozaj prekvapil, prezradiac jej, že už na Vianoce pristúpi ku svätému prijímaniu. Ľahko si domyslieť, aká veľká bola jej radosť. Hneď sa začala chystať na tento veľký deň života. Namiesto troch návštev kostola začala ich robiť päť. Neodrádzalo ju ani mrazivé počasie, ani zima v nevykúrenom kostole. Celý advent sa postila dva dni v týždni, v stredu a piatok. Vtedy jedávala len večer, ale nevynechala ani jednu povinnosť a prácu. Často sa pritom šeptom modlila, alebo si nôtila nejakú nábožnú pieseň.

Na vianočnú vigíliu išla na prvú svätú spoveď. Tak ju dojala božia dobrotá a vlastná nehodnosť, že sa nemohla zdržať slz. Doma si pripravila svoje najpeknejšie šaty, hoci Eníta nebola s nimi spokojná. Ponúkla jej svoje, ale Kateri s úsmevom odmietla. Po dlhom nahováraní súhlasila prijať jej vlniak. «A čo nejaké ozdoby?», pýtala

sa Eníta. «Viem, že od istého času nič nenosíš, ale na Vianoce a na tvoje prvé sväté prijímanie musíš niečo mať. Vezmi si aspoň tento perleťový náhrdelník!»

«Myslím, že bude lepšie bez toho», odvetila Kateri, «Ravanníio i tak nehľadí na šperky a ozdoby.»

Vtedy sa zamiešala do reči aj Anastázia: «Nebudže taká tvrdohlavá, moja dcéra», vravela káravým hlasom. «O polnoci prijmeš Pána Ježiša po prvý raz. Patrí sa preto, aby si nosila najkrajší náhrdelník, aký len máme v dome.»

Tekakwitha sa hanblivo usmiala, ale v očiach jej žiarila mohawská neústupnosť. «Matka», povedala pokojne, «láska k Ježišovi nepotrebuje periel. Veď ani on nenosil nijaké ozdoby, keď umieral na kríži z lásky k nám.»

Anastázia sa zarazila. Zadávala sa na dievča a v srdci si myslela: «Kde sa to len moja Kateri mohla naučiť. Veď ani ja, jej učiteľka, neviem, čo na to povedať!» Tak sa stalo, že Tekakwitha išla ku prvému svätému prijímaniu v jednoduchých šatách a bez ozdôb. Namiesto náhrdelníka dala si na hrdlo ruženec.

Na nasledujúce sväté prijímanie bude musieť čakať až do Veľkej noci. Potom však už bude môcť pristupovať častejšie. Vtedajšie cirkevné obyčaje dovoľovali prijímať len v nedele a na väčšie sviatky roka.

Celý deň prvého svätého prijímania prežila v úteche a vnútornom šťastí. Ráno po omši ostala ešte dlho pred oltárom, dôverne sa zhovára-

júc so svojim nebeským Hostom. Po raňajkách sa prešla po dedine, navštevujúc svojich známych, chorých a opustených starcov. Priateľsky sa s nimi porozprávala, tu i tam pomohla pri varení a všetkým porozdávala vianočné dary, ktoré pre nich už dávnejšie pripravovala. Podvečer zašla si znova do kostola, aby modlitbou zakončila tento veľký sviatočný deň.

Skúšky zimného tábora

Podľa starodávneho zvyku Mohawkov rodiny z Caughnawagy opúšťali skoro po Vianociach dedinu a rozprchli sa na dlhý zimný lov. V malých skupinách pustili sa po lesoch okolo rieky Ottawy alebo do vrškovatej krajiny kmeňa Adirondackov, kde sa utáborili. Zo smrekových haluzí si postavili dočasné wigwamy a potom začali tradičnú veľkú poľovačku, ktorá trvala asi tri mesiace.

Ako všetci Irokézi, aj kresťania mali veľmi radi tento výročitý pobyt v divokej prírode. Poskytoval im rozptýlenie, zmenu a dobrodružstvo. Život na čistom vzduchu, denná mäsitá strava a zvýšený pohyb osviežili ich zdravie, sily a vôbec celý zdravotný stav. Kým mužovia boli na poľovačke, ženy mali dosť práce v kolibách a deti sa naháňali so psami po snehu. Hrali sa, alebo chytali ryby.

V nedeľu sa ani v zimnom tábore okrem varenia nerobilo. Všetci sa zhromaždili na pobožnosť, počas ktorej spievali omšové piesne. Každé ráno a večer obyvatelia každého wigwamu sa spoločne modlili. Z náboženských spevov sa im najviac páčili vianočné piesne. Mali ich tak radi, že misionári im do-

volili spievať ich až do Kvetnej nedele.

Pred začiatkom Veľkého týždňa všetky skupiny sa vrátili do Caughnawagy. Dedina sa znova prebudila z driemot a opustenosti. V každom dome sa rozhorel oheň, lúky a polia sa znova ozývali veselým hlasom detí a brechotom psov. Kostol bol zas plný cez dennú omšu a pobožnosti.

Počas tých troch mesiacov zimnej poľovačky ostávali v dedine iba kňazi, chorí a starci. Otcovia sa venovali tým, čo potrebovali pomoc. Kňazom pomáhali aj niektorí starší, ktorí mali dosť sily, aby pracovali ako ošetrovatelia. Ostatný čas využívali čiernokabátnici na duchovné sústredenie, štúdium, modlitbu a rozjímanie. Vtedy písali aj výročné správy o svojej práci, úspechoch a ťažkostiach. Tieto listy posielali predstavenému do Quebecu. Ten zbieral výkazy a správy zo všetkých misijných staníc a posielal ich Otcovi Provinciálovi do Paríža, kde mnohé z nich vyšli tlačou a rozširovali sa široko-ďaleko medzi francúzskym obyvateľstvom.¹¹

Kateri dobre poznala «veľký lov», veď prvé tri mesiace každého roku chodievala s Iowéranom a s tetkami do mohawských lesov a konala všetky práce patriace ženám. V Caughnawage však chcela ostať pre dve príčiny: nechcela zameškať dennú svätú omšu a chcela sa venovať službe a ošetrovaniu slabých a chorých, kým

¹¹ Niektoré tieto výročné správy z rokov, keď Kateri žila v Caughnawage (1677-1680), možno nájsť v zbierke «Jesuit Relations». Listy Otca Cholenca sú v 60. zväzku tejto zbierky.

zdraví boli preč. No, Anastázia a Eníta sa ostro proti tomu postavili a nútili ju ísť spolu s rodinou. Poradila sa u misionára. Ten jej odporúčal, aby poslúchla rodinu. Vtedy už išla s radosťou, lebo vždy brala slovo kňaza za prejav božej vôle.

Sedem rodín odišlo spolu na juh, kde sa reťaze adirondackých vrchov dvíhali k zimnej belasej oblohe. Po zamrzutej rieke, ktorú Francúzi volali Chateauguay, ťahali sane míľu za míľou, až kým neprišli po dlhom namáhanom týždni k vrchom. Po okraji lesa žblnkotal pekný potôčik s krištáľovou vodou a asi o míľu nižšie sa vlieval do malého jazierka, ktoré oplývalo rybami.

Tam si postavili svoje poľovnícke chatrče. Sotva ich dokončili, už sa aj prihnala snehová metelica a pokryla ich hrubou vrstvou snehu. Vyzerali ako eskimácke iglu. Indiáni si však rýchlo pomohli. Pred chatrčami si prekopali priechody, sneh na strechách dobre ubili, ponechajúc iba malé otvory pre dym. Chatrče boli takto celkom obyvateľné. Keď prestalo snežiť, vzduch bol chladnejší, avšak vo wigwamoch bolo teplo a príjemne.

Onas, jeho žena a deti, Anastázia a Tekakwitha, dvaja Anastáziini synovia s rodinami a ďalšie tri rodiny tvorili obyvateľstvo tábora. Sedem wigwamov sa túlilo k sebe v polokruhu. Ženy a deti často prechádzali z chatrče do chatrče na návštevu alebo prácu. Celý tábor robil dojem velikánskeho domu so sedmimi oddele-

nými izbami, kde si ľudia prichádzali a odchádzali podľa ľubovôle. Iba v noci ostávala každá rodina sama vo svojom wigwame.

Po rannej modlitbe ženy pripravili výdatné raňajky zo sagamité, mäsa, rýb a tuku. Pre mužov to bolo jediné jedlo až do západu slnka, lebo celý deň boli vonku, potulujúc sa za divou zverou na snežniciach. Často sledovali stopy jeleňa celé hodiny, predierajúc sa cez husté zasnežené porasty a často ich strácali na brehu rieky alebo jazera.

Niekedy sa im podarilo prekvapiť srnca, soba alebo malého mývala (raccoon). Málokedy sa stretli s kanadským losom alebo medveďom. Večer sa vracali do tábora ustatí ťahajúc za sebou úlovok. Ženy im pripravili dobrú večeru, po ktorej sa rozložili okolo ohňa, zapálili si zapekačky a robili plány na budúci deň. Konečne po spoločnej večernej modlitbe každá rodina sa utiahla na odpočinok.

Ráno sa mužovia vybrali zasa na poľovačku. Ženy a staršie dievčatá odrali ulovené zvieratá, starostlivo ich rozsekali, a mäso odložili. Potom oškrabovali kože, natierali ich najprv masťou zo srnčieho mozgu a potom machom. Vyrobenú kožu natiahli nad ohnisko, aby sa dobre usušila. O úlovok sa potom podelili všetky rodiny rovnako, berúc do úvahy počet členov. Všetkých spolu bolo okolo štyridsať, preto potrebovali hodne mäsa na každý deň. Okrem toho bolo treba niečo odložiť i na nedele a na dni, keď sa poľovníci vrátia s prázdnyimi rukami.

Tekakwitha usilovne pomáhala pri všetkých týchto spoločných prácach. Ráno vstávala prvá a hneď utekala k potoku po vodu. Pomáhala pri varení pre celú Onasovu rodinu. Potom vychádzala s deťmi do lesa nazbierať suchých konárov na oheň. Len okolo poludnia mala trochu voľného času. Zatiaľ ostatné ženy odpočívali, vyšla si ku potôčku. Tam objavila výbornú skrýšu medzi hustými jedľami, tvoriacimi pravidelný kruh. Prírodná skrýša vyzerala ako okrúhla kôlika, do ktorej sa nedalo vidieť zvonku. Tekakwitha si musela vysekať úzky otvor, aby sa dostala do stredu. Na najhrubšom kmeni stromu si vyrezala do kôry kríž. Potom si kľakla pred posvätným znakom viery a pohrúžila sa do modlitby. Jej modlitba, to bol detinský rozhovor s Ravanníom a s jeho Synom Ježišom Kristom. Ostala tam celú hodinu, zabúdajúc na ostrú zimu, čo prenikala jej celé telo a údy.

Druhé ženy nevedeli nič o týchto Kateriných pobožnostiach v lese. Keď tam odchádzala, už obyčajne driemali, a keď sa prebudili, mysleli, že vyšla na chvíľu von. Aj Anastázia bola presvedčená, že dievča nechce spať a ide radšej na prechádzku.

Po poludňajšom odpočinku nasledovali spoločné ručné práce, ktoré mali ženy veľmi rady. Posadali si okolo ohňa, vzali do rúk ihly a nite a začali šiť a vyšívať. Kým prsty zručne pracovali, nezaháľal ani jazyk. V tom sa mohawské ženy nelíšili od ženského pokolenia iných národov a rás.

Pri jednej takejto príležitosti Anastázia vyslovila nádej, že Kateri sa skoro vydá. Ved' má už dvadsaťjeden rokov, najvyšší čas, aby vstúpila do manželského stavu. Všetky ženy súhlasili. Ved' v Caughnawage sa iste nájde mládenec, ktorý si ju rád vezme za ženu. Každý v dedine vie, aká je úslužná a pracovitá, aká rozvážna vo všetkom, čo povie alebo spraví. Z druhej strany zasa aj ona potrebuje manžela, ako oporu svojej čnosti a pomoc v potrebách. Ved', či nie je vôľa božia, aby žena bola manželkou a matkou šťastnej rodiny? O tom, že by sa dievča mohlo nevydať a žiť v panenstve podľa evanjelia, nevedeli nič ani ony ani Kateri. Kresťanskí Indiáni sa domnievali, že iba kňazi žijú v bezženstve, aby sa slobodnejšie venovali svojmu povolaniu. Jezuiti im nikdy nehovorili o rehoľnom živote a rehoľných sľuboch. Nástojili hlavne na tom, aby ich novokresťania viedli aspoň dobrý manželský život. Ved' i ten už vyžadoval hodne úsilia a námahy od ľudí, ktorí boli zaťažení nerestami a zlými návykmi minulosti.

A tak Kateri, nič nevediac o ideále kresťanského panenstva, vskutku sa v duši trápila a nevedela, čo si počať. Na jednej strane mala uznať, že kresťanské manželstvo je božou vôľou, na druhej strane však cítila v sebe sladký ale rozhodný hlas, ktorý ju odvádza od ľudskej lásky a manželského života. Od včasnej mladosti cítila a nasledovala toto vnútorné volanie, i keď mu dobre nerozumela.

A ženy, všetko dobré matky a kresťanky, mali

istotne mnoho dôvodov, aby nahovárali Kateri na manželstvo. Anastázia chcela, aby sa dievča vydalo za mládenca spomedzi jej rodiny a priateľov. Onas a Eníta sa zasa obávali o jej budúcnosť. Ak Kateri ostane slobodná, kto sa o ňu bude starať, keď oni ostarnú alebo ochorejú?

Pri istej príležitosti jej to Eníta aj pripomenula. Kateri sa však neznepokojila a celkom pokojne odpovedala: «Myšlienka na chudobu a starobu ma vôbec neznepokojuje, moja drahá sestra. Moje ručné práce a výrobky mi vždy postačia, aby som mala čo jesť a čím sa obliecť. A viacej ani nepotrebujem. A ak by sa stalo niečo nepredvídaného, som si istá, že Boh mi pomôže, aby som nebola na ťarchu ani vám a ani druhým.»

«Toto dievča je pre mňa ozajstnou záhadou», vzdychala si Anastázia. «Ved' je taká nábožná a poslušná vo všetkom. Ale prečože ostáva taká tvrdohlavá a neústupná, keď príde reč na manželstvo? Všetkým by bola taká príkladná manželka a matka. Mohla by vychovať svoje deti v láske božej a vo vernosti povinnostiam kresťanského života. Aj sama by našla oporu, pomoc a lásku vo svojom vlastnom dome. Či môže túžiť po niečom lepšom a krajšom? Musím raz zájsť ku čiernokabátnikovi a poprosiť ho, aby zakročil. Nech jej otvorene povie, že jej čudný postoj nás všetkých trápi a znepokojuje.»

Pri samom konci zimného táborenia stala sa Kateri obeťou nešťastného nedorozumenia, ktoré jej spôsobilo mnoho duševných úzkostí a útrap. Jedna zo žien, inak nábožná kresťanka

a oddaná manželka, mala silnú náklonnosť k žiarlivosti. Bola vydatá už vyše dvadsať rokov a za celý čas nemala ani najmenej príčiny sťažovať sa na svojho manžela ani mu nič vyčítať. On bol tiež dobrý kresťan, príjemnej a veselej povahy, preto bol u všetkých obľúbený. A práve to podnecovalo žiarlivosť a podozrievavosť jeho manželky. K tomu prichádzali i roky, ktoré nežičia ženskej sviežosti a prítlačivosti. Prečo, prečo nie, prišla jej myšlienka, že jej muž je príliš priateľský voči mladším ženám v tábore. V skutočnosti bol však rovnako priateľský ku každému, k mužom, ženám i deťom.

Istého večera sa vrátil unavený z poľovačky a prisadol si na lavicu ku Kateri, lebo tam bolo prázdne miesto. Povedal nejaký žart a Kateri sa zasmiala. Jeho žena, ktorá sedela na protívnej strane koliby, ich pozorne sledovala. Ako to už býva, poľovníkova manželka začala Kateri upodozrievať. Toto dievča ukradomky odchádza každé popoludnie do lesa a ostáva tam vyše hodiny. Nestretá sa tam potajomky s mojím manželom? Nemyslela hneď na otvorenú nemravnosť, ale priveselý manžel mohol hľadať chvíľu zábavy a rozptýlenia v spoločnosti tejto mladšej devy v skrytom lese.

Svoje podozrenie ešte nevyjavila nikomu, ale zaumienila si dávať lepšiu pozor. A nečakala dlho. Pár dní pred odchodom zo zimného tábora jej manžel vstúpil do koliby, kde sedeli a šili všetky ženy, ako to robievali každé popoludnie. «Práve som dokončil nový článok», oznamoval

všetkým,» a teraz potrebujem jednu z vás, aby mi zastehovala spoje a pukliny.» Potom sa obrátil ku Kateri, lebo poznal jej zručnosť v takých robotách a povedal: «Čo povieš na to ty, Kateri? Urobíš to pre mňa?» Dievča ochotne súhlasilo. Vstala, vzala si potrebné nástroje a odišla s ním k člnu.

Táto príhoda presvedčila žiarlivú manželku, že jej podozrenie bolo oprávnené. Nemohla to povedať «vinníkom», prosto do tvári, lebo nemala v ruke priamych dôkazov. Rozhodla sa, že to rozpovie kňazovi, len čo sa vrátia do dediny modlitby. Poprosí ho, aby Kateri vážne napomenul a varoval pred takým priateľstvom a dôvernosťou so ženatým mužom. Medzitým zverila svoje tajomstvo Anastázii, ktorá ako hlava wigwamu vzala na seba i povinnosti matky voči dcére. Anastáziu vec veľmi prekvapila, ba pohoršila. Hneď si však uvedomila, že Kateri to nerobí zo zlej vôle, ale z nevedomosti. Bola pevne presvedčená, že dievča by nikdy neprišlo na niečo, o čom vie, že je zakázané. Neskúsená deva si istotne neuvedomovala, aké nebezpečenstvo číha na ňu z takého ľahkomyselného priateľstva so zábavným poľovníkom. Preto prisľúbila svojej priateľke, že dá Kateri dobrú radu o tejto veci.

Sotva prišli späť do Caughnawagy, Anastázia si zavolała dcéru do svojej kabíny a začala ju vážne poučovať, aké je to neprístojné a nebezpečné, keď sa mladá slobodná žena priveľmi priateľí so ženatým mužom. Také správanie

ohrozuje pokoj a šťastie rodiny a pohoršuje celú dedinu, ani nespomínajúc podozrenia a klebety, ktoré z toho nasledujú.

Kateri počúvala pozorne a s úctou, ako vždycy, keď ju staršia osoba poučovala. Pochopila všetko, čo jej tetka povedala, ale nemohla nájsť príčinu, prečo ju takto napomína. Nevidela nič, čo by sa mohlo vzťahovať na ňu. Poďakovala sa s veľkou úctivosťou ako vždy a spokojne odišla do svojej kabíny.

Nasledujúceho dňa po omši zavolať si ju Otec Cholenec. Zaviedol ju do malej hovorne misijného wigwamu a začal bez úvodu hovoriť o nebezpečenstvách zvláštneho priateľstva so ženatými mužmi. Hovoril vlastne to isté, čo už bola počula od Anastázie.

Kňaz prestal hovoriť a dívajúc sa jej priamo do očí, čakal na odpoveď. Dievča mlčalo, lebo nevedelo pochopiť, prečo aj on spomína takéto veci. Kňaz si zas nevedel vysvetliť jej mlčanie. Azda si neuvedomuje, že jej správanie v zimnom tábore bolo neprístojné; ale prečo sa pretvára, akoby o ničom nevedela?! Ovládajúc svoj hnev po chvíli dodal: «Kateri, nezdá sa ti, že si v tejto veci postupovala neprístojne tam v zimnom tábore?»

Dievča sa naraz preľaklo, zbledlo a začalo sa triasť na celom tele. Pozrela na kňaza so zadením a povedala: «Otče, ja vskutku neviem, čo máte na mysli.»

Čiernokabátnikovi bolo teraz jasné, že jej svedomie nemá ani tušenia o niečom neprístoj-

nom alebo zlom. Na chvíľu sa zamyslel a potom spokojným hlasom povedal: «Porozmýšľaj si o tom deň-dva. Viem, že si úprimná a hovoríš pravdu. Choď pekne domov a popros Ravanníia, aby ťa osvietil a ukázal ti zmysel mojich slov.»

Kateri sa poklonila a so slzami v očiach opustila misijný dom. Neišla však domov, ale rovno do kostola. S hanbou a hrôzou zistila, že ju obžalovali z vážnej veci, ale nemala ani potuchy, čo to mohlo byť. Preto úpenlivo prosila Boha, aby jej milostivo ukázal, kde sa previnila. Jej modlitba ostala však nevypočutá. Nijaká odpoveď neprichádzala od Ravanníia. Strach a úzkosť zvierali jej srdce, keď po dvoch hodinách opúšťala kostol. Či sa Boh nahneval na ňu? Či ju azda prestal milovať? Cítila sa ako odsúdený zločinec. Nanešťastie, misionár jej ešte rozkázal, aby s nikým o veci nehovorila. Nemohla sa preto poradiť ani s Anastáziou. Mlčky a so slzami v očiach konala svoje denné práce. Skúmavý pohľad jej tetky ju bodal ako nôž pod rebrami. Postila sa celý deň.

Vtedy ešte nevedela, a nevedel ani jej dušpastier, že žiarlivá žena vyjaviť svoje podozrenie nielen Anastázii ale aj druhým ženám. A tie nedržali jazyk za zubami. Niet divu, že utrápené dievča zbadalo ich pohrdlivé pohľady, keď išla do kostola alebo z kostola za tie dva dni. Jej smutná a utrápená tvár ich ešte väčšmi utvrdovala, že čiernokabátnik ju musel prísno pokarhať za previnenie. Doktoré z nich, nasledujúc biblických farizejov, si neodpustili štipľavú poznámku o

«páde» tohto dievčaťa, ktoré skoro každý v dedine pokladal za anjela v ľudskom tele. Pre Kateri to boli najtemnejšie hodiny jej života. Predsa však, mohawská nepoddajnosť a sila vôle jej pomáhali, aby nezúfala, ale trpezlivo znášala i tieto urážky a potupy.

Konečne prišiel tretí deň a Otec Choleneec ju znova volal do hovorne. Privítal ju s otázkou, či už našla zmysel jeho slov. Kateri pokrútila záporne hlavou a pošepky odpovedala: «Nie, Rakeni, je mi ľúto, ale neviem, čo ste mi chceli povedať.» Kňaz pokračoval pokojným hlasom: «Ako tvoj duchovný otec, Kateri, musím ti dať niekoľko otázok. Som presvedčený, že mi odpovieš úprimne a povieš celú pravdu. Je pravda, že si chodila každý deň sama do lesa, keď si bola v zimnom tábore?»

Dievča pozrelo na kňaza s prekvapením a ticho odpovedalo: «Áno, otče.»

«Chodila si ukradomky, aby ťa druhé ženy nezbadali?»

Teraz sa jej všetko odrazu vyjasnilo. Bolesť i odpor jej zovreli srdce. Jednako však potlačila vzrušenie a povedala jednoducho: «Áno, Otče.»

Kňazova tvár zväžnela pri tomto priznaní. Ovládol sa však a pokojným hlasom pokračoval: «Kateri, povedz mi úprimne, stretla si sa s niekym tam v lese a hovorila si s ním?»

Dievča chvíľu váhalo, ale potom smelo pozrelo kňazovi do tvári a povedalo: «Áno, Rakeni, hovorila som s niekym v lese, avšak nie

s ľuďmi, lež s Ravanniom!» Zakryla si tvár a vzrušene vzlykala. Vzalo to hodnú chvíľu, kým sa utíšila a vyjaviła kňazovi svoje každodenné pobožnosti pod jedľami. «Prosím vás, Otče», končila svoje rozprávanie, «neprezradte nikomu, čo som v lese robila. Nech ma radšej upodozrievajú a ohováraajú, len nech nevedia o mojom malom tajomstve.» Slzy prestali tiecť, tvár sa vyjasnila a pokoj sa vrátil do jej srdca. Potom ešte s unaveným úsmevom dodala: «Ak sa chcete presvedčiť, že hovorím pravdu, nájdete tam kríž, ktorý som vyrezala do kôry jednej jedle!»

Otec Cholenec potom zavolał manželku poľovníka a oznámil jej, že dôkladne vyšetril celú vec a zistil, že jej obavy boli celkom bezdôvodné. Nech preto prestane podozrievať a opovážlivo posudzovať druhých. Nech radšej ďakuje Bohu, že jej dal dobrého manžela a otca rodiny, ktorý s ňou nažíval vo vernosti a láske po toľké roky manželského života. «Teraz id' v pokoji a zabudni na celú vec», zakončil svoje napomenutie.

Kňaz ešte vtedy nevedel, že Anastázia a iné ženy tiež vedia o celej záležitosti. Keďže však nevyjavil, prečo vlastne Kateri chodila tajne do lesa, poľovníkova žena a jej priateľky neboli celkom uspokojené. Kateri vybadala na ich správaní, že ešte pochybujú a neprestávajú ju podozrievať. Veľmi ju to bolelo, ale nikdy sa nepokúsila vynásť, kto o tom vedel, a kto ju vlastne obžaloval u čiernokabátnika. Jej srdce bolo na pokoji s Bohom a ostatné ju nezaujímalo. Z lásky

k Ježišovi znášala toto uponíženie a ani raz nepovedala nič, čím by presvedčila druhých o svojej nevine. Pevne si však predsavzala, že viacej nepôjde na zimné táborenie. Radšej bude hladovať v dedine, ako vystavovať seba i druhých takému upodozrievaniu.

Po niekoľkých dňoch od nepríjemnej udalosti Anastázia ju prestala upodozrievať. V srdci bola celkom presvedčená o jej nevine. Spočiatku sa síce opatrne vyzvedala, čo jej povedal čiernokabátnik, ale Kateri sa neprezradila. «Matka», hovorila jej so slzami v očiach, «sľúbila som Bohu, že sa nebudem brániť ani hovoriť o tejto veci nikomu. Ale ak chcete vedieť, opýtajte sa kňaza.» Pravda, Anastázia nemala smelosti ísť kvôli tomu ku kňazovi. Prestala ju však upodozrievať a nikdy viac to v reči nespomenula. Stala sa jej priateľkou ako predtým.

Aj ostatné ženy postupne popustili a vrátili sa k svojej starej mienke, že totiž Kateri je vskutku «anjel v ľudskom tele». Posledná sa obrátila poľovníkova žena, ktorá vlastne celú vec zavini-la svojou prehnanou žiarlivosťou. Uznala svoj omyl a úprimne ho oľutovala. O dva roky neskôršie, keď Tekakwitha zomrela, a keď na jej orodovanie sa stávali neobyčajné vyslyšania, zmocnil sa jej veľký žiaľ a ľútosť. Verejne sa obvinila zo svojej podozrievavosti, prosila o odpustenie aj svojho manžela a neprestávala sa modliť ku Kateri, aby jej vyprosila od Boha odpustenie takého veľkého hriechu. Jej žiaľ a sklúčenosť zašli tak ďaleko, že musel zakro-

čít' i kňaz, aby jej vrátil pokoj svedomia.

Krátko po návrate zo zimného poľovania začali v Caughnawage obrady Veľkého týždňa. Pre Kateri to bolo prvý raz, čo sa išla zúčastniť na týchto dojímavých pobožnostiach. Anastázia ju už predtým povzbudzovala, aby konala skutky kajúcnosti na česť Ježišovho utrpenia. Teraz svoje povzbudzovania zdvojnásobila. Tekakwitha už konala skutky pokánia, ale potajomky. Jej tetka ju poučovala, ako kresťanskí Irokézi musia činiť pokánie, lebo sa dopustili mnohých hriechov pred svojím obrátením. A musia tiež pokutovať za celý národ, aby mu vyprosili božie milosrdenstvo. «Ak opravdu milujeme svoj národ», hovorila s dôrazom, «musíme sa modliť a kajat' za tých našich bratov, čo ešte nenašli Krista!»

Jej slová padali do úrodnej pôdy. Kateri sa rozhodla zväčšiť svoje pokánie za obrátenie milovaných Irokézov. To mal byť jej životný apoštolát. Dovtedy sa postievala dvakrát do týždňa celý deň až do západu slnka, potom nejedla ani večer. Každú stredu a piatok vstávala včasnšie, navarila pre všetkých raňajky a poslala do kostola. Zaraz po omši vzala sekeru a šla do lesa na drevo. Ostávala tam do neskorého večera, takže nik nezbadal, že nič nejedla celý deň. Vracala sa zhrbená pod veľkou otiepkou dreva a hodne vyčerpaná. Vzala si síce z kotla trocha jedla, ale iba mäsitú šťavu. Kukuričnej kaše a mäsa sa ani nedotkla. Vzalo to vyše mesiaca, kým sa rodina dozvedela o jej prísnom pôste v strede a piatky. Kateri však neopustila svoj «ma-

lý pôstik» ani na ich dohováranie a naliehanie.

Dievča nebolo samo v týchto skutkoch kajúčnosti. V Caughnawage bol pekný počet takýchto horlivých kresťanov. Irokézi radi napodobovali mŕtvenia a pôsty svätcov, o ktorých sa dozvedeli od čiernokabátnikov na kázňach a pri vyučovaní. Misionári dlho nevedeli o týchto skutkoch kajúčnosti, lebo nikomu ani na um neprišlo, aby sa s nimi o tom poradili alebo prosili o dovoľenie. Horlivým kresťanom stačilo, že to počuli v kostole. Tak sa stalo, že mnohí muži a ženy nosili srstené košeľe, prísno sa postili, vystavovali sa zime a mrazu a konali aj iné telesné mŕtvenia, aby odpokutovali za hriechy a otužili sa pre akékoľvek utrpenie, ktoré ich môže v budúcnosti zastihnúť.

Vysvetlenie týchto «nerozumných» skutkov kajúčnosti načím hľadať v indiánskej povahe a zvykoch. Každý Indián od samého detstva sa cvičil trpezlivo znášať dobrovoľné trápenia i bolesti, aby si nadobudol silu vôle, a tak sa prichystal na strašné mučenia a trýznenia, ktoré bude trpieť, ak sa dostane do rúk nepriateľa. Pohanští Indiáni to robili z národnej hrdosti a odvahy. Kresťanskí Indiáni v tom pokračovali z dôvodov pokánia a náboženskej horlivosti.

Takto sa vysvetlí, prečo kresťanský Irokéz bol schopný takého istého hrdinstva ako jeho nekresťanský brat. Rozdiel bol iba v tom, že kresťan trpel v službe Ravanníia. Spomeňme aspoň jeden príklad. Istý obyvateľ Caughnawagy, menom Štefan Hurón, cvičil sa v skut-

koch pokánia po dlhé roky spolu so svojou ženou. Pri návšteve krajiny Onondágov chytila ich tlupa opitých súkmeňovcov. Priviedli ich do dediny, priviazali ku kolom mučenia a začali ich trýzniť najukrutnejšími mukami. Oblievali ich horúcou vodou, bodali nožami a pálili žeravým železom. Za celý čas mučenia Štefan ani raz nezastenal, ba neprestával povzbudzovať svoju manželku, aby vzývala v mukách sväté Ježišovo meno. A krátko pred skonom, keď mu vylúpili oči, hlasno sa modlil za svojich katov, prosiac Ravanníia, aby spasil ich duše.¹²

Niet sa teda čo diviť, že aj Tekakwitha konala skutky pokánia, ktoré sa nám zdajú prehnané a nerozvážne. Veď v duši tejto jemnej a hanblivej devy horel utlmený oheň mohawskej odhodlanosti a hrdínskej odvahy. Láska k Bohu a blížnemu tento oheň ešte roznecovala, premieňajúc ho na neukojiteľnú túžbu po sebaobetách a kajúcnosti. Neuspokojovala sa len s tým, že spasí svoju dušu, chcela vyprosiť milosť viery i svojmu ľudu, ktorý ešte žil vo tme a v tieni smrti. Bojovala neustávajúci duchovný boj o hľade a zime, aby zaslúžila spásu svojmu hrdému a milovanému národu Mohawkov.

Po troch dňoch odmlčania, na pamäť Kristovho umučenia, sa rozviazali kostolné zvony a slávnostným hlaholom oznamovali sviatok Vzkriese-

12 Opis tejto udalosti sa nachádza v liste Otca Cholenca z 27. augusta 1715, v Archívoch Svätého Hieronyma v Quebecu.

nia. Kresťania Caughnawagy sa ponáhľali do božieho domu na veľkonočnú svätú omšu. Poobliekali sa do najlepších šiat, aké mali. Farebné stužky, šatky a vlniaky žien a dievčat sa len tak blyšťali v jarnom slnku. Vyzeralo to ako veličížna hriadka kvetov. Oltár bol vyzdobený jarnými kvetami, jedľovými halúzkami a brezovými ratolesťami. Horelo na ňom mnoho sviec. Det'ský zbor sa zamieňal s ľudom pri spievaní veľkonočných piesní. Tymianový dym kadidla naplňal príjemnou vôňou celý chrám. Šesť mohawských chlapcov ministrovalo. Otec Chau-chetière spieval evanjelium a Otec Choleneck kázal.

Pri tejto omši Kateri prijala svoje druhé sväté prijímanie, na ktoré čakala vyše troch mesiacov. Odteraz však bude smieť prijímať každú nedeľu a na väčšie sviatky. V ten deň večer sa jej Anastázia pýtala: «Dieťa moje, aký veľkonočný dar si dnes obetovala Pánovi?» Dievča chvíľu rozmýšľalo a potom povedalo: «Svoju dušu som dala Ježišovi vo Sviatosti oltárnej a svoje telo Ježišovi na kríži.»

Objavuje skrytý poklad

V poslednú aprílovú nedeľu popoludní (1678) sedela Tekakwitha pod veľkým dreveným krížom, ktorý stál za dedinou, nad strmým brehom rieky Svätého Vavrinca. Ako tak sedela a hľadela na jarnú prírodu, priblížila sa k nej jedna žena z dediny modlitby, s ktorou sa však osobne nepoznala. Vedela iba toľko, že je to mladá vdova po istom poľovníkovi, a že pochádza z kmeňa Oneidov.

«Segón», pozdravila prichodia. «Dovolíš mi, aby som sa s tebou pohovárala? Ja som Tereza Tegaiagonta. Mám 25 rokov, ale som už vdovou. Môj manžel ochorel vlani pri zimnom love v Severnom pralese a tam i zomrel. Teraz žijem so sestrou a švagrom. Otec Bruyas ma pokrstil v Onejut, keď som bola 15 ročná.»

«Ja som Kateri Tekakwitha z kmeňa Mohawkov», predstavovala sa mladá deva, ale Tereza ju hneď prerušila: «Viem. Mnohokrát som ťa videla v kostole. Môžeš ma vypočuť? Tekakwitha, potrebujem pomoc a som presvedčená, že ty ma pochopíš!»

Kateri prikývla a povedala: «Pod' bližšie, sadni si ku mne. Rada ti pomôžem, koľko budem môcť. Obávam sa však, že to nebude veľká po-

moc, lebo som nemotorná a pomalá ako korytňačka.» Potom s úsmevom poznamenala: «Vieš, moji rodičia patrili do rodu korytňačky!»¹³

Tegaiagonta bola spočiatku okúňavá, ale čoskoro sa osmelila a odkryla celé svoje srdce pred Kateri. «Vieš, čo sa stáva ženám, keď sa vydajú za nekresťanov. A ja som bola jedna z takých. Krátko po svadbe, mala som vtedy sotva 18 rokov, odišla som bývať k rodine svojho manžela. Moji príbuzní mali osobitnú záľubu zosmiešňovať kresťanskú vieru a príkazy. Na moje nešťastie, nebola som taká odolná, ako istá moja priateľka, ktorá sa vedela brániť ako divá mačka. Neraz si pohrýzla pery, keď jej chceli násilne naliať do hrdla ohnivej vody. Ja som povolila a opilstvo sa mi stalo zvykom. Chodievala som i na tzv. čierne tance, kde sme sa opíjali a vyvádzali tie najneslušnejšie výtržnosti. Našťastie, nič si z toho nepamätám, lebo som bola opitá do nemoty. Žila som ako pohanka, ale vnútri srdca sa ozýval hlas svedomia a nedal mi pokoja. Pred dvoma rokami, keď sa moja sestra sťahovala do dediny modlitby, nahovorila som manžela, aby sme išli aj my. Súhlasil, a tak sme sa presťahovali sem do Caughnawagy. Tuná som sa vyspovedala a urobila predsavzatie, že polepším svoj život. Nevedela som však premôcť zlý návyk opilstva. Tajne sme si kupovali pija-

13 Každý irokézsky kmeň sa skladal z viacerých klanov (rodov), ktoré boli pomenované podľa divých zvierat. Mohawkovia mali tri klany (rody): klan Korytňačky, Medveďa a Vlka.

tiku v Montreale a pili sme vo wigwame, aby nás nikto nevidel. Znova som zvlažnela, opúšťala modlitbu a prestala chodiť ku sviatostiam. A tak to išlo po celé mesiace, vskutku biedny a nešťastný život!

Vlani sme odišli na zimný tábor. Vzala som i chlapca svojej sestry. Vieš dobre, ako sa deti tešia na také potulky a príhody v divokom lese. Po ceste sme stretli skupinu Mohawkov a Senekov, ktorí nás pozvali, aby sme išli spolu. Veľký sneh sa vtedy oneskoril a divá zver poutekala do iných oblastí. Nastal hlad. Pokrájala som i jeleniu kožu, ktorú som mala na mokasíny, uvarila som ju, aby sme mali aspoň čo žuvať. Keď sa koža skončila, žili sme na korienkoch a zmrznutých divých malinách. Môj manžel ochorel a zomrel, ako som už spomínala. V hodine smrti veľmi lutoval, že sa nestal kresťanom. Modlila som sa s ním, kým jeho srdce neprestalo biť a pochovala som ho pod jedľou.

Medzitým ostatní išli ďalej a nechali ma samu s malým chlapčekom. Keď som sa pohla, musela som kráčať veľmi pomaly. Chlapec bol slabý a nemohol chodiť po snehu. Musela som ho niesť na chrbte. Dostihla som ich na druhý deň, ale ešte ani vtedy nič nezabili. Ich oči zazerali na mňa akosi podozrivo. Mala som dojem, že iba čakajú, kedy zamdliem, aby si mojím telom uspokojili neznesiteľný hlad. Vieš si predstaviť, čoho sú takí vyhladovaní ľudia schopní.

Zmocnil sa ma veľký strach. Ani nie natoľko strach pred smrťou, veď i tak som už bola polo-

mŕtva, ale strach z myšlienky, že sa dostavím pred Ravannia s toľkými porušenými sľubami a neofutovanými hriechami. «Ó, Bože», modlila som sa so zúfalým srdcom, «dopraj mi vrátiť sa do Caughnawagy. Vyspovedám sa, zanechám svoje neresti a budem sa kajať za svoje hriechy.» Boh vo svojom milosrdenstve vyslyšal moju prosbu. O pár hodín som zbadala v snehu čerstvé stopy vlka. Zakričím na poľovníkov, a tí sa hneď dali za ním. Nebol ďaleko, lebo mu prekážali snehové záveje. Len čo ho zabili, všetci sme sa vrhli na korisť, sali ešte teplú krv a zahrýzali do malej vrstvy tuku, čo mal na bruchu. To nás všetkých osviežilo a ohrialo. Smútok zmizol a vrátila sa veselosť.

Zviera sme starostlivo odrali z kože, posekali a pobrali všetko, ešte i kosti a črevá. Nič sa nesmelo stratiť. Hneď sme sa rozhodli vydať sa na spiatočnú cestu, aby sme nepomreli hladom. O niekoľko dní sme dorazili ku rieke Ottawe, tam sme si vytesali čln a pustili sa dolu prúdom tak rýchlo, ako sa len dalo. Posledné dva dni sme už hladovali, lebo zásoba vlčieho mäsa sa skončila. Nedbali sme však o hlad, lebo sme sa blížili k domovu. Koncom januára sme šťastlivo došli do Caughnawagy. Naši ľudia nás nemohli spoznať. Vyzerali sme ako živé kostry.

«Počula som o tom», poznamenala Kateri. «Ľudia vraveli, že ste vypadali ako gagósa (duch), oblečení v handrách a vaše hlavy ako mŕtve lebky.» Potom sa usmiala na Terezu a žartovne dodala: «Keď ťa vidím teraz v plnom

a bujnóm zdraví, ťažko mi uverit', že si tá istá osoba.»

Tereza súhlasila. «Áno, máš pravdu. S pomocou Ravanníia som sa z toho vylízala a cítim sa zdravšia než kedykoľvek predtým. Možno i preto, že som prestala piť ohnivú vodu. Ale moja duša, Kateri, moja biedna duša! Dobre som sa vyspovedala a vzala si pred seba, že začnem nový život. Ale moja horlivosť nie a nie ísť napred. Svoje pokuty odkladám zo dňa na deň, svoje predsavzatia obnovujem, ale nikdy ich neprevádzam. Malo by mi to ísť ľahšie, veď mi neprekážajú moji príbuzní, ale moja vôľa je akási malátna. Pomôžeš mi, Kateri? Povzbudzuj ma, veď ma, pokarhaj ma, len mi pomôž v mojej slabosti.» Tereza si zakryla tvár do dlaní a začala plakať.

Tekakwitha chvíľu mlčala. Potom položila ruku na plece svojej novej priateľky a povedala: «Bohu vďaka, že si mi vyjaviła svoju minulosť. Teraz sa viac netráp a nesužuj. S božou pomocou všetko sa napraví. Ostaň spokojná a veselá, lebo takých nás chce Boh. On miluje veselého darcu. Pokiaľ ide o život pokánia, nebudem ťa učiť ani napomínať. Budeš mojou priateľkou a budeme robiť pokánie obidve spoločne.»

«Vďaka ti, Kateri», vydýchla si Tereza, pozerajúc na svoju novú priateľku so slzami vďačnosti.

Tak sa začalo priateľstvo, ktoré bolo požehnaním pre obidve. Pod dobrým vplyvom Tekakwithy Tereza sa zmenila na horlivú a vernú

kresťanku. Kateri zase našla spoločníčku, ktorá zmiernila jej pocit samoty, a pritom ju neodváždzala od Boha a duchovných vecí. Ich povahy sa navzájom doplňovali. Čoskoro boli ako rodné sestry. Pracovali spolu na poliach, spolu sa modlili a vo voľnom čase živo debatovali o svojich duchovných plánoch. Tekakwitha navrhla nejaký skutok pokánia, ktorý si potom každá vykonala súkromne vo svojej kabíne.

V lete 1678 Kateri po prvý raz navštívila Mesto Márie (Ville-Marie), ako sa vtedy volal Montreal. Skupina žien z Caughnawagy vybrala sa na dvoch člkoch. Plávali po rieke až do prístavu mesta, ktoré vtedy počítalo niekoľko tisíc Francúzov. Nad mestom sa vypínal Mont Royal, (Kráľovský vrch), pokrytý ešte a obklopený hustými lesmi.

Indiáni prichádzali sem predávať belochom svoje výrobky. Kateri tiež niesla odievačky z jelenej kože, remenné opasky a pekne ozdobené mokasíny. Čo utrži, dá Onasovi pre jeho rodinu. Obťažené batohmi, ženy kráčali ulicou svätého Pavla, ktorá vtedy prechádzala cez celé mesto. Všetky sa ponáhľali na jarmočnisko. Kateri a Tereza však poostali, aby navštívili známu nemocnicu (Hôtel - Dieu), o ktorej sa toľko vyprávalo po všetkých indiánskych wigwamoch. Hovorilo sa, že sú tam biele ženy, ktoré ošetrujú chorých, bledé tváre i Indiánov. Chorí sú umiestení vo veľkých wigwamoch, ohradených vysokým plotom. Biele ženy-ošetrovatelky žijú vraj ako jedna rodina. Nevidno, že by

mali manželov a celý deň pracujú medzi chorými. Mnoho sa modlia a dávajú jest' chudobným, čo prídu k ich bráne. Obliekajú sa všetky rovnako, sú priateľské a veselé a viaceré z nich vedia hovoriť i po irokézsky.

Niet divu, že obidve mladé ženy chceli na vlastné oči vidieť tieto biele panie. Kateri sama by sa neopovážila vstúpiť, ale Tereza ju posmeľila. «Neboj sa nič», vravela jej so smiechom, «tie panie musia byť dobré, veď nemajú tomahavky. Prinajhoršom nás odoženú preč!»

Ešte ani celkom nedošli ku bráne, keď sa otvorili bočné dvierka a v nich sa ukázala usmiate tvár sestričky. Videla ich prichádzať, preto im vopred otvorila. «Zdá sa mi, že ste z dediny modlitby», hovorila po mohawsky, ukazujúc na malé krížiky na ich náhrdelníkoch. «Chcete si pozrieť našu nemocnicu?»

«Assontáte», odpovedala Tereza. Rehoľníčka im ukázala miesto na vrátnici, kde si majú zložiť svoje batôžky a voviedla ich dovnútra. Ženy ju nasledovali s veľkou zvedavosťou. Po wigwamoch ležalo mnoho chorých a medzi nimi sa pohybovali biele panie. Jedným dávali jest', druhým lieky a tretím obväzovali rany. Tereza sa tu i tam pýtala na niečo a sestrička jej ochotne vysvetľovala. Potom prešli do ovocnej záhrady, kde videli hodne kôz a kráv, čo sa pásli pomedzi stromy. Tu sa osmelila i Tekakwitha a pýtala sa o živote bielych paní, ktoré pracujú v nemocnici. Teraz sa po prvý raz dopočula o rehoľnom živote žien, o ich spoločných modlitbách a práci

medzi chorými. Sestrička dodala, že biele panie pracujú i v školách, sirotincoch a iných podobných ústavoch kresťanskej milosrdnej lásky. Kateri počúvala veľmi pozorne a div sa nezatriasla od vzrušenia, keď im rehoľníčka povedala, že biele panie sa nevydávajú, aby mohli slobodnejšie slúžiť a milovať Ravanníia.

«Smieme aj my, ženy, obetovať manželský život kvôli Bohu, ako to robia čiernokabátnici?», pýtala sa ešte raz sestričky.

Tá sa rozosmiala a odpovedala: «Samozrejme, moje dieťa. Pán Ježiš nepovolal iba mužov, aby ho nasledovali. Povolal i nás, ženy. Nie je to rozkaz, lebo chce, aby väčšina ľudí žila v manželstve. Ale ak sa mu niekto chce celkom zasvätiť a zrieknuť sa manželstva kvôli nemu, radostne to prijíma, ako zvláštny dar našej lásky». Potom im ešte vysvetlila evanjeliové rady o chudobe, čistote a poslušnosti.

Kateri sťaby bola vstúpila do nového sveta. Všetko sa jej vyjasnilo. Tá čudná nechut' k manželstvu, ktorú cítila v sebe, nebola nenormálna ani nerozumná. Spoznala v nej božie volanie, aby nasledovala Krista po ceste troch evanjeliových rád. Srdce jej bilo novou radosťou a šťastím. Navonok však ostala tichá a spokojná. Obidve ženy sa sestričke srdečne poďakovali a opustili nemocnicu.

Po návrate z Montrealu neprestávali hovoriť o svojich zážitkoch a skúsenostiach z nemocnice. «Ja som pevne rozhodnutá», vravela Kateri, «zložiť Bohu sľub panenstva, ako to robia biele

panie v nemocnici. Viem, že ma neprijmú do svojej rehoľnej komunity, lebo som iba jednoduché a nevzdelané indiánske dievča. Iste je však možné milovať Krista a zložiť sľub čistoty, i keď človek nevie čítať a písať.»

Tereza úplne súhlasila. Aj ona chcela posvätiť svoj vdovský stav životom podľa evanjeliiových rád. Vo svojej prudkej oduševnenosti zvolala: «Či nemôžeme žiť ako rehoľníčky tu blízko dediny a slúžiť Bohu v samote, modlitbe a práci? Čo si zarobíme ručnými prácami, rozdáme chudobným a chorým.»

Kateri sa táto myšlienka zapáčila. Avšak pre svoju vrodenu rozvážnosť nechcela sa prenáhliť. Dlhšie o veci uvažovala a potom povedala: «Zdá sa mi, že najprv musíme nájsť tretiu spoločníčku, a to takú, ktorá by dačo vedela o rehoľnom živote, aby nás mohla obidve poučiť a viesť. Nezdá sa ti?»

«Poznám osobu», odpovedala hneď Tereza, «ktorá by bola na to celkom súca. Je slobodná, žije životom modlitby a vie všetko o rehoľnom živote. Sama mi vravela, že za istý čas žila so sestričkami a pozorne sledovala ich denný poriadok prác a pobožností. Vieš na koho myslím. Na Máriu Skarishion. Opýtam sa jej, či by sa k nám nepridala.»

Nasledujúci deň ich Skarishion stretla pri veľkom kríži. Bola to už dospelá žena, okolo tridsiatky, priateľská, ale i sebavedomá a rázna. Len čo vypočula ich plán, súhlasila a bola hotová pridať sa k nim. Ihneď začala vykladať, čo bude

treba pre nový «kláštor». Všetky tri sa budú rovnako obliekať, žiť spoločným životom v osobitnom wigwame, kde bude jedna kabína vyhradená pre spoločné modlitby. Spoločne budú sadiť kukuricu a fazuľu, a pri wigwame budú mať záhradu pre kvety a zeleninu. Potom im vysvetlila denný poriadok «kláštorného» života, ako ho videla u francúzskych sestričiek v Quebecu. Budú žiť podľa tých istých rehoľných pravidiel a zvykov.

«A kde si postavíme kláštor?», pýtala sa Tereza, skúmavo sa rozhliadajúc po okolí. «Tam to bude», volala celá nadšená, ukazujúc rukou na ostrov Herons, uprostred veľrieky. «To bude vhodné miesto, kde nás nik nebude vyrušovať!»

Obidve spoločníčky súhlasili s návrhom, ale Tekakwitha mala ešte jednu pripomienku. «Musíme byť isté, že je to vôľa božia. Jedna z nás nech ide k Otcovi Firminovi a poprosí ho o schválenie, aby sme nič nepodnikali proti poslušnosti.»

«Tereza, pôjdeš ty!», rozhodla Mária Shari-shion. «Dôverne mu všetko rozpovedz a popros ho, aby nehovoril o našich plánoch pred ľuďmi!»

A tak Tereza pošla do misijného domu, oznámila kňazovi, že idú založiť novú rehoľnú spoločnosť a požiadala ho o schválenie. Nevinný úsmev poihrával okolo kňazových úst, zakaiaľ hovorila. Keď však skončila, úsmev sa premenil v hlasitý smiech. «Moje dieťa, veď vy tri ani neviete, čo je rehoľný život a nie ste ani zďaleka pripravené na to, aby ste zakladali no-

vú rehoľu. Ešte i veľkí zakladatelia rehoľ museli sa hodne a dlho trápiť i lopotiť, kým sa im to podarilo. A vy by ste to chceli spraviť za jeden deň! To je holá nemožnosť. A potom ten ostrov! Viete si vôbec predstaviť, aký život by vás tam čakal? Viete, že tam pristávajú člny lovcov a kupcov na ceste do Montrealu? Môžu to byť kresťania ale i nekresťania. Váš wigwam by bol ustavičným cieľom návštev vo dne i v noci. Nikdy by ste nemali pokoja. Či ste mysleli na to? Nie, moje dieťa, ešte nie! Ešte neprišiel čas, aby sme zakladali kláštor v Caughnawage. Váš úmysel je dobrý a Boh Vás za to iste odmení. Ale nesnívajte o tom, že budete rehoľníkmi. Pokračujte len v živote so svojimi rodinami, ako dosiaľ. Ja si ešte porozmýšľam o vašej žiadosti a prirodzene, že ju zachovám v tajnosti. Teraz môžeš odísť a Boh ťa požehnaj!»

«Aká romantická túžba», hovoril si kňaz pre seba, keď Tereza opustila hovorňu. Jednako bol však milo prekvapený i povzbudený horlivosťou i nábožnosťou týchto mladých novokresťaniek.

Záporná odpoveď čiernokabátnika najprv rozčarovala tri spoločníčky. Čoskoro však uznali, že kňaz predsa len mal pravdu. Otec Chau-chetière, ktorý pár rokov neskoršie písal prvý životopis Kateri Tekakwithy, o celej udalosti poznamenal toto: «Všetky tri hneď zanechali plány na rehoľný život a nemysleli viac na kláštor na ostrove Herons.»

Enita sa neprestávala trápiť o budúcnosť svojej sestry. Dobre vedela o jej vrodennom odpore

proti vydaju. «Je najvyšší čas», vravela znova Onasovi, aby Kateri prestala so svojou nerozumnou tvrdohlavosťou. Na jar už bude 23 ročná. Keby sa bola vydala hneď, ako prišla do Caughnawagy, dnes by už bola zabezpečená a možno by mala i dieťa. Musím si s ňou pohovoriť ešte raz!» A veru netratila čas. Po ceste na pole nešetrila slov, vysvetľujúc jej veľmi výrečne, aby si konečne vybrala mládenca z dediny a sa vydala. «Je ich tu pekný počet a každý bude šťastný vziať si ťa za manželku!»

Kateri počúvala bez prerušovania. Bola však z toho všetkého smutná a sklamaná. Nazdávala sa totiž, že jej už dajú pokoj s vydajom. Veď im už toľkokrát povedala, že chce ostať slobodná. Potlačiac svoje vzrušenie, povedala pokojne: «Ďakujem ti, drahá sestra, za tvoju starostlivosť a radu. Ide však o takú vážnu vec, že ti nemôžem zaraz odpovedať. Prosím ťa, maj strpenie so mnou. Medzitým sa pomodli za mňa, aby mi Ravannio ukázal správnu cestu.» Eníta pokrčila pochybovačne plecami a vošla do kurice.

Tekakwitha porozumela, že už prišiel čas, aby predložila vec svojho panenstva čiernokabátnikovi. Preto sa vybrala k Otcovi Cholencovi a vyložila mu všetko. Jej sestra Eníta nástojí, aby sa vydala. Ona sama však túži ostať pannou z lásky ku Kristovi. Kňaz bol vskutku prekvapený takouto túžbou. Toto indiánske dievča bolo len nedávno pokrstené a má taký hlboký pochop o čnosti panenstva. Aby ju však vyskúšal, pred-

ložil jej všetky dôvody proti jej rozhodnutiu.

Jeho slová ju opravdu znepokojili. Keď dokončil, pozrela naňho s výrazom úpenlivej prosby. «Rakeni, ja nepatrím sebe. Obetovala som sa celá Ježišovi. On musí byť mojou láskou! Nebojím sa chudoby, keby na mňa prišla, ak sa nevydám. Mne vystačí trocha jedla a nejaký oblek. Viacej nepotrebujem. Svojimi rukami si vyrobím, čo mi bude potrebné pre živobytie a ostatok rozdám rodine a chudobným. Ak by som ochorela a nemohla viac pracovať, budem ako Ježiš na kríži. On sa nado mnou zmiluje a pomôže mi. O tom som si istá!» S úsmevom na tvári potom dodala: «A vy, Otče, či ste sa báli chudoby, keď ste opustili všetko a prišli sem ako kňaz, aby ste pracovali medzi našim ľudom?»

Jezuita sa ocitol ozaj v rozpakoch. Čo odpovedať na takú otázku? «Id' zbohom, Kateri», povedal nakoniec. «Uvažuj o svojom rozhodnutí v modlitbe. Ak ťa Pán opravdu volá k životu v panenstve, ja ti nebudem nijako prekážať. Buď trpezlivá, ak ťa tvoji príbuzní nahovárajú na vydaj. Myslia to dobre, ale ty nemusíš nasledovať ich radu. Ja sa budem tiež modliť, aby ma Pán Boh osvietil. O niekoľko týždňov príd' znova a vtedy s milosťou božou rozhodneme, ako tvoju vec zariadiť.»

Kateri odišla do kostola a s vďačným srdcom si kľakla pred oltár. Kňazova odpoveď ju posilnila i potešila. Cítila jasne, ako ju božia opertera krok za krokom vedie k veľkému životnému cieľu. «Budem sa modliť a robiť pokánie»,

hovorila si, «aby som dostala od Božského Srdca Ježišovho dar večného panenstva.»

Týžдне utekali, ale Kateri nespomínala doma, žeby bola hotová na vydaj. Eníta stratila trpezlivosť a vyžalovala sa Anastázii. Obidve ženy začali znova naliehať. Tekakwitha síce počúvala ich reči, ale neustupovala ani na krok. To rozhnevalo aj Anastáziu. Ved' či ona nebola hlavou rodiny, či sa nestarala o ňu s materinskou nežnosťou skoro od samého detstva? A má už roky i skúsenosť, ktoré by tiež mali zavážiť. A namiesto toho jej dcéra sa správa celkom nevšímaivo. Istého dňa ju to tak dopálilo, že vybuchla hnevom a verejne ju pokarhala, obviňujúc ju z tvrdohlavosti, neposlušnosti a neúcty oproti starším.

Tekakwitha sa ocitla v trápnom položení. Dievča sa rozplakalo a triaslo na celom tele. Nebránila sa, ale ani nepopustila. Anastázia prudko vstala, prehodila si na plecía vlniak a s hnevom vyšla von, že pôjde ku kňazovi. On zlomí jej neústupnosť a naučí ju poslúchať božiu vôľu! Len čo tetka odišla, Kateri vzala vedro a zamierila na pole, aby poliala mladú kukuricu.

Otec Choleneč trpezlivo počúval celý prúd vzrušených slov, ktorými ho Anastázia priam zaplavila. Neprerušil ju, len si hladil bradu a rozmýšľal. Anastázia si myslela, že hneď zavolá Kateri a nahovorí ju, aby vstúpila do manželského stavu bez otáľania. Aké neprijemné bolo jej prekvapenie, keď prišla jeho vážna odpo-

ved: «Neviem pochopiť, prečo ty, taká úprimná a nábožná kresťanka, odsudzuješ a karháš toto dievča, ktoré sa zrieka manželstva z lásky ku Kristovi! Kateri si zasluhuje najvyššiu pochvalu. Keby si mala hlbšiu a silnejšiu vieru, sama by si bola dávno pochopila, že život v panenstve je veľmi vzácny v očiach Ravanníia. Nechcem viac počuť ani slova proti Kateri. Jej povolanie je od Boha a my kňazi nielenže ju nebudeme odhovárať, ale naopak, budeme ju povzbudzovať, aby vytrvala v dobrom predsavzatí!»

Anastázia sa cítila ako obarená, ale myseľ ostala jasná. Zrazu zbadala svoj veľký omyl. Ako mohla byť taká slepá! Ved' Boh môže volať aj indiánske dievča na taký život, akým žijú tie biele panie v Máriinom Meste. Vo svojej úprimnosti začala vzlykať, uznala svoje pomýlenie a prisľúbila kňazovi, že prestane znepokojovať svoju adoptovanú dcéru.

Doma zopakovala Eníte všetko, čo jej povedal Otec Cholenec a veľmi ľutovala, že ukrivdila Kateri svojim nerozumným nástojením na vydaj. Potom sa obidve rozplakali od hanby a ľútosti. Keď sa Kateri večer vrátila z poľa, nevedela sa prenačudovať nad nežnosťou a dobrotou, s akou ju prijali. Obidve ženy hľadeli na ňu s istou bážňou a obdivom. Anastázia nespomínala, čo jej povedal kňaz a Eníta sa tiež o veci viac nezmienuje.

Búrka prešla a Kateri mohla pokračovať po svojej ceste bez prekážky. Všetky svoje sily išla teraz venovať duchovnej dokonalosti, cvičiac

sa v láske, pokání, trpezlivosti a modlitbe. Začala cítiť, že jej pozemský čas sa kráti, preto ho chcela čím horlivejšie využiť v službách a láske Ravanníia.

Prišiel mesiac január a Caughnawaga sa chystala na nový zimný tábor a lov. Tekakwitha chcela ostať doma. Všetky nahovárania a reči o čerstvom vzduchu a výdatnejšej strave počúvala s úsmevom a dodávala, že aj doma jej ostane nadostač vzduchu a potravín.

Pár dní pred začiatkom zimnej poľovačky pristavil ju aj Otec Cholenec a pýtal sa: «Ako je tvoja vec, Kateri? Si ešte vždy rozhodnutá žiť panenským životom pre Ježiša?»

«Väčšmi ako kedykoľvek predtým», odpovedala pohotovo a poprosila ho o dovoľenie obetovať svoje rozhodnutie v podobe rehoľného sľubu, ako to robia rehoľníčky v montrealskej nemocnici.

«Ale, moje dieťa, ty nemôžeš vstúpiť do montrealského kláštora», hovoril misionár. «Najsamprv by si sa musela naučiť čítať, písať a mnoho iných vecí.»

«Ja ani nechcem tam ísť. Otče», odvetila Kateri s dôrazom. Ja som iba jednoduché indiánske dievča a patrím k svojmu ľudu. Nemohla by som zložiť svoj sľub i tuná? Nemyslím, že by sa Ježiš nahneval, keby som i ďalej žila v rodine a ostala bez vzdelania bielych sestričiek. Potom sa rozosmiala a vtipne poznamenala: «Ved' ani Panna Mária nežila v kláštore!»

Čiernokabátnik sa trochu zamyslel a potom

povedal: «Áno, Kateri, máš pravdu. Nepochybujem, že ťa Boh volá do stavu panenstva. Môžeš zložiť svoj sľub, ale sa najprv dobre priprav. Čo povieš, ak to odložíme o tri mesiace, do sviatku Zvestovania Pána? Spojíš sa vtedy s nebeskou Matkou a zopakuješ jej vlastné slová: Hľa, dievka Pánova. Súhlasíš s dátumom 25. marca?»

Líca sa jej rozjasnili od šťastia. Nevedela od radosti, či má plakať alebo sa smiať. Plná vďačnosti zmohla sa len na jednoduché: «Ďakujem, Otče», a poberala sa preč. Kňaz ju však zdržal a povedal: «Ešte jednu vec, Kateri. Počul som, že nechceš odísť do zimného tábora. Nezabúdaj na svoje chatrné zdravie. Pobyt v lesoch ti bude veľmi osožný a zdravý. Prečo nechceš ísť so svojou rodinou?»

Dievča najprv vybuchlo v hlasitý smiech, ale hneď nato zvažnelo a povedalo: «Je pravda, Rakeni, že v lesoch je lepší vzduch a viacej mäsa, ale duša väčšmi hladuje v tej divočine. Tuná v dedine budem mať len kukuricu a ryby pre telo, ale duša bude dobre živená svätým prijímaním a Prevelebnú Sviatosť Oltárnu budem môcť navštíviť každý deň. Ak mi dáte rozkaz, pôjdem. Ale ak mi dáte na výber, radšej ostanem tuná a lepšie sa pripravím na deň svojho sľubu.»

Žiarivý západ

Kateri bývala vo wigwame sama, lebo celá rodina sa odsťahovala do zimného tábora. Tešila sa samote, lebo mohla slobodne nakladať so svojím časom. Venovala ho modlitbe, pokániu a skutkom lásky k blížnemu. Nikto ju nevyrušoval v umŕtvovaní a v obetavosti. Každé ráno bola na dvoch svätých omšiach a hneď po kostole chodila s ťažkým košom po dedine, navštevujúc svojich chorých a starcov. Donášala im sagamité, ryby a suché drevo na oheň, ktoré deň predtým nazbierala v lese. Nezabudla ich umyť, učesať, ustlať im posteľ a zamedziť kabíny.

V tejto službe blížnemu nebola, pravda, sama. Pomáhali jej starší muži i ženy, ktorí boli už síce slabší na dlhé potulky po zasnežených lesoch, ale inak zdraví. Prácu si pekne podelili medzi sebou a Tekakwitha mala na starosti 10-12 wigwamov. To ju zamestnalo až do poludnia. Pri týchto robotách nezabúdala ani na priateľský rozhovor a žarty, aby pozdvihla náladu chorých a starcov. Otec Fremin, ktorý ju niekedy pozoroval pri tejto práci, zaznamenal si do zápisníka, že bola skutočným «anjelom kresťanskej lásky». Vtedy ešte nevedel, že pod oblekom

nosí srstenú košeľu a kajúcny pás z tvrdého remeňa, aby nezabudla na Kristovo utrpenie.

Popoludnie obyčajne trávila v kostole v dlhých modlitbách a rozjímaniach. Ak ju tam niektorý kňaz videl, ako sa trasie od studenej zimy, obyčajne ju poslal ku ohňu v misijnom wigwame, aby sa trochu poohriala. Ona vždycky poslúchla, ale ostala pri ohni iba pár minút. «Ďakujem vám, Otče, už som sa zohriala», povedala s vďačným úsmevom a už sa poberala späť do kostola.

Jej priateľka Tereza neostala v dedine, lebo odišla so svojou rodinou do zimného tábora. Pri rozlúčke Kateri jej sľúbila, že jej bude pomáhať modlitbou i skutkami kajúcnosti. A svoj sľub verne plnila. Tereza jej vskutku chýbala. Nemala sa s kým porozprávať o Bohu a duchovných veciach, ani s kým sa pomodliť svätý ruženec.

Tohoročné zimné poľovačky sa skončili v polovici marca a všetko sa pvracalo do dediny. Vrátili sa i Katerini príbuzní a veru sa prestrašili, keď ju videli takú chudú a telesne zúboženú. «Môj malý zajačik», ľutovala ju tetka Anastázia, «veď si samá kosť a koža. Istotne si tu hladovala, zakiaľ my sme sa hostili v horách. Budeme ťa musieť lepšie kŕmiť, aby si znova zosilnela!» Kateri sa hlasne rozosmiala. «Ale, matka, veď ja som dosť silná. Spadnúť na váhe nie je také zlé. Hlavná vec, aby svaly boli v poriadku a pomáhali človekovi pri práci.» A Kateri veru nezaostávala za druhými, keď išlo o prácu okolo domu, v lese i na poliach.

Na sviatok Zvestovania Pána súkromne zložila sľub panenstva. V modlitbe po svätom prijímaní sa zriekla radostí manželskej lásky a obetovala sa Pánovi ako jeho duchovná nevesta. Potom zverila seba i svoj panenský život do materinskej ochrany Panny Márie. Stala sa tak prvou irokézskou devou, ktorá sa zaviazala sľubom zachovávať evanjeliové rady.¹⁴

Od tej chvíle snažila sa žiť ako rehoľníčka. Pravda, navonok sa nič nezmenilo. Nenosila nijaký závoj ani nijaké rehoľné rúcho, a nemala ani nijakých ozdôb. Starostlivo dbala, aby nevzbudzovala pozornosť. Skutky pokánia konala v skrytosti, iba jej priateľka Tereza vedela o nich.

Čoskoro sa po dedine pováralo, že Kateri možno vidieť iba na ceste do kostola, ku chudobným alebo do poľa. Nezúčastňovala sa na zábavách, tancoch a spoločných hostinách. Všetci hľadeli na ňu s úctou a istou bážňou. Ak sa však niekto k nej prihovoral, zdvihla hlavu, usmiala sa priateľsky a pozorne počúvala. Jej odpovede boli zvyčajne krátke, ale prívetivé. Kedykoľvek ju niekto poprosil, aby navštívila chorého, poslúchla bez otáľania.

Ešte aj Francúzi, ktorí niekedy navštívili

14 Iné irokézske dievča, Mária Terézia Gannensagwas, z kmeňa Senekov nasledovala Tekakwithu v rehoľnom povolání o pár rokov neskôr. Chodila do kláštornej školy Notre Dame v Montréali, vstúpila do noviciátu tamojších rehoľníčiek a sľuby zložila roku 1648. Ona bola prvou irokézskou rehoľnou sestričkou.

Caughnawagu, pozorovali ju so zmiešanými pocitmi zvedavosti a úcty. Nazývali ju «indiánskou devou, ktorá žije ako mníška». Sama sa však nikdy nedozvedela o tomto obdive, lebo pri chôdzi sa neobzerala a myseľ mala vždy zaujatú duchovnými myšlienkami.

Okrem súkromných skutkov kajúcnosti konala teraz i verejné pokánie spolu s Terezou. V tuhej zime chodievali ku rieke a tam sa prechádzali, odriekajúc spoločne svätý ruženec. Inokedy sa zobuli a chodili boso po ľade, aby sa cvičili v trpezlivom znášaní utrpenia. V lete znášali horúcosť a dobrovoľný smäd, a často si bičovali telo trňovými prútmi až do krvi. Anastázia bola tiež za prísnosť a strohosť života. Ale keď zbadala krv na Katerinej blúzke, hneď si ju zavolala a vážne ju napomenula, aby sa miernila v cvičení pokánia. «Zachádzaš ďaleko», vravela vážnym hlasom, «veď i tak si telesne slabá, preto nesmieš vylievať krv nerozumným bičovaním. Či nevieš, že nemáš práva páchať samovraždu?!»

Tekakwitha sa najprv zháčila, ale potom dodala s úsmevom: «Nie je to také nebezpečné, matka. Moje malé pokánie mi pripadá ako detská hračka, keď myslím na Ježišovo bičovanie.»

Koncom leta 1679 Kateri vážne ochorela. Celé dva týždne trápila ju taká vysoká horúčka, že všetci sa obávali, že to nevydrží. Naľakala sa aj Tereza. Prišlo jej na myseľ, že Katerinu chorobu zaviniť časté bičovania, ktoré prevádzali obidve bez schválenia čiernokabátnika. Ona sa-

ma bola telesne silná a odolná, ale pri výbere skutkov pokánia mala brať ohľad na slabé zdravie svojej spoločníčky. Teraz ju začalo trápiť svedomie a chytat' úzkosť, či ona nebude príčinou Katerinej predčasnej smrti!

Po dlhom vnútornom súžení povedala svoje pochybnosti Tekakwithe a prosila ju o dovoľenie vyjaviť ich kňazovi, aby našla pokoj svedomia. Chorá súhlasila, ale v srdci sa nemohla ubrániť myšlienke, že jej priateľka sa zbytočne trápi. Tegaigonta hneď zabehla do misijného wigwamu a porozprávala kňazovi o ich spoločnom prehnanom pokáni. Otec Cholenec utajil svoj údiv nad takou neobyčajnou horlivosťou. Najprv uspokojil jej svedomie a potom rázne rozkázal, aby s tým prestali. «Nevylievajte si krv vlastnými rukami. Ak Ravanníio bude chcieť, aby ste ju vyliali za Krista, vykonajú to iní, a nie vy. Teraz id' v pokoji, Boh vás žehnaj obidve!»

Vďaka starostlivej opatere rodiny Tekakwitha sa pomaly zotavila. O dva týždne bola už znova na nohách a v robote ako predtým. Cítila sa však slabá a vysilená. Do kostola chodila päťkrát denne, obnovila i svoje skutky pokánia, pravda, okrem bičovania. Namiesto toho si kládla do postele halúzky smrečiny, aby aspoň tak umŕtvovala svoje telo.

Cez celú jeseň nemohla sa zbaviť pocitu únavy, ktorá ju ťažila ako bremeno a hatila pri práci. Nečudo, veď mala stále horúčku. Ukrývala to však pred druhými, premáhajúc únavu i slabosť, ako najlepšie vedela. Jej myseľ sa teraz

častejšie vracala k smrti. Nebála sa umrieť, práve opačne, jej duša sa úprimne tešila na blízky vstup do «večného wigwamu». Trápila ju iba myšlienka, že sa nebude môcť dosť modliť a kajať, zakiaľ ešte ostane na zemi.

Jeden z jej vnukov, Enítin šesťročný chlapec, umrel koncom októbra. V Caughawage bolo zvykom, že ženy kopali hroby na cintoríne, ktorý ležal blízko veľkého kríža za dedinou. Kateri tiež pomáhala. Ako tak kopú, jedna zo žien sa jej žartovne spýtala: «A kde bude tvoj hrob, Kateri?» Deva sa veselo rozhliadla po cintoríne a potom ukázala rukou na miesto pri brehu rieky: «Tam budem odpočívať!» Všetci sa rozosmiali a kopali ďalej. Na vec sa chytro zabudlo.

O šesť mesiacov neskôr, zaraz po Katerinom pohrebe, jej priateľky sa s údivom rozpamätali, že jej hrob je skutočne tam, kde si ukázala. Otec Cholenec takto píše o tom v jej prvom životopise: «Otec Chauchetière navrhoval, aby sme ju pochovali v kostole. Ja som však nesúhlasil a vybral som miesto na cintoríne. Len neskôršie som sa dozvedel, že sme ju pochovali vlastne na tom istom mieste, ktoré sama ukázala.»¹⁵

V zime sa vysoká horúčka často vracala a Kateri musela stráviť väčšinu času v posteli. Teraz bola aj ona odkázaná na lásku a pomoc druhých ľudí. Irokézi mali obyčaj opatriť chorých ráno

15 Pozri «Život Kateri Tekakwithy, prvej irokézskej panny», v rukopise Otca Cholenca, v archívoch Svätého Hieronyma v Quebecu.

a večer. Ak bola choroba vážnejšia, ostávali pri nich i dlhšie. Cez deň ľudia odchádzali do práce na poliach alebo do lesov, a tak chorí boli doma sami až do večera. Ku posteli im obyčajne dali vedro pitnej vody a trochu sagamité, aby sa mohli sami obslúžiť.

Tekakwitha ochorela práve v čase zimného táborenia, keď jej príbuzní boli preč. Preto ju obsluhovala staršia žena, ktorá dochádzala pravidelne ráno a večer. Ostatný čas trávil chorá osamote, v modlitbe a rozjímaní. Ak jej dakedy horúčka klesla, Kateri vstávala z lôžka a navštívila kostol a chorých v dedine.

S príchodom Veľkého pôstu zdvojnásobila svoju kajúcnosť. Znova zachádzala do nerozumných krajností, hnaná svojou známou irokézskou povahou. Niekedy si vyšla bosá na zamrznutú rieku, a tam sa prechádzala po ľade, odriekajúc ruženec za obrátenie hriešnikov. Istého dňa jej prišiel na um starodávny irokézsky zvyk poznačiť zajaté dievčatá vypáleným znamením na pravej nohe nad členkom. To bol nezmazateľný znak otroctva. Hneď sa rozhodla, že si ho vypáli aj ona ako viditeľný odznak svojej milujúcej služby Kristovi. Pamätala síce, že im kňaz zakázal vylievať krv, ale opáleniny a pľuzgiere nekrvácajú, preto sa neprotivia poslušnosti. Hneď vybrala z ohňa žeravé polienko a pritlačila si ho na nohu, šeptajúc pritom horlivú modlitbu k Ježišovi. Od strašnej bolesti skoro zamdlela, ale vydržala až do konca. Ved' rana mala byť pečaťou a potvrdením,

že patrí Kristovi svojou dušou i telom.

Opálená noha ju bolela vyše dvoch týždňov. Anastázia, ktorá sa práve vrátila zo zimného lovu, raz zbadala jej hnisavú ranu. «Kde si sa to popálila?», pýtala sa ustrašená. «Vyzerá to veľká rana!» Kateri sa len usmiala a odvetila: «To je nič, matka, už to nebolí. Popálila som sa.»

«Dávaj si pozor, ty kuľhavá včelička. Raz spadneš celá do ohňa a premeníš sa na prach a popol!» Tekakwitha sa hlasno rozosmiala a obrátila reč na iný predmet.

Keď sa v marci vracali z juhu prvé sťahovavé vtáčky, Kateri znova ochorela. Chytila ju horúčka, sprevádzaná bôľom hlavy a bolesťami v celom tele. Musela ostať v posteli celý čas. Keď bola samotná vo wigwame, nôtla si obyčajne nejakú kostolnú pieseň alebo modlitby svätého ruženca. Niekedy ju prišli navštíviť i deti z dediny, lebo ju mali veľmi rady. Keď to zbadal Otec Chauchetière, navrhol jej, že bude učiť tieto deti katechizmus v jej wigwame. To jej rozptýli myseľ a skrátí jednotvárnosť dlhého dňa v lôžku. Chorá s radosťou súhlasila. A tak každé ráno prichádzali do wigwamu malé deti, posadali si okolo postele a spolu s Kateri pozorne počúvali kňaza. Nevedeli si nasýtiť zvedavosť a údiv, keď im misionár ukazoval veľké biblické obrazy, ktoré si sám namaľoval, ako učebnú pomôcku. Vtedy sa aj Kateri pozdvihla na posteli, aby lepšie videla. Nedbala pritom na bolesti, ktoré jej spôsoboval každý pohyb. Keď naposludnie zazvonil kostolný zvon, deti sa rozbehli

domov na obed. Čiernokabátnik zas pozbieral obrazy, povedal pár slov potechy chorej a s kňazským požehnaním sa rozlúčil. Kateri sa cítila ustatá ale aj šťastná. Vzala si do rúk krížik a rozjímala o Kristovom umučení a smrti, kým sa rodina nevrátila z poľa.

V sobotu pred Kvetnou nedeľou bolo vo wigwame posledné vyučovanie. Chorá začala slabnúť a nemohla sa viac pozdvihnúť v lôžku. Bolo ju treba ošetrovať a ostať pri nej celý deň. Ráno a večer ju opatrili Anastázia a Eníta. Cez deň prichádzala staršia žena, členka združenia Svätej rodiny. V pondelok Veľkého týždňa Kateri oznámila, že sa zriekne raňajok na česť Ježišovho utrpenia a smrti. Jej skúsená a energická ošetrovateľka to však nedovolila. «Kateri», oslovila ju s dôrazom, «tvoj čas na pôsty a sebazaprenia už prešiel. Blížiš sa ku koncu života!»

Tekakwithe sa rozšírili oči od prekvapenia. Koniec sa už blíži. Je to pravda? Šťastný úsmev prebehol po utrápenej tvári. Čoskoro príde anjel smrti, aby ju previedol cez tmavý tunel skonu do žiariacej krásy neba. Poslušne zjedla niekoľko lyžíc kukuričnej kaše, položila si hlavu na podušku a začala šeptať tichú modlitbu.

V utorok ráno sa jej stav ešte väčšmi zhoršil. Otec Cholenec sa preto rozhodol, že jej prinesie sväté prijímanie skôr, akoby stratila vedomie. «Prídem dnes popoludní», oznamoval chorej, «keď sa tvoji príbuzní vrátia z poľa. Chceme, aby boli prítomní na tvojom svätom prijímaní»

Kňaz odišiel a ostala pri nej len jej najdrahšia priateľka. «Tereza», zašeptala po krátkom mlčaní, «nemám ani jedných nedejných šiat. Keď mi kňaz prinesie Prevelebnú Sviatosť, musím sa pekne obliecť. Môžeš mi pomôcť?»

Terezine oči sa zaslzili. Jej milá priateľka akiste tušila, že smrť je blízko, preto rozdala všetky svoje šaty chudobným. Ostali jej len tieto staré a obnosené, čo má na sebe. Hneď odbehla do svojho wigwamu a priniesla svoj najkrajší oblek, hnedú sukničku z jelenej kože a modrú ľanovú blúzu. Najprv umyla Kateri tvár a ruky, učesala vlasy a potom ju obliekla a uložila do postele. Chorá ležala spokojne, s rukami vystretými na novej posteľnej prikrývke, opakujúc za Terezou modlitby pred svätým prijímaním.

Sviatosť Oltárnu, ako pokrm na cestu do večnosti, prijala jednoducho ako vždycky, ale s väčšou duševnou nábožnosťou. Otec Choleneč jej udelil i slávnostné požehnanie chorých a potom sa vrátil do kostola spovedať. Príbuzní a priatelia prichádzali a odchádzali celé popoludnie. uisťovali ju o svojich modlitbách a prosili ju, aby sa modlila i za nich. Bola však už taká slabá, že nevládala hovoriť. Preto prikyvovala len hlavou a priateľsky sa usmievala na každého z nich.

Tereza ostala pri nej celú noc. Keď boli samotné, Kateri jej pošeptala: «Musím ťa opustiť, Tereza. Ďakujem ti za všetku tvoju pomoc a lásku. Ostaň verná Ježišovi, vždy poslúchaj kňazov. Vyhýbaj sa ľuďom, ktorí opustili svoju

vieru a pokračuj v skutkoch pokánia, ktoré sme spolu robili. Budem sa za teba modliť a pomáhať ti z neba. Onon (Dovidenia)». Odmlčala sa od vyčerpanosti a privrela oči. Tereza sa od žiaľu nemohla viac ovládať a rozplakala sa ako dieťa.

Nasledujúci deň, vo stredu Veľkého týždňa, Tereza a celá rodina chceli ostať pri nej. Kateri však žmurkla na Terezu a povedala jej do ucha: «Neostávajú tu. Len choďte do poľa. Ešte budem živá, keď sa vrátite!» Uverili jej všetci a odišli.

Krátko predpoludním Otec Chauchetière zaopatril chorú sviatosťou pomazania. Dal zavolať i Terezu, aby bola prítomná pri obradoch a pomáhala Kateri. Hneď po pomazaní chorých Tekakwitha pobožkala kríž a zašeptala: «Môj Ježiš, milujem ťa.» Potom upadla do bezvedomia. Kňaz si pokľakol a začal odriekať modlitby umierajúcich. Kedykoľvek vyslovil meno «Ježiš», utrápená tvár umierajúcej sa nachvíľu vyjasnila akoby výrazom radosti.

O pol tretej popoludní zahlaholili zvony, aby povolali kresťanov z polí a zo záhrad. O štvrtej mala byť večerná pobožnosť Veľkého týždňa. Onas s rodinou i niekoľkí priatelia ihneď zanechali prácu a utekali domov. Našli tam dvoch kňazov kľaciacich pri lôžku a Terezu, ktorá držala ruku umierajúcej. Vo wigwame vládlo ticho, občas prerušované tlmeným vzlykotom.

Pár minút po tretej tvár chorej sa náhle trhla a potom znehybnela. Vypadala akoby sa mlčky

modlila a zhovárala vo svojom srdci s Ravanníom. Otec Choleneec vstal, sklonil sa nad jej tvár a chvíľu skúmavo pozoroval. Potom sa obrátil k prítomným a povedal: «Moje dietky, Kateri práve skonala. Nech jej Boh dá večné odpočinutie a večné svetlo nech jej svieti. Nech odpočíva v pokoji.»

Stalo sa to 17. apríla 1680. Tekakwitha mala práve 24 rokov.

Hneď po jej smrti sa začali diať divné veci. Videli ich kňazi i všetci prítomní. Jej tvár sa zmenila za niekoľko minút do nepoznania. Podľa svedectva očitých svedkov dialo sa to ako v našich moderných spomalených filmoch. Jej tvár, zúbožená chorobou, umŕtvovaním a bolesťami, chvíľu po smrti stala sa sviežou, žiarivou a neobyčajne krásnou. Táto zvláštna premena udivovala všetkých, Indiánov, kňazov i niekoľkých belochoch, ktorí práve prišli do Caughnawagy na pobožnosti Veľkého týždňa.

Bola tam však jedna osoba, ktorá spoznala príčinu tejto predivnej zmeny. Anastázia sa dlhšie zabavila na poli a prišla domov asi polhodiny po Katerinej smrti. Veľmi ju bolelo, že sa oneskorila, a preto si netrpezlivo kliesnila cestu pomedzi ľudí ku smrteľnej posteli milovanej dcéry. Keď pohliadla na jej mŕtvu tvár, ostala ako zmeravená. Potom padla na kolená a so slzami v očiach šeptala: «Iorágode - Ranná Zornička!»

Doslov

Kateri Tekakwithu pochovali na druhý deň po smrti, práve na Zelený štvrtok, 18. apríla 1680. Premena jej tvári ostala až do pochovania. Videli to desiatky očitých svedkov, kňazi, Indiáni i francúzski návštevníci dediny modlitby a svoje svedectvá potvrdili aj prísahou.

Dvaja francúzski obchodníci prišli do Caughnawagy práve v stredu Veľkého týždňa popoludní. Bývali v neďalekej francúzskej osade La Prairie a prišli sa zúčastniť na veľkotýždňových pobožnostiach. Dedinu modlitby poznali, lebo tam niekoľkokrát opravovali kostol, a poznali i Tekakwithu. Pri pohľade na jej mŕtvu a predsa sviežu a milú tvár boli takí udivení, že sa rozhodli spraviť pre ňu rakvu. To bolo čosi nezvyčajného u Indiánov, ktorí pochovávali mŕtvych na rohožke, zavinutých do posteľnej prikrývky. Kňazi súhlasili, a tak Kateri sa stala prvou a jedinou farničkou Caughnawagy, ktorú pochovali v drevenej rakve. Bolo to vskutku prozreteľnostné, lebo pri presídľovaní osady o štyri roky (1684) jej telesné pozostatky boli prenesené i s rakvou do nového cintorína.

Dnes sú jej kosti uložené v truhle zo vzácneho dreva a so sklenenou stenou. Spočívajú v prieč-

nej lodi chrámu svätého Františka Xavérskeho v Caughnawage. Tam čakávajú chvíľu, o ktorú sa Katerini ctitelia horlivo modlia: jej slávnostné vyhlásenie za blahoslavenú a svätú.

Veľké množstvo zázračných uzdravení a iných milostí sa stávalo na jej orodovanie už od prvého dňa po smrti. Jej hrob v Caughnawage je dodnes cieľom mnohých pútnikov.¹⁶

Prvé kroky k jej blahorečeniu sa podnikli ešte v minulom storočí. Po dôkladnom preskúmaní jej kresťanského života a čnosti pápež Pius XII. 3. januára 1943 konečne vyhlásil, že niet pochybností o hrdinských čnostiach a svätom živote Kateri Tekakwithy, a preto si zasluhuje titul ctihodnej božej služobníčky (To je prvý krok k verejnej úcte v Cirkvi a k svätorečeniu.).

Na mieste jej pôvodného hrobu (v dnešnom Côte Ste Catherine) stojí dnes žulový náhrobník a vysoký kríž. Na náhrobníku je vyrytý tento nápis v irokézskej reči:

KATERI TEKAKWITHA

17. APRÍLA 1680

Onkwe Onwe-ke Katsitsiio Teiotsitsianekaron

(Katarína Tekakwitha,

najkrajší kvet, ktorý vykvitol medzi Indiánmi.)

16 Adresa svätyne je: Kateri Shrine, P. O. Box 70, Caughnawaga, P. Q. Kanada.

Obsah

Úvodná poznámka	9
Predhovor	11
Ranná zornička	13
Te-ka-kwitha	28
Čiernokabátnici, Mohavkovia a Mohykáni .	41
Zrážka dvoch vôli	51
Veľké rozhodnutie	67
Útek do Kanady	79
V dedine modlitby	92
Skúšky zimného tábora	107
Objavuje skrytý poklad	125
Žiarivý západ	142
Doslov	154